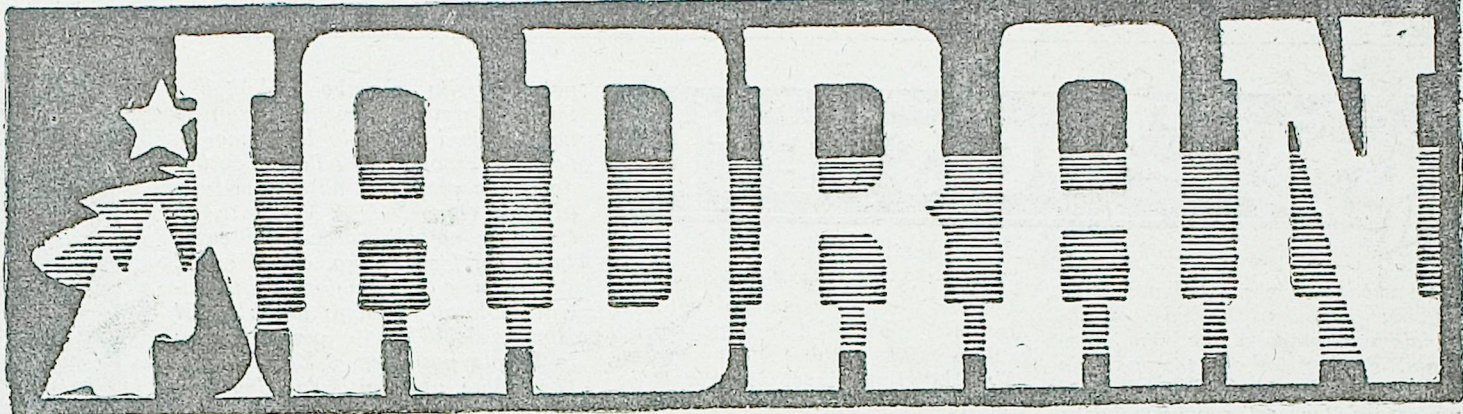

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Ivan Renko — Tiska tiskarna Jadran — Vsi v Kopru — Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorjeva ulica št. 26, telefon 170, poštni predaj 2 — Celoletna naročnina 500 dinarjev, polletna din 250, četrtletna pa din 130 — Tekoči račun pri Istrski K. B. št. 65-KB1-Z-181
Rekopisov ne vračamo

LETO IV. ŠTEV. 45(46)

Koper, petek 11. novembra 1955.

POSAMEZNA ŠTEVILKA DIN 10

Praznik naših ribičev

Prav ob desetletnici osvoboditve in ob prvi obletnici priključitve Slovenske Istre Jugoslaviji je naša slovenska obala te dni slavila še en pomemben praznik: Dan ribičev. To naj bi bila tradicionalna vsakoletna slovesnost ob zaključku lovnih sezon za plavo ribo. Na ta dan ribiči pregledajo svoje vrste, ugotavljajo svoje uspehe in neuspehe in napredek, ki so ga v zadnjem letu dosegli. Ramo ob rami z njimi pa slavijo ta dan tudi delovni kolektivi ribje predelovalne industrije.

Letošnji praznik, ki so ga ribiči slavili minulo nedeljo, pa je bil še nekaj več, kot samo pregled dela v enem letu. Kot rečeno, je to prvi praznik v okrilju svobodne domovine in je bilo treba torej poseči tudi malo nazaj.

Odveč bi bilo govoriti, kakšne koristi in kaj so vse dosegli naši ribiči v zadnjih desetih letih. V tem času se je tudi zelo menjalo število in tudi nacionalni sestav ribičev. Precej ribičev — Italijanov se je izselilo, ker so računali, da bodo morda v Trstu ali še dalje v Italiji lažje služili svoj kruh. Tako je delež zasebnih in individualnih ribičev padel na minimum, ulov rib pa je občutno nazadoval. Treba je bilo krepkega posega in pomoči ljudske oblasti, da se temu stanju odpomore. Pomanjkanje je občutila zlasti ribja predelovalna industrija, ki je bila celo prisiljena, kupovati surovine za proizvodnjo drugod. Bilo je potrebno velikih naporov in sredstev, da je naše ribištvo, postavljeno na veliko širšo osnovo, doseglo tako stanje in uspehe, kakor jih lahko prikaže danes.

Znano dejstvo je, in star slovenski pregovor lepo pove, da je le v slogi moč. To se je kaj krepko uveljavilo tudi v primeru naše ribiške industrije. Se od daleč se rezultati individualnega lova ne morejo primerjati z uspehi, ki so jih dosegli naši ribiči s skupnimi napori. V nekaj kratkih letih so daleč presegli vse dosedanje izkušnje. S skupnimi močmi in s skupnimi proizvodnimi sredstvi — v našem primeru z najsodobnejšimi ribiškinimi ladjami, mrežami in drugo opremo — ob pomoči ribiško-pomorskih strokovnjakov, ob izdatni pomoči ljudske oblasti in vse naše skupnosti, so letos slovenski ribiči ulovili več kot dvojno količino rib — v primeri z letov 1939 vsi ribiči in podjetja na naši slovenski obali (v mejah koprškega okraja) — presegli pa so še za enkrat tudi ulov rib na posamezno ribiško ladjo v jugoslovanskem merilu.

Naša ribiška flota je narasla na lepo število ladij, opremljenih z sodobnimi napravami za lovljenje rib. Z njimi upravljajo naši mladi slovenski ribiči, ki so se krepko spoprijeli z novim delom. Velik delež ima pri tem in bo zlasti imela v prihodnosti naša prva šola

za ribiče, ki vzgaja lepo število novih sposobnih ljudi, ki bodo povečali naše ribiške vrste, kar se bo nedvomno poznalo pri nadaljnjem delu. Življenje ribičev ni lahko. Izpolnjeno je s trdim, težaškim delom — ob vsakem vremenu, v mrazu in vročini, burji in dežju na majavih deskah ribiških ladij, ob vrveh in mrežah — trgajo iz morja plavi in beli zaklad, ki množi naše dohodke. S tem doprinašajo svoj veliki delež za dvig našega gospodarstva in uspešno pomagajo graditi boljšo bodočnost sebi in svojim tovarišem v delu za strojem in za plugom.

V nedeljo se je v Piranu zbrala precejšna množica ljudi, ki so orišli od vsepovsod in skupaj z ribiči, proslavili njihov praznik. V Tartinijevem gledališču je zbrane ribiče in goste lepo pozdravil predsednik Okrajnega ljudskega odbora Koper tovariš Albin Dujc. Pozdravil jih je tudi v imenu Okrajnega komiteja ZKS in Okrajnega odbora SZDL ter jim čestital k doseženim uspehom in njihovem prazniku. Dejal je, da je njihov letošnji praznik še toliko bolj pomemben, ker pade prav na deseto obletnico osvoboditve izpod fašističnega jarma in prvo obletnico priključitve tega dela istrske obale k Jugoslaviji. Poudaril je našo hvaležnost jugoslovanskim narodom, ki so nas v naši borbi za osvoboditev in priključitev k FLRJ nesebično podprli, pripravljeni pri tem žrtvovati vse za dosego tega cilja. Zlasti smo hvaležni našemu političnemu in državnemu vodstvu in še posebej tovarišu Titu za njegovo osebno prizadevanje in zavzemanje za naše pravice. Čeprav v tej borbi za naše pravice ni bilo zadoščeno vsem našim upravičenim zahtevam in smo morali na ljubo miru pristati na ločitev od naravnega gospodarskega in kulturnega središča Slovenskega Primorja, to ni moglo vplivati na rast našega področja. Tembolj cenimo doseženo svobodo in se še z večjo verno in ljubeznijo lotevamo graditve in urejevanja tega lepega kotička slovenske zemlje, pri čemer dajemo ribištvo in ribji predelovalni industriji še poseben poudarek.

Ribištvo ima na naši obali že stare tradicije in je zelo donosna gospodarska panoga. Zato so bile že v preteklosti zgrajene v Izoli tovarne rib — Arrigoni in Ampelea ter De Langlade v Kopru. Te tovarne so se tako razvile, da so lahko predelovale več rib, kot so jih mogli uloviti domači ribiči. Vsi skupaj z ribiškim podjetji vred pa so jih leta 1939 ulovili 896 ton.

Na področju koprškega okraja sta zdaj dve ribiški podjetji: Ribič v Piranu in Riba v Izoli. V lanskem letu so naši ribiči ulovili že 1235 ton plave in bele ribe, letos pa je že do konca oktobra samo podjetje Riba ulovilo nad tisoč ton rib, čeprav je letošnje leto ocenjeno kot slabo za ulov rib v Jadranu. Vztrajna kolektiva naših dveh ribiških podjetij sta torej dosegla velik uspeh. Dobra organizacija in velika požrtvovalnost vseh ribičev sta pripomogli k temu. V primeri z jugoslovanskim povprečjem, ki je 50 ton ulovljenih rib na ladjo v enem letu, je sto ton na ladjo podjetja Riba v letošnjem letu velik in zavidanja vreden uspeh. Prav tako je z ladjami podjetja Ribič. Treba jih je toliko bolj pohvaliti, če upoštevamo, da je to še mlado podjetje, ustanovljeno šele pred dobrim letom dni. Usposobilo se je

Piran - metropola slovenskih ribičev

zlasti za lov na tune, ki je sicer bolj naporen in pri njem ne morejo doseči tako velikih količin, zato pa je gospodarski uspeh večja.

Ob takih uspehih naših ribičev je seveda vzporedno rastla tudi proizvodnost tovarn za predelavo rib. Naša ribiška konzervna industrija je v letu 1954 dala na trg 1850 ton izdelkov, s katerimi se naša država uspešno uveljavlja predvsem tudi na svetovnih tržiščih. S tem naša ribja predelovalna industrija doprinaša pomemben delež našim splošnim gospodarskim napotom.

Teh uspehov naših ribičev se zato ne veselijo oni sami, marveč se jim pri tem pridružuje vsa naša javnost. To bo v prihodnje tradicionalni praznik ribičev Slovenskega Primorja. Predsednik Dujc je zagotovil, da bo Okrajni ljudski odbor Koper napore ribičev za njihov napredek in za napredek ribištva in ribje predelovalne industrije tudi v prihodnje podpiral. Kot je letos z vsem razumevanjem podpril prizadevanja kolektivov za nabavo novih ladij in opreme in kot je tudi k letošnjemu prazniku prispeval določena sredstva za nagrade najbolj-

šim ladijskim kolektivom, tako bo tudi v prihodnje naklonjeno spremljal razvoj našega ribištva.

Po slovesnosti v gledališču so ribiči povabili goste na svoje ladje in z njimi napravili lep izlet po morju iz Pirana mimo Izole v Koper in nazaj v Izolo, kjer so izvedli ribičji demonstracijo svojega dela in tekmovali. Zvečer je bil vesel zaključek s podelitvijo nagrad najboljšim. Opozarjamo bralce na reportažo o tem dogodku na šesti strani našega lista.

R. B.

Sprehod PO SVETU

Po večdnevnem presledku so štirje zunanji ministri v Zenevi nadaljevali z razpravo o nemškem vprašanju. Pred začetkom torkove seje je politični barometer obetel možno razvedritev, saj zunanji ministri niso varčevali z optimističnimi izjavami. Tridnevne »počitnice« so Molotov, Mc Millan in Piney izrabili za posvetovanje s šefi svojih vlad, Dulles pa je obiskal avstrijske državnike na Dunaju in predsednika Tita na Brionih. Politični opazovalci so pričakovali, da se bodo ministri vrnili v Zeno v novi pripravi, zlasti se, ker je Molotov ob odhodu iz Moskve zatrdil, da se bodo perspektive na ženevski konferenci izboljšale.

Na splošno presenečenje pa se ni zgodilo prav nič novega. Stališče zahodnih velesil je obrazložil francoski zunanji minister Pinay, ki je ponovil staro koncepcijo o istočasnem podpisu sporazuma o združitvi Nemčije in sporazuma o evropski varnosti. Molotov pa je ponovno kritiziral zahodni načrt, ki po njegovem mnenju ne upošteva stvarnega položaja v Nemčiji. Tako je zašla razprava o Nemčiji v slepo ulico, s čimer pa še ni rečeno, da bo »mala Ženeva« doživela popoln neuspeh. Upoštevati je namreč treba, da so se zunanji ministri lotili posla pri najbolj zapletenih vprašanjih. Pri drugi točki dnevnega reda — vprašanje splošne razorožitve — imajo lepe možnosti, da popravijo, kar so pri prvi zamudili.

V okviru dela OZN v New Yorku je bilo v preteklih dneh opaziti živahno diplomatsko aktivnost držav Latinske Amerike. Gre za akcijo, ki naj bi omogočila francoski delegaciji vrnitev na seštevke OZN. Delegacije držav Latinske Amerike namreč s tem v zvezi zahtevati od Glavne skupščine, naj črta alžirsko vprašanje z dnevnega reda. Osnova za to zahtevo jim daje 22. člen poslovnika Glavne skupščine, ki določa, da se smejo točke dnevnega reda spremeniti ali črtati s sklepom Glavne skupščine, ki so ga sprejeli z večjim številom glasov kot prvi sklep. Ker pa so sklep o postavitvi alžirskega vprašanja na dnevni red zasedanja sprejeli z 28 glasovi proti 27, bi zadoščala le majhna sprememba, da bi to vprašanje črtali z dnevnega reda. Francozi o akciji Latinske Amerike še niso dali nobenih izjav, povzročila pa je precejšnje razburjenje pri arabskih državah, ki so alžirsko vprašanje predložile v razpravo OZN. Tako je šef sirjske delegacije na zasedanju OZN izjavil, da se bodo arabske države z vsemi silami borile proti črtanju tega vprašanja z dnevnega reda. Vsekakor moremo pričakovati o prihodnjih dneh hume razprave med pristajši latinskoameriške in arabske koncepcije.

Drugo vprašanje, ki ga v OZN kljub vsem naporom ne morejo rešiti, je izvolitev nestalnega člana Varnostnega sveta. Do zdaj je bilo že devetnajst glasovanj, ki pa niso prinesla nobenih bistvenih sprememb v odnosih glasov med Jugoslavijo in Filipini. Razlika glasov v prid enega ali drugega kandidata je bila doslej le dva do tri glase, ali celo le en glas. Do potrebne dvajsetinske večine je torej še daleč. Ker so po devetnaistem glasovanju uvideli, da na ta način ne bodo prišli nikamor, so glasovanje odložili za 15 dni. Vsekakor bodo morali v tem razdobju poiskati kakšno drugo rešitev, ki bo pripeljala vso stvar iz slepe ulice.

Najpomembnejši dogodek v delu OZN preteklega tedna pa je vsekakor sprejem resolucije o ustanovitvi odbora znanstvenikov, ki bodo proučevali podatke o posledicah atomskega izžarevanja. V odbor so vključili predstavnike enajstih držav. V razpravi pred glasovanjem je govoril tudi jugoslovanski delegat Brilej, ki je poudaril, da je glede atomskega izžarevanja potrebno univerzalno sodelovanje, saj posledice njegove omočijo z nikakimi pregradami. Poudaril je tudi veliko nevarnost, ki grozi človeštvu zaradi poskusnih eksplozivnih atomskega in vodikovega orožja.

Po večmesečnih zapletih okrog dinastijskega vprašanja v Maroku so

Francozi končno uradno pristali na povratek odstavljene sultana Ben Jusefa. Po poročilih iz Pariza se bo sultan vrnil v Rabat 16. novembra. Maroški kronski svet, ki je začel s pripravi za sprejem Ben Jusefa, je v zvezi s svojo vrnitvijo izjavil, da mora Maroko izpolniti tri naloge: osnovati ustavo in organizacijo za vzpostavitev ustavne monarhije v Maroku, proučevati in razpravi o pravicah in obveznostih Francozov, ki živijo v Maroku, in da bi bila pri tem ogrožena maroška suverenost, ter pogajati se s Francijo o medsebojnih odnosih. Stališče Ben Jusefa, da Franciji prepusti razmeroma močne kompetence v notranjem upravljanju države, pa ni všeč demokratični stranki neodvisnosti. Ta stranka namreč nasprotuje »spoštovanju dosedanjega francosko-marškega sporazuma« o protektoratu in zahteva, da si maroška vlada pridrži pravico, da v določenem trenutku začne pogajanje o reviziji sporazumov. Ben Jusef bo imel torej še večje težave, da bo uskladi različne težnje maroških strank.

Na izraelsko egiptovski meji je z

pet nastopilo nevarno poslabšanje. Spopadi v demilitarizirani coni se nadaljujejo in velesile bodo morale nastopiti mnogo bolj odločno, če bodo hotele preprečiti na tem področju novo vojno žarišče. Vse kaže, da imajo še najbolj zdravo stališče v Londonu, kjer menijo, da bi moral Varnostni svet nemudoma obratovati položaj. Glavni tajnik OZN Hammarskjöld pa je poslal Izraelu in Egiptu poslanico, v kateri poziva obe državi, naj spošujeta sklep Varnostnega sveta in ohranita premirje na meji. Zaradi izraelskega oviranja dela mednarodnih opazovalcev OZN na področju El Audžija pa je Hammarskjöld protestiral pri izraelski vladi. Vsekakor bi bilo prav, da bi se o tem vprašanju pomenili tudi štirje zunanji ministri na sedanjem sestanku v Zenevi.

Zadeva Cipra se bo, kot vse kaže, premaknila z mrtve točke. Guverner otoka feldmaršal Harding je bil več dni na posvetovanju v Londonu in se je menda vrnil na Ciper z novimi predlogi, ki naj bi zagotovili sodelovanje ciprskega prebivalstva pri uveljavljanju načrta britanske vlade o omejeni samoupravi na otoku. Seveda pripominjajo, da vodja gibanja za priključitev h Grčiji, arhipiskop Makarios, ne bo sodeloval z britanskimi oblastmi, če novi načrt Londona ne bo vseboval tudi

jamstev glede načela samoodločbe.

50 let turizma v Sloveniji

Na IV. rednem običnem zboru Turistične zveze Slovenije, ki je bil 5. in 6. novembra v Ljubljani, so proslavili tudi 50-letnico obstoja osrednje slovenske turistične organizacije ter ugotovili, da je turizem v zadnjih desetih letih doživel velik razmah. Slovenija, ki je bogata z naravnimi lepotami od alpskega sveta do morja, preko panonske nižine in kraškega podzemlja, je letos sprejela okrog 500.000 domačih in tujih gostov. Finančni efekt leta 1954 nadeno milijardo in pol dinarjev, ne upoštevajoč, da je ena tretjina tega deviznih sredstev, kar predstavlja prednost 2 milijonov dolarjev.

Predsednik Turistične zveze Slovenije Albert Jakopič-Kajtimir je v svojem referatu poudaril, da turistični promet v povojnih letih stalno narašča, zmogljivost naših gostišč pa je nezadostna. Dejal je, da moramo stremeti za povečanjem hotelskih kapacitet z gradnjo novih objektov in z izboljšanjem prometnih poti. Po drugi strani pa bomo morali v prihodnje posvetiti več pozornosti organiziranju kulturno-umetniških prireditvev v sezoni, izdelavi turističnih spominčkov in pokrajinskih razglednic, saj je znano, da si vsak

gost želi obdržati spomin na kraj, v katerem je letoval. To pa je tudi možnost večjega dohodka turistične dejavnosti.

Predsednik Turistične zveze Jugoslavije Marijan Breclj je v svojem pozdravnem govoru omenil, da turistične organizacije prevzemajo nase veliko odgovornost pri uveljavljanju družbenega upravljanja v turizmu.

Obični zbor je v dveh komisijah razpravljala tudi o organizacijskih in propagandno-informativnih nalogah zveze. Med drugim je ugotovil, da je treba uvesti stalne turistične konference (v koprskem okraju bo ustanovljena prihodnji mesec), te bodo morale koordinirati delo turističnih organizacij na svojem področju in stremeti predvsem za uspešno propagandno ter za ureditev turističnih znamenitosti svojega okoliša.

Ob zaključku svojega dela je obični zbor izvolil nov upravni odbor s predsednikom Albertom Jakopičem-Kajtiminom na čelu, kot člana pa sta bila izvoljena tudi predsednika Turistično-olepševalnega društva v Kopru in Portorožu — Lado Polhar in Lojze Lesjak.

Ob Dullesovem obisku

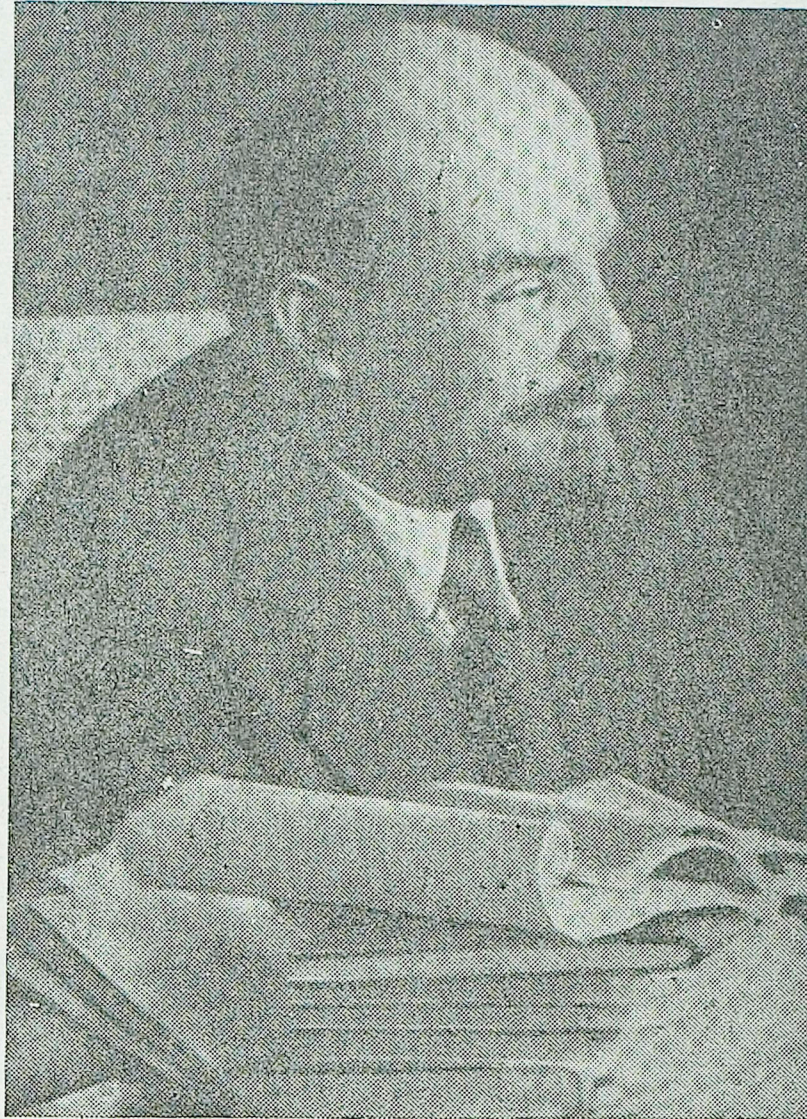
Imeli smo priložnost videti, da so postali neposredni stiki med vodilnimi državniki posameznih držav velikega pomena za svetovno dogajanje. Pri današnjem stanju v svetu, ob trenutnem razvoju političnega položaja, so se taki medsebojni sestanki in neposredni stiki pokazali kot najuspešnejši ukrep za reševanje zapletenih mednarodnih vprašanj, in za utrjevanje sodelovanja med narodi. Načelo dejavnega sožitja, ki je danes vodilna misel večine najvplivnejših državnikov sveta, si je utrdilo pot v srca vseh miroljubnih ljudi.

Ze osební stik med posameznimi državniki je znak zblizanja in izražajo željo za prijateljskim reševanjem vseh problemov. Izmenjava gledišč na posamezne svetovne in meddržavne probleme približuje stališče posameznih državnikov do določenih točk, ki je največkrat vsaj razumljiva za obe strani, če že ne sprejemljiva za skupen in enoten nastop v posameznem primeru, kar je prav pogost primer. To nam potrjuje naša praksa. Predsednik Tito je s svojimi osebnimi stiki z mnogimi najvidnejšimi predstavniki drugih držav ogromno doprinesel tako k utrditvi položaja Jugoslavije v svetu kot miroljubne države, ki je pripravljena na zakonopravi osnovi sodelovati z vsemi deželami sveta, kot tudi k utrditvi miru in razvoju dejavnega sožitja med narodi. V tem je uspeh take politike.

Tako moramo gledati tudi nedelj-

ski obisk zunanjega ministra ZDA J. F. Dullesa na Brionih. Moramo vedeti, da so bile in so še na delu močne sile mednarodne reakcije, ki so bile vedno nasprotne prijateljstvu med ZDA in Jugoslavijo in ga skušajo bolj ali manj odkriti preprečiti. Naša dosledna politika jim seveda onemogoča vsako akcijo, vendar v določenem smislu z razburjanjem javnega mnenja le sem in tja dosežejo gotov uspeh. Popačeno tolmačenje naše politike in vztrajno ponavljanje klevete o »nezasledljivosti« Jugoslavije (seveda nas pri tem tretira reakcionarna propaganda, kot da smo nekakšni sluge zapadnega sveta in o nemo celo kaj dožni) ima včasih svoje uspehe in v določenem smislu vzbuja nezaupanje med ljudmi, ki še ne morejo docela verjeti v načelnost neke politike, ker je doslej niso bili navajeni. Tako nezaupanje moti medsebojne odnose in v kolikor tega ne bi uspelo razbiti, privede do oslabitve sodelovanja.

Z obiskom visokega ameriškega državnika pri predsedniku Titu je bil tem temnim reakcionarnim silam zadan mogočen udarec. Neposredni razgovori med obema državnikoma so veliko pripomogli k nadaljnjemu medsebojnemu spoznavanju, s čimer se je utrdilo tudi sodelovanje. Potrdila načel dejavnega sožitja in prijateljskega sodelovanja, ki so bila izražena v skupnem komunističnem zaključku razgovorov, so tudi potrdila naše pravilne politike.

VELIKI OKTOBER

Sedmega novembra pred 38. leti so v takratni carski Rusiji prevzeli oblast v svoje roke delavci in kmetje. To so izvedli po revolucionarni poti in po večletnih borbah proti vmešavanju tujih interventistov. Vodja te revolucije, ki pomeni začetek novega razdobja v razvoju človeške družbe, je bil Vladimir Iljič Lenin. Vse kontrorevolucionarne namene raznih notranjih in zunanjih elementov, ki so tudi materialno podpirali kontrorevolucionarje, so se razbile ob odločnosti zatiranih in brezpravnih proletarcev carske Rusije. Mogočna zgradba — »ječa narodov« — kot so imenovali takratno Rusijo, je razpadla pod odločnimi udarci proletarcev.

Oktobarska revolucija je imela svetovno zgodovinski pomen. Vse od sedmega novembra 1917 dalje je revolucionarna rdeča zastava, ki jo je ruski proletariat tako visoko dvig-

nil, dajala borcev za socializem in delavcem vseh ostalih dežel sveta veliko moralno moč, da so se počasi osvobajali svojih kapitalističnih izkoriščevalcev.

Tudi narodi Jugoslavije so črpali svoje sile iz tega velikega izkustva, ko so v težki in krvavi štiriletni osvobodilni borbi obračunali s številnimi notranjimi in zunanjimi sovražniki. Ob tako močni moralni podpori in borbeni odločnosti je moral sovražnik kloniti in danes svobodni naprej razvijamo velike ideje Oktobra.

Gradimo novo družbo, novo socialistično domovino, kjer imajo vsi enake pravice in enake dolžnosti. Delavci nove Jugoslavije so lahko upravičeno ponosni, da so se skozi vse povojno obdobje tako dosledno borili za pravilno razumevanje idej socializma Oktobrske revolucije. S to dosledno odločnostjo so izvajali novo zmago, ki je imela odmev po vsem svetu. V nelahki borbi, ki so jo morali bojevati na ruševinah in opustošenju, so delovni ljudje nove Jugoslavije doprinesli velik delež k stvari svetovnega miru in razvoja socializma. Ideja o mirnem sožitju med vsemi narodi sveta, čeprav z različno družbeno ureditvijo, vedno bolj osvaja svet v celoti. To znova dokazuje, kako pravilna je bila naša pot, ki smo si jo začrtali takrat, ko smo se prvič pozdravili z borbenim pozdravom: Smrt fašizmu — svobodo narodu!

V nekaj vrstah

TRST — Slovenska gospodarsko-kulturna zveza je glede odvzema ekonomskega položaja stalnosti številnim slovenskim profesorjem in učiteljem naslovila na vladnega generalnega komisarja dr. Palamaro pismo, v katerem opozarja na krivičnost tega ukrepa. V pismu poudarja, da morajo doslej ekonomsko izenačeni slovenski profesorji in učitelji v najslabšem primeru ohraniti svoj položaj do dokončne ureditve slovenske šole. Pismo zaključuje Slovenska gospodarsko-kulturna zveza s pozivom, da je treba brez odlašanja izdati zakon o ustanovitvi stalne organizacije slovenske šole.

PJONGJANG — Severnokorejska in japonska parlamentarna delegacija sta objavili skupno poročilo, ki v njem zahtevata vse potrebne ukrepe za normaliziranje stikov med Japonsko in Severno Korejo. Med razgovori obeh delegacij je bil dosežen sporazum o tem, da bodo podprli kulturno izmenjavo, sklenili trgovinske sporazume ter repatriirali Japonce in Korejce.

Rastko Bradackja

Veliko zborovanje rudarjev v Sečoveljah

Za težko in nevarno delo pravo plačilo

V ponedeljek je bilo v Sečoveljah veliko zborovanje rudarjev. Na pobudo Republiškega odbora sindikata rudarjev je sklicala podružnica zborovanje, ki se ga je udeležil tajnik Republiškega odbora Jože Pikel. V lepo okrašeni dvorani se je zbrala dopoldanska in nočna izmena skupno z uslužbenci, tako da je bilo navzočih okrog 180 članov kolektiva.

Po pozdravih besedah predsednika podružnice Antona Šmita je imel daljši referat Jože Pikel, ki je v glavnem obravnaval pet aktualnih tem.

Najprej je povedal, da sta se na nedavnem kongresu v Zagrebu združila sindikat rudarjev in metalurгов v enoten sindikat. To združitev so norekvale muje potrebe. Nadaljeval je o mednarodnem sodelovanju sindikatov Jugoslavije in je med ostalim omenil dva najvažnejša obiska iz tujine. Obisk burmanske sindikalne delegacije je potekal v pristranskem medsebojnem razumevanju. Posebno so se Burmanci zanimali za delavsko samoupravljanje, tarifne pravilnike in delovne odnose. Podpredsednik burmanskih sindikatov, ki je obenem predsednik sindikata rudarskih delavcev, si je pri tem obisku vsa svoja opažanja ter obvestila in razlage točno zapisal. Imel je nalogo, da napiše o tem daljši referat, ki ga bodo obravnavali na sestankih vseh delovnih kolektivov Burme. Drug važen dogodek je bil obisk belgijskih sindikatov, ki so se tudi zanimali za iste probleme kot Burmanci.

Vse delegacije so bile prevzete od poleta naših delovnih ljudi, ki gradijo, včasih v težkih pogojih, vedno pa enotni, svojo socialistično domovino.

Tovariš Pikel se je dotaknil tudi razmerja plač med rudarji in delavci v drugih panogah našega gospodarstva. Kljub težini dela so rudarji s svojimi plačili šele na sedmem mestu. Vsekakor bo treba tu pravične izravnave, ki se bo dosegla s stabilizacijo trga in pa s postopnim približevanjem plač onih panog, ki so pred nami. Seveda bo ta postopek dalj časa trajal, ker se takih ukrepov ne more ostvariti čez noč.

V nadaljevanju svojega referata je poročal o pripravah za sprejem zakona o pokojninah in invalidninah. Predlog rudarskega sindikata, da bodo rudarji upokojeni po 26 letih službe, je bil že od vseh mero-dajnih s simpatijami sprejet in to prav glede na težko in nevarno delo. Vsi so uvideli, da 26-letno delo pod zemljo človeka izčrpa in so s tem priznali prednost rudarskega stanu. Upamo, da bo s tem predlogom sprejet. Zakon bo predvidoma uveljavljen v prvi polovici prihodnjega leta.

Jože Pikel je govoril tudi o socialnem zavarovanju in kritiziral sklep zadnje skupščine Zavoda za soc. zavarovanje v Ljubljani, ki določa povišanje prispevka za 4 do 6%. Čeprav so zastopniki rudarjev poudarjali, da je delo pod zemljo že po naravi težko in nevarno in da so obolenja in poškodbe češče kot pri drugih poklicih — niso našli razumevanja. Rudarski sindikat bo predložil utemeljen predlog, naj bodo v tem pogledu okrajni zavodi bolj samostojni in naj prilagodijo prispevke potrebam v svojem okraju. Tako se ne bo zgodilo, da imamo neke nepotrebne presežke, ki pa so zamrznjeni in za potrebe članov nedosegljivi.

Končno se je dotaknil tudi vprašanja uveljavljanja rudarjev v naši javnosti. Vse premalo se rudarji sami udeležujejo v izven-službenem času in to je njim samim v škodo. Razen tega naj bo vsak rudar ponosen na svoj stan in naj ga

nikdar in v nobeni priliki ne zataji. Posebno tu v Istri, v Sečoveljah, kjer se razvija novo rudarsko središče, naj se rudarji uveljavljajo še bolj kot doslej — tako v političnem kot kulturno-prosvetnem in ostalem življenju. Delajo naj na tem, da bo to rudarsko središče res žarišče političnega in kulturno-prosvetnega dela v tem delu Istre. Skrbijo naj za to, da se bo sčasoma zgradila udobna stanovanjska kolonija. Če je kak delavec potreben, da stanuje poleg svojega delovišča, potem je to v prvi vrsti rudar.

V diskusiji, ki je sledila, so se mnogi dotaknili referata, posebno pa so obravnavali pereče stanovanjsko vprašanje. Diskutanti so med drugim povedali stvari, ki jih moramo napisati. Tako je v Piranu ob obali približno 20 praznih stanovanj, ki so za rudarje nedostopna. Če je to res, potem je to vsekakor obžalovanja in graje vredno. Zgodilo se je tudi, da se je že z odločbo nakazano stanovanje ponovno dodelilo »boljšemu« prosilcu. Sklenili so, da bo šla na občinski ljudski odbor Piran delegacija sindikata, ki bo te stvari razložila in zahtevala korenite spremembe v tem pogledu. Ta sklep je bil izglasovan zato, ker je sečoveljski rudnik zelo moker in če dela rudar 8 ur v vodi pri svoji svetilki, potem zasluži, da dobi suho in svetlo stanovanje. Danes se ceni človeka po njegovem delu in prizadevanju v graditvi socializma, ne pa po lepem obrazu, obleki ali kravati. Iz-

ražena je bila tudi želja, naj se uvede za rudarje poseben autobus, da bi imeli delavci, ki prihajajo in odhajajo v službo in iz službe, malo več ugodnosti kot do sedaj v rednem avtobusu.

Tov. Martinčič je apeliral na rudarje, ki stanujejo v Piranu, naj se bolj aktivno udeležujejo v političnem in kulturno-prosvetnem življenju in bodo na ta način dobili mesto, ki jim pripada. Sedaj se namreč slišijo očitki, da se tamkajšnji rudarji zelo slabo udeležujejo sestankov in zborov. Tam bi lahko povedali svoje želje in pri-tožbe. Direktor Draksler je podprl izvajanja tov. Martinčiča in omenil, da se nekateri namenoma odtegujejo političnemu delu, čeprav so bili v krajih, kjer so bivali pred prihodom v Sečovelje, aktivni člani ZK, SZDL in Svobod. Razen tega je naglasil potrebo, da je nujno, da se vključijo v Svobode, ki so v Sečoveljah, Portorožu in v Piranu. Prav sečoveljska Svoboda je le-tos poživela svoje delo in ima pevski zbor, novo ustanovljeni tamberaški zbor, dramski odsek, šahovsko sekcijo, knjižnico in čitalnico, torej je dovolj priložnosti za udeleževanje. Pozval je navzoče, da se redno udeležujejo vaj svojih sekcij in pa predavanj Ljudske univerze, ki je imela prvo predavanje v četrtek.

Sledil je še razgovor o lokalnih zadevah, nakar je bil uspeli sestanek zaključen. Splošna želja vseh je bila, da bi bili taki sestanki bolj pogosti in še bolj obiskani. Pajo

Volitve krajevnih odborov na Vipavskem

Dne 26. oktobra 1955 je bila v Vipavi širša seja občinskega odbora SZDL. Na tem sestanku so pretresli različna aktualna vprašanja v zvezi z volitvami in sestavo krajevnih odborov za vse vasi s področja občine. Sekretarji SZDL in sekretarji partijskih organizacij so dobili nalogo, da v zvezi s tem temeljito proučijo stanje in se pripravijo tudi za zbere volivcev, ki bodo ta mesec po vseh vaseh občine.

Na sestanku so razpravljali še o raznih gospodarskih problemih občine s posebnim ozirom na združevanje kmetijskih zadrug, katero bi imelo močan poudarek z ustanovitvijo močnega centra v Vipavi. Tajnik občinskega LO Vipava je v kratkih besedah orisal gospodarsko problematiko občine in pojasnil, kako bi najuspešnejše izvedli volitve v krajevne odbore. V manjših naseljih bi izvolili 3, v večjih vaseh pa po pet članov. Dalje je obrazložil, kakšne naloge bodo novoizvoljeni krajevni odbori imeli. Naša skrb naj bo, da bodo predlagani in izvoljeni takšni odborniki, ki so gospodarsko in tudi politično razgledani.

V zvezi z združevanjem KZ je tov. Semenčič Anton — Medved, predsednik obč. LO Vipava, pojasnil, da bi bilo to z ozirom na razvoj kmetijstva v Gornji Vipavski dolini zelo nujno in potrebno. Od ene strani bi si ustanovljen močan kmetijski center, ki bi imel sedež v Vipavi, od druge strani pa bi se lahko tudi našemu kmetu dalo več možnosti, da bi na lažji način in po čimbolj znižanih cenah dobil razna potrebna gnojila. »Upoštevati moramo to,« je dejal, »da je naš občinski ljudski odbor in njega sestav pretežno, oz. popolnoma kmetijski.

Mi nimamo nobenih tovarniških objektov, zato bomo morali vsi našo skrb osredotočiti za čimvečji dvig kmetijske proizvodnje v tem našem predelu.« Poudaril je tudi, naj bodo v nove odbore izvoljeni predvsem taki ljudje, ki bodo voljni delati, ki bodo znali pretresati in pregledati vso gospodarsko situacijo na vaseh.

Razpravljali so tudi glede davkov za leto 1955 in občinske davčne doklade. V zvezi s tem je tov. Ribičič Marinka, sekretar obč. Komiteja ZKS Vipave, podala par besed, ki se nanašajo na ta problem. Prikazala je potrebo čimvečje proizvodnje iz kmetijstva. Če analiziramo stanje našega trga, kot se nanaša na kmetško proizvodnjo, vidimo lahko takoj, da je naš kmet pred vojno oddal večje presežke svojih pridelkov na trg, kot jih odda danes. Pred vojno je namreč oddal naš kmet cca 70 do 80% od svojih pridelkov na trg, dočim jih odda danes povprečno 30, največ 40%. Iz tega se da sklepati, da nima kmet take potrebe za vnovčenje svojih pridelkov, kot jih je imel pred vojno. Iz druge strani pa je prizadet delavec in uslužbenec, ki mora te artikole kupovati in če jih ni v zadostni količini, so tudi dražji. Govorilo se je glede odkupa sadja, ki pa je v letošnji poletni sezoni slabo potekal. Vse večje možnosti v pogledu tega bodo namreč dane, ko bo ustanovljen v Vipavi center KZ. Pri tem je treba upoštevati, da bo v okviru tega ustanovljena močna traktorska postaja, ki bo imela namen pomagati našemu kmetovalcu pri oranju in drugih delih na območju občine.

Ugotovili so tudi, kot je poročal tov. Oblak Jožef, da se je davek v primeru z letom 1953 povprečno znižal za cca 5%. Skrb današnje občine bo v tem, da bo morala pravilno gospodariti, da bo lahko kri-la vse potrebe in to pri plačevanju svojih uslužbencev, kakor tudi pri drugih potrebah v okviru občine same in to na prosvetnem, gospodarskem in socialnem področju.

Razpravljali so tudi o telesni vzgoji tel. društva Partizan iz Vipave, ki je bilo svoj čas, posebno ob pričetku, zelo delavno in živahno. Tudi za to panogo bo treba poskrbeti.

I. T.

NOVA RUBRIKA »SLOVENSKEGA JADRANA«

Iz prakse Okrožnega gospodarskega sodišča v Kopru

S to številko uvaja »Slovenski Jadran« stalno rubriko pod gornjim naslovom, v kateri bodo na kolikor mogoče poljuden način obravnavana razna vprašanja s področja gospodarskega prava in sodstva, s katerimi se vse naše gospodarske organizacije, pa tudi teritorialne politične enote oz. ljudski odbori često srečujejo. To bodo takd vprašanja iz civilno - pravnega področja, kot ona, ki se pojavljajo v gospodarsko - kazenskem sodstvu, v registrskih zadevah, v izvršbi in v postopku prisilnih likvidacij. Vsa ta vprašanja bodo obravnavana v obliki splošnih pojasnil, navodil in informacij, pa tudi z objavo za nimivejših in važnejših odločb. Seveda bo tudi na tem področju koristen čim tesnejši stik z bralci te rubrike. Zato sporočite Vaše želje, pišite, katera vprašanja Vas posebno zanimajo! V današnji in v naslednjih številkah bomo predvsem obdelali nekatera vprašanja v zvezi s tožbo, kot so n. pr.: kdaj je upnik upravičen do tožbe; kje se mora tožba vložiti in kako je s taksami; stvarna in krajevna pristojnost gospodarskih in rednih sodišč; kako je s pravno sposobnostjo ne-registriranih gospodarskih organizacij; kako je z zamudnimi obrestmi itd.

KDAJ JE UPNIK UPRAVICEN DO TOZBE?

To je vprašanje, ki je na splošno še precej nejasno in tako stranke često ali prenaplajeno tožijo, ali pa brez potrebe ugovarjajo proti plačilnim nalogom.

S tožbo se lahko zahteva izpolnitev oz. plačilo neke obveznosti, seveda šele ko je obveza dospela v izpolnitev oz. plačilo. Torej šele z dolžnikovo zamudo dobi upnik tožbeno pravico, ki jo ima vse do izpolnitve obveze, do plačila dolga. Če toži pred dospelostjo ali po plačilu, mora trpeti sam vse pravdne stroške in plačati tožencu njegove.

PLAČILNI ROKI IN ZAPADLOST

Ce gre n. pr. za plačilo kupnine za kupljeno blago, ali plačilo, če drugače ni dogovorjeno, v 8 dneh po prejemu računa, oz. po prevzemu blaga, če to dobi kupec šele po prejemu računa. (Uzanca št. 177 zbirke Splošne uezance za blagovni promet, Uradni list FLRJ št. 15/54). Pri tem velja posebej omeniti, da se ta normalni 8 dnevni plačilni rok lahko skrajša le s posebnim sporazumom obeh strank in da nikakor ne zadostuje samo tozadevna klavzula na računu. (N. pr. »plačljivo v treh dneh«.) To tudi ne v primeru, da kupec - dolжник proti takšni klavzuli ni ugovarjal.

Iz tega sledi, da se neka terjatev, n. pr. iz kupo-prodajne pogodbe lahko vložuje šele po izteku 8 dnevnega, ali krajšega dogovorjenega plačilnega roka. Pri tem pa se v praksi često pozablja, da prične teči ta rok, kot že omenjeno, šele po prejemu računa, ne pa že z dnem izstavitve računa. Poleg tega je treba upoštevati še to, da 8 dnevni ev. krajši plačilni oz. izpolnitveni rok, začne teči šele naslednji dan po prejemu računa. Če je bil n. pr. račun izstavljen 10. oktobra in ga je kupec - dolжник prejel 11. oktobra, začne teči plačilni rok 12. oktobra in izteče z vstevši 19. oktobrom. V tem primeru bi se tožba mogla vložiti šele 20. oktobra.

V praksi pa se često zapadlost dolga oz. računa nepravilno računa, tako da se dnevu izstavitve računa prišteje 8 dni, čeprav je povsem jasno, da bodo le prav redki primeri, da bi dolжник prejel račun še isti dan, ko je ta izstavljen, kot tudi, da mora celi 8 dnevni rok izteči do kraja, točno rečeno, do polnoči naslednjega dne. Zapadlost torej praktično in normalno (kadar ni dogovorjenega kaj drugega) računamo 10 in ne 8 dni. Takšna je tudi praksa gospodarskih sodišč, kar pa seveda ne izključuje možnosti protidokaza, da je bil račun prejet prej, torej še isti dan, ko je bil izstavljen, ali pa pozneje, torej šele tretji, četrti dan po izstavitvi ali še kasneje.

KDAJ JE DOLG PLAČAN?

Težje vprašanje, ki povzroča tudi več nesporazumov, nepotrebnih ugovorov in stroškov pa je, kdaj velja dolg za plačan, oz. do kdaj je upnik upravičen tožiti? Cesto dolžniki - toženci ugovarjajo: »Plačali smo še predno smo dobili plačilni nalog, torej nismo dolžni nositi stroškov postopanja«. Ali: »Dolžni znesek smo nakazali še pred vložit-

vijo tožbe in zato nismo dolžni plačati stroškov postopanja.« itd. Seveda največkrat toženci, ki tako ugovarjajo, nimajo prav ter tudi ne uspejo s takšnimi ugovori, izgubijo pravdo in morajo plačati stroške postopanja.

S tem v zvezi je porebno predvsem ugotoviti, da sta v tem pogledu važna dva trenutka aoz. dneva. Prvi je čas plačila oz. bančnega obvestila o plačilu in drugi čas vložitve tožbe. Če je bila tožba vložena pred plačilom, oz. predno je dobil tožnik bančno obvestilo o izvršenem plačilu, je bila tožba potrebna in dolжник je dolžan plačati stroške postopanja in obratno. Torej ta dva in samo ta dva časovna trenutka sta v tem pogledu važna, nikakor pa ne dan izdaje plačilnega naloga, ali kak drug dogodek.

To je tudi v glavnem poznano. Manj poznano pa je, kdaj se šteje, da je neki dolg plačan. To pa v smislu uzance št. 189 drži samo v primeru, če imata upnik in dolжник tekoče račune pri isti bančni poslovalnici, ne pa tudi takrat, ko imata svoje tekoče račune pri različnih bančnih poslovalnicah. V tem poslednjem primeru velja, da je plačano takrat, kadar dobi poslovalnica, pri kateri ima upnik svoj tekoči račun, nalog poslovalnice, pri kateri ima dolжник svoj tekoči račun, da naj se upnikovemu tekočemu računu prizna znesek, omejen v nalogu. Toda po splošni praksi gospodarskih sodišč tudi ta trenutek oz. dan tozadevnega banupnikove tožbene pravice, temveč trenutek oz. dan ezadevnega bančnega obvestila. Če je n. pr. dolжник nakazal ustrezn znesek potem svoje bančne poslovalnice 18. oktobra, tozadevni nalog te bančne poslovalnice pa je dobila upnikova bančna poslovalnica 20. oktobra, upnik pa obvestilo 22. oktobra, to pomeni, da je dolg bil plačan šele 20. oktobra in s tem dnem preneha teči zamudne obresti, da pa upnik ima vse dokler ni o plačilu obveščen, torej še 20. in 21. oktobra, tožbeno pravico in če vložijo tožbo še 21. oktobra, je ta bila potrebna in vsled tega dolжник nosi vse stroške postopanja.

Seveda pa se pri tem potrebno paziti na to, da se ne dogovori takoj kratek rok, v katerem bi, glede na 2. odstavek uzance št. 189 (glej spodaj) in v zvezi z virmanškim načinom plačevanja, plačilo sploh ne bilo možno in bi se tako v naprej dogovoril nemožni plačilni rok. Prav zaradi tega so nekatera gospodarska sodišča, tako tudi Višje gospodarsko sodišče v Ljubljani, odločila, da se krajši od 8 dnevnega plačilnega roka sploh ne more dogovoriti. (Več o tem glej v Gospodarskem vestniku št. 32/55).

Seveda pa se s tem v zvezi pojavlja vprašanje, kdaj se smatra tožba za vloženo? V tem pogledu ni važno kdaj je sama tožba datirana, marveč kdaj je bila ali osebnopredana na sodišče, ali pa oddana na pošto.

Predvidni dolжник mora z vsem tem seveda računati in skrbeti za to, da pravočasno izpolni svojo obveznost in tudi posebej, s pismom, brzojavno ali telefonično, obvesti upnika o nakazilu. Kaj več o tem drugič.

Dr. S. P.

»KLASu, trgovsko podjetje z živili in gospodinjstskimi potrebščinami v Kopru, uprava na Trgu revolucije

razpisuje mesto

vodje komercialnega oddelka

Pogoj predpisana šolska izobrazba, poznanje živilske stroke in najmanj pet let prakse. Nastop takoj ali po dogovoru. Plača po tarifnem pravilniku. Ponudbe poslati na upravni odbor podjetja

Ajdovščina postaja industrijsko središče na Vipavskem

Danes je Ajdovščina že obnovljena in postaja pravo mesto. Gradijo se nove arhitektonske moderne in sodobno opremljene stavbe, ki opešujejo videz mesta. Tu je sedež novega občinskega ljudskega odbora, ki ima v svojem resorcu okrog 15 tisoč prebivalcev. Širi in veča se industrija in obrtništvo. Izmed mnogih podjetij sta bila po vojni ustanovljena tudi dva velika, znana kolektiva: sadno - likerski kombinat »Fructal« in gradbeno podjetje »Primorje«.

Sadno - likerski kombinat »Fructal« je ravno letos praznoval desetletnico obstoja. V oktobru leta 1945 je bil na obudo PPNÖ za Slovensko Primorje ustanovljen kolektiv z imenom »Pokrajinsko podjetje za predelavo sadja«, ki je uslužboval le pet članov: štiri delavce in enega uslužbenca. V njemu namenjenem prostoru so imeli Italijani konjušnico, zato je bilo treba precej časa, da so si za silo uredili. Delali so podnevi in ponoči. V tem času jim je bila dodeljena glavica za dva milijona jugolir. Ta vsota pa se zdela ni zadoščala za najnujnejša popravila, zato so jo uporabili za obratovanje sredstva. Prišli so z odkupovanjem sadja na Tolminskem in, ker je bila letina dobra, so ga precej nabavili. Čez zimo so sadje prodajali na Reki in tu je bil prvi dobiček 800.000 jugolir. Leta 1946 so prejeli iz Ljubljane prvi kotliček za žganjko in strokovnjaka, ki je nadzoroval delo. Tedaj je začel tudi z odkupovanjem hrana in izdelovanjem likerjev. Ker je bila kvaliteta dobra, so vse hitro prodali. Večji problem je bila prodaja brinjeveca, ker niso imeli dovoljenja za izvažanje v Jugoslavijo in Trst. Bila je še cona B. Nabavili so si tudi hidroelektrarno stiskalnice, ki je še danes v obratu, in pričeli s predelavo malin v malinovce. V začetku 1947 leta je bilo podjetje uradno priznано in preimenovalo se je v »Destilacija in predelava sadja«. Montirali so nove stroje in kotle za izdelovanje džemov. Število zaposlenih se je vedno večalo in letna proizvodnja je znašala 60 ton raznih izdelkov.

V 1949 letu je podjetje zaposlovalo že 138 delavcev in je letno predelalo 700 ton blaga. Iz svojih sredstev so zgradili pet stanovanjskih provizorijev za delavce, ki so še danes v rabi. Od tu dalje se je podjetje vedno bolj razvijalo. Prejeli so tudi kotliček za kuhanje marmelade in pričeli so s produkcijo marmelade in paradižnikov. Letna proizvodnja se je povečala na 900 ton in ravno tako asortiman blaga. Izdelovali so: kompote, džeme, sadne sokove, likerje, marmelado ter paradižnikov koncentrat.

V začetku 1952 leta se je v Ljubljani razformirala Glavna direkcija živilske stroke. Podjetje, ki je bilo do tedaj v njeni oskrbi, je ostalo prepuščeno samo sebi. V skladišču so ostale velike zaloge nekurantnega blaga in zaradi neizkušene komercialnega in finančnega vodstva je podjetje prešlo v težave, da je bilo 1953 leta likvidirano z 37 milijoni deficita.

Tedaj je podjetje sprejela in podprla »Rastlina« iz Sempetra in dobilo je novo ime »Flores« sadno - likerski kombinat export - import s sedežem v Sempetru. Uprava podjetja je bila zamenjana in »Rastlina« jim je nabavila nove moderne jednene stroje z veliko kapaciteto, da je spet hitro napredovalo in je leta 1954 zaprosilo Gospodarski svet pri OLO Gorica za osamosvojitve. Svet je prošnji ugodil in tako je postalo 1. januarja letošnjega leta samostojno podjetje z imenom: »Fructal« sadno - likerski kombinat — Ajdovščina.

Do pomladi je obratovalo s polno zmogljivostjo. Tedaj so pa spet nastale težave. Primanjkovalo je osnovnih sredstev, kot sladkorja in špirita. Kljub dobri zalogi surovini je podjetje moralo odpustiti nekaj delavcev. Sladkor so kupovali v kockah in celo v drugih republikah, kar je znatno povečalo stroške. Prav tako so kupovali tudi špirit — dvakrat višji ceni kot navadno. Vseeno pa niso podražili svojih izdelkov.

Za kmete je podjetje uvozilo pa-

radižnikove sadike, ki jih je potem kmetijskim združenjem razpečalo. Tako si je zagotovilo dovoljne količine paradižnikov.

Letos je podjetje odkupilo in predelalo 42 vagonov češenj, 2000 ton paradižnikov in 1000 ton drugega jagodičevja. Iz bilance za leto 1954 je krilo 10 milijonov izgube bivše tovarne, ravnotako so tudi izplačali razliko plače za vsa dobo 60% v letu 1953. Uredili so lastni avtopark, da prevažajo izključno z lastnimi sredstvi. Podjetje zalaga s svojimi produkti domači trg, nekaj pa tudi izvažajo. Gotovo je, da se bo s kvalitetnimi izdelki pridobilo velik sloves.

Tekstilna tovarna je bila ustanovljena že v prvi polovici 19. stoletja. Ker je bila potrebna po tovarni velika, se je hitro razvijala. Med vojno je utrpela mnogo materialne škode, da je pričela z delom šele 1948. Sprva je izdelovala le grobo blago, barvati pa so morali voziti v Maribor, ker niso imeli lastnih strojev. Sedaj je ta problem rešen in tovarna izdeluje vsakovrstno končano blago. V kratkem bo odprla v Ajdovščini lastno tekstilno trgovino. Blago bo gotovo znatno cenejše, ker ne bo vezano s prvotnimi in podobnimi stroški, zato je zanimanje zanj veliko. Sedaj zaposluje okrog 300 ljudi, v glavnem žensk iz bližnje okolice.

Lesno industrijsko podjetje LIP ima tudi dobre tradicije za seboj. Leta 1913 je ustanovil neki Kobe žago z letno produkcijo 300 kubičnih metrov rezanega lesa. Pozneje jo je prodal Serobogin, ta pa leta 1923 Rizzattu, ki jo je v letih 26—33 še povečal in razširil. Proizvodnja rezanega lesa se je povečala na 6000 kubičnih metrov. Ustanovil je tudi zabojačo z letno proizvodnjo okrog 15.000 komadov in mizarsko delavnico. Slednja je leta 1933 pogorela in Rizzatto se je pri tem zadolžil ter zabredel v finančne stiske.

Po vojni 1945 leta je žaga zaposlovala že 38 delavcev in okrog 100 nemških vojnih ujetnikov. Uredili so tudi zabojačo, ki je zaposlovala 80 ljudi. Zaboje so največ izvažali v Trst in Jugoslavijo. V 1947 letu so nakupili še več strojev iz lastnih sredstev. Pozneje je podjetje sprejelo eksploatacijo Trnovske in Idrskega gozda ter je v glavni sezoni zaposlovalo okrog 1600 ljudi. V letu 1953 so gozdove že dovolj razredčili in spet so nabavili precej modernih strojev.

Sedaj privlačajo surovino največ iz Hrvaške in Bosne, ker je cenejše. Tukaj stane kubični meter hlodovine od 950 do 11.000 dinarjev, v Bosni pa le 6000.

Več kot polovica sedanje proizvodnje podjetje izvažajo preko izvoznega podjetja »Slovenija - les« v devet držav. V prejšnjih letih je pretežno izvažalo rezan les, sedaj pa največ izdelke.

Splošno gradbeno podjetje »Primorje« je eno največjih na Primor-

skem. Ustanovljeno je bilo leta 1946. Zaposluje okrog 1000 delavcev in gradi po vsej Sloveniji. Ker dela samo tudi vse obrtniško delo okrog gradenj in ima lastna prevozna sredstva, opravlja dela po najnižjih možnih cenah.

Drugo podjetje te stroke je »Remotn«. Ustanovljeno je bilo 1. 1949. Bori se še z velikimi težavami. Zaposluje okrog 100 delavcev, ki vršijo zidarska, mizarska in plesarska dela.

Pred nekaj leti je bil preurejen in z modernimi stroji opremljen Valjčni mlin. Ker ima mnogo naročil, melje za sedaj le kmetijskim združenjem in trgovinam. Govora je bilo o združitvi mline v Vrtovinu in Valjčnega mline v eno samostojno podjetje. To je najboljša rešitev vprašanja, ki tare kmete. Valjčni mlin v Ajdovščini namreč ne more sprejemati kmetijskih pridelkov v mletje, ker je preobremenjen z večjimi naročili kmetijskih združenj in pekarn.

Razen teh so v Ajdovščini še razni manjši mizarski in drugi obrati, ki pa imajo tudi možnost, da se razvijajo.

Če bo dovolj denarnih sredstev, bodo v Ajdovščini zgradili tudi tovarno testenin, ker Valjčnemu mlinu preostaja finih mlevskih izdelkov.

Nedvomno je Ajdovščina važen industrijski kraj in obeta se mu še velika bodočnost.

F. Kante

Kako napreduje mladi rod v Sečovljah?

Z gospodarskimi uspehi in neuspehi Sečovelj so povezani uspehi in neuspehi šole v Sečovljah.

Od enooddelčne šole s 30 otroki v šol. letu 1945/46 je postala slovenska osemletna šola s 7 oddelki z nad 150 učenci in 1 oddelkom otroškega vrta. Nova šola s 5 šolskimi sobami nikakor ne zadošča več za 8 oddelkov. Dobiti bo treba prostora v najem v bližini. Tudi o tem smo letos mislili, a še nismo uspeli.

Kaj pa učne moči? Začasno je na razpolago 5 učiteljev. Za 150 otrok vsekakor dovolj, a za 7 oddelkov nikakor ne, zlasti pa še za osemletko ali nižjo gimnazijo. Tedenska obremenjenost nad 70 ur, a razen tega še ureditev gospodarstva pri šoli, skromna pomoč pri političnem in kulturno-prosvetnem delu na vasi, a pozneje še gospodarsko-nadaljevalna šola itd. Očitki prosvetnim delavcem, da ne delamo, bi nas gotovo zagrenili.

O vsem tem in drugem smo se pomenili tudi na sestanku šolskega odbora in roditeljskem sestanku. Nad 40 staršev na roditeljskem sestanku pa je še premalo. Zelimo, da bo nad 150 otrok zastopalo vsaj 100 staršev. Vse drugače se bomo pomenili o vzgoji naših otrok, boljšem šolskem obisku, učenju, napakah, šolskih problemih in še o vsem drugem! Uspehi bodo mnogo boljši.

O vsem tem in drugem smo se pomenili tudi na sestanku šolskega odbora in roditeljskem sestanku. Nad 40 staršev na roditeljskem sestanku pa je še premalo. Zelimo, da bo nad 150 otrok zastopalo vsaj 100 staršev. Vse drugače se bomo pomenili o vzgoji naših otrok, boljšem šolskem obisku, učenju, napakah, šolskih problemih in še o vsem drugem! Uspehi bodo mnogo boljši.

Nad 250 mladincem predvojaške vzgoje, zbranim na logorovanju v Strunjanu, je o sklepih zadnjega plenuma okrajnega vodstva mladine govoril sekretar OK LMS Franček Ivančič.

Zadnjih štirinajst dni je bila že cela vrsta predavanj in nekaj proslav v počastitev 36. obletnice SKOJ-a. Tako je bila v Kopraku akademija, na kateri so izvedli zelo lep program koprski, srednješolci in učiteljske.

Predavanja so bila med drugim tudi v Sežani, kjer so mladinci istočasno izvedli tudi svojega predstavnika v šolski odbor.

V. M.

Tri zgodovinske obletnice na Cerkljansko-Bovškem Prvi borci NOB na Rodnah in partizanska tehnika „Porezen“

V nedeljo sta bili v Orehovski grapi na Cerkljanskem v okviru proslav 10-letnice osvoboditve dve pomembni slavnosti. Na Rodnah pri Orehku so odkrili spomenik prvim štirim padlim partizanom na Cerkljanskem, ki so pred trinajstimi leti padli v borbi s fašisti, na hiši Petra Lapanja-Obrama pa so odkrili spominsko ploščo partizanske javke in tehnike »Porezen«. Ta dogodek je tesno povezan še s tretjo pomembno obletnico. Pred trinajstimi leti so aktivisti-ilegalci za Cerkljansko-Baški okraj v moči od 6. na 7. novembra 1942 izvedli trosilno listkovno akcijo, ki je dosegla velikanski uspeh. Čeprav je bilo na tem sektorju natlačeno okupatorjeve vojske, fašistov in kvesturninov in je bilo prepovedano kretanje pomoči, so aktivisti raztrosili po vseh vaseh in cestah na tisoče letakov, na telefonske drogeve pa navezali slovenske zastave. Okupator je bil kljub utrjenemu pasu in oborožitvi do konca zaprepasčen. Več dni potem so najbolj zagrizeni fašisti in kvesturnini hodili okoli z bledeci in zaskrbljenimi obrazi. Bili so nemocni proti nevidni sili — organizaciji OF!

Na kraju Nemci vrh Roden se je v nedeljo dopoldne zbralo nad 1000 ljudi iz bližnjih in daljnih vasi. Prišli so celo po tri ure daleč iz Oblokov v Baški grapi. Da se poklonijo spominu prvih padlih cerkljanskih partizanov, so prišli tudi prvi že živeči takratni organizatorji

upora na tem sektorju: Jože Primožič-Maklavž, Andrej Brovč-Janko in Franc Hvala-Peter. Iz Gorice sta prišla Milo Vižintin, tajnik OO SZDL in Franc Skok, podpredsednik OLO. Navzoč je bil tudi narodni heroj Ferjančič-Zmago.

Na razglednem gričku pod glavno cesto Kojca—Jesenica je Zveza borcev postavila lep spomenik. Na štirioglatem podstavku je visoka plošča iz rdečastega kontovelskega marmornja in v sredi napis:

»V neenakem boju s fašisti v decembru 1942 padli na Rodnah prvi cerkljanski partizani Jeram Bogdan, Celik Peter, Erzen Valentin, Pajntar Gabrijel.

Slavnost je začel tajnik občinskega ljudskega odbora tov. Pagon, ki je pozdravil vse navzoče in dal besedo tov. Brovču. V svojem govoru je tov. Brovč orisal zgodnje začetke partizanstva na tem sektorju. Prvi je odšel v partizane že julija meseca Cerklnem. V avgustu se je vrnil nazaj na Primorsko s četo, ki jo je vodil 1941 Peter Celik iz Reke pri dli Ervin Dolgan in se boril na Pivki in drugod. Celik je bil prvi komandir Tolminske čete. Okupator je v dneh 17. in 18. decembra 1942 odgnal v internacijo več družin: Stiskarjevo in Čmčovo iz Planine, Kašperjevo iz Poč, Zajčovo iz Reke ter Celkovo in Zefovo iz Bukovega. Ključ domačije Petra Celika je okupator dal izvršku Francu Cufur iz Bukovskega vrha. Partizan Celik je z nekaj tovariši in s pomočjo 30 moških iz Orehovske grape in bližnjih vasi v noči 23. decembra odnesel vse blago in odnesel živino, ki je ostala v oskrbi omenjenega izdajalca. Ta je bil takrat na Reki in je zaslužil, da se nekaj dogaja. Po ozkem vozniku je natihoma odšel v Jesenico in izdal zadevo tamkajšnjim fašistom. Njegove izdajalske stopinje je slišala žena tov. Petra Lapanja, ko je čakala povratka moža, ki je pomagal pri akciji. Močna potrlja fašistov je s psom odšla na zasledovanje. Pes je z lajanjem odkril navzočnost partizanov v smrekovem gozdu v Osojah na Rodnah. Fašisti so poklicali na pomoč vojaško posadko iz Bukovega. Nad 200 dobro oboroženih vojakov in fašistov je sklenilo obroč okrog gozda. Že v mraku so se oglašili prvi strel. Šest partizanov je sprejelo neenako borbo, ki je trajala do kasnih popoldanskih ur. Borili so se, dokler jim ni zmanjkalo streliva. Najbolj junaško se je boril Valentin Erzen iz Orehka, ki so mu pred leti fašisti ubili očeta. Splezal je na smreko in od tam streljal na sovražnika. Ranjen se je potem skril, pa ga je izsledil policijski pes. Približal se mu je fašist z mitraljezom, pa se je z njim boril za orožje. Ko je videl, da prihajajo fašisti še drugi na pomoč, je sprožil bombo, ki je ubila fašista, sam pa je bil smrtno ranjen. Kot zadnje masševanje za smrt očeta je še umirajoč ugriznil fašista v roko, ki je ni izpustil dokler mu niso s puškinimi koptizi razbili glave. Med fašisti je spoznal tiste, ki so mu ubili očeta. Junaško so se borili in padli tudi Peter Celik, Jeram Bogdan in Pajntar Gabrijel. Rešila sta se Jelko Petmelj in tov. Taras. Zadnjega je težko ranjenega odvelkel iz obroča Jelko sam.

Petra Celika so pokopali v Orehku, ostale tri pa v Cerklnem. Grobovi vseh štirih padlih so bili še čisti večer okrašeni z rdečimi nagelji. Izdajalec Cufur je po zlomu Italije prejel zaslužen plačilo. Pevski zbor iz Cerklne je zapel žalostinko, skupina lovcov pa je izstrelila častno salvo. Kratek govor je imel tudi Milo Vižintin.

Dopolne ob treh je bila pred domačijo Petra Lapanja-Obrama druga slovesnost. Tu so odkrili spominsko ploščo partizanske javke št. 4 in tehnike »Porezen«. Tudi tu se je zbralo veliko ljudi. Tovariši Brovč je orisal zgodovino nastanka te javke in podčrtal požrtvovalnost Obramove in drugih družin tega kraja. Na skednju je bila prirejena razstava partizanskega tiska, ki so jo ljudje z zanimanjem ogledovali.

Časten prispevek so dali v NOB ljudje orehovske grape. Velike dejanja so ljudi v tej grapi napravila močne, da so lahko opravljali težke in odgovorne naloge.

—eL—Ha—

Mladina je delavna

Na razširjeni seji Občinskega komiteja mladine v Postojni je zbranim mladincem govoril o perspektivah gospodarstva, zdravstva, prosvete in komunalne graditve predsednik občine tov. Baša Jože. Mladinci so z zanimanjem poslušali njegova izvajanja in izrazili mnenje, da bi bilo o teh stvareh treba spregovoriti tudi ostali postojnski mladinci na širšem sestanku.

Tudi vajenci vajeniške šole v Postojni so se zbrali na mladinsko konferenco. O nalogah mladine v komunih in gospodarski problematiki jim je govorila predsednica OK LMS Koper. Ob zaključku konference so izvolili petčlansko vodstvo in enega mladince v šolski odbor. Občinski komite mladine v Postojni je organiziral za vajence, dijake in ostalo mladino iz Potojne obisk ljubljanske »Drame«.

Pretekli teden so se zbrala v Sežani vodstva OMO na razširjeno sejo Občinskega komiteja mladine. Razpravljali so o nalogah, ki jih je

Pismo iz Nove Gorice pred tekmovanjem pevskih talentov

Spremenimo odnos do glasbenih šol

Ob vpisovanju v novo šolsko leto so bile leos psenekatere glasbene šole v zadregi. Prijavilo se je tolikšno število učencev, da šole niso mogle sprejeti vseh. To je zelo razveseljivo in veliko obetajoč pojav, ki zgovorno priča, kolikšno zanimanje kaže naša mladina do glasbene umetnosti. Prostori glasbenih šol na podeželju postajajo pretesni, ne ustrezajo več naraščajočim potrebam. Le kako naj se na primer uspešno razvijata glasbeni šoli tako v Ajdovščini kot v Postojni, če sta utesnjeni v neprimernih in za glasbeni pouk neodgovarjajočih prostorih?

Ne izgovarjajmo se na stanovanjsko krizo, kajti s prepričljivo utemeljitvijo realnih potreb se da pri naših ljudskih odborih vse doseči. Ne vem, če je bilo kdaj drugje na Primorskem to vprašanje bolj pereče kot ravno v Novi Gorici, in prav tu so bili dodeljeni glasbeni šoli lepi in za glasbeni pouk dokaj primerni prostori. Tudi v Kopru je glasbena šola dosegla, kar je potrebovala in se je letos vselila v nove, zelo čedne prostore. Samo ustrezajoči prostori lahko ustvarijo pravi odnos, ki naj bi ga imel učenec do šole in do študija.

In prav zaradi zgoraj omenjenega stanja nekaterih šol se tudi dogaja, da ta ali oni še vedno gleda na glasbeno šolo kot na nekaj manjvrednega. Tak krivičen odnos ho treba čimprej odpraviti. To pa zavisi tudi od učiteljskega zbora samega, predvsem pa od ravnatelja, ki predstavlja šolo. Glasbeni pedagogi naj si dosledno prizadevajo, da bo njihov pouk še bolj kakovosten, in naj ne sprejemajo previsokega števila učencev, kajti preobremenjenost gre na škodo kvalitete. Napram učencem in njihovim staršem, kakor tudi napram skupnosti imamo veliko odgovornost. Vzgojiti moramo nov rod, zavestne člane socialistične družbe, ki naj bi jim bila glasbena umetnost vreden in pri oblikovanju njihove osebnosti, del njihove splošne izobrazbe in srčne kulture.

Obstaja pa še drugo, zelo pereče vprašanje. Vseposod primanjkuje kvalificiranega učnega kadra, tako da si šole ponekod pomagajo z začasnimi honorarnimi namestenci, ki pa nimajo vselej zadostne kvalifikacije niti pedagoških sposobnosti. Rešitev tega vprašanja ni tako težka, kot se zdi na prvi pogled. Na

Srednji glasbeni šoli v Ljubljani diplomira vsako leto prav lepo število mladih ljudi. Zakaj ne bi vsaj nekaj izmed njih prišlo na podeželje in se posvetilo pedagoškemu delu? In ne samo mladi absolventi, tudi drugi bi lahko prišli, saj v Ljubljani kar mrgoli starejših in dobrih glasbenih pedagogov. Forum, ki koordinira in odloča o raznih namestitvah in premestitvah tako učiteljev na osnovnih šolah kot profesorjev na gimnazijah, naj bi napravil red tudi v vrstah glasbenikov in jih prazilneje razmeščal tudi po glasbenih šolah na podeželju. Ne pozabimo pri tem, da pride največji odstotek glasbenih talentov prav s podeželja.

Glasbene šole imajo med drugim tudi nalogo, da iščejo, vzgajajo in usmerjajo glasbeno nadarjene in glasbeni poklic. Na Primorskem je odstotek le teh dokaj visok in škoda, da ni bilo vsakogar, ki bi svojih prirojenih sposobnosti ne mogel uveljaviti. Glasbene šole naj temu posvečajo posebno pažnjo, komisije za dodeljevanje štipendij pa naj bi omogočale nadaljevanje glasbenega študija v Ljubljani. Kaj ni vsem nam v ponos, da se v zadnjem času naši mladi virtuozni častno uveljavljajo na raznih mednarodnih glasbenih tekmovanjih?

Naj še omenim, da je prav v zvezi z temi vprašanji okrajna Zveza prosvetnih društev v Novi Gorici na pobudo prof. Darjana iz Ljubljane razpisala tekmovanje mladih solopevcev. Prijavilo se lahko mo-

ški in ženske v starosti od 18. do 27. leta. Za nastop morajo pripraviti dve pesmi po prosti izbiri. Tekmovanje bo v prvi polovici decembra v kinodvorani v Novi Gorici. Nastopajoče bo ocenjevala komisija z Akademije za glasbo v Ljubljani. Vsi reflektanti naj naslovijo prijave na okrajno Zvezo prosvetnih društev v Novi Gorici.

Zorko Fon.

Mladinske knjige mariborske založbe OBZORJA

Drago Vresnik: LSKO Z GORA

Vresnika poznamo predvsem po romanu »Dan v oktobra«, ki je dobil nagrado na natečaju in ga je izdala Prešernova družba. Daljšo povest »Zemlja gor« so mu objavila mariborska »Nova Obzorja«, založba pa je izdala že dve knjigi pravljic »Carobni ključ« in »Lisko z gor«. V tej zadnji mladinski povesti približuje pisatelj mlademu bralcu živalski svet naših gor, vzbuja otroku ljubezen do gozdov in živali, do narave sploh. Zavzeto zasledujemo zgodbo bistrega psička Liska, ki ga je ukradel staremu lovcu divji lovec Caruga. Vresnik jemlje snov za svoje daljše tekste z rodnega Pohorja in opisuje ljudi, ki živijo v tistih krajih. Založba Obzorja pa kaže sploh »domoljubno« potezo, kakor pravijo temu in razen prevodov po-

RAZSTAVA SLIKARJA H. PEČARIČA V BEOGRADU. V galeriji ULUS v Beogradu razstavlja 29 istrskih motivov naš slikar Herman Pečarič. Beograjski kritiki pravijo, da je Pečarič pokazal Istro, na katero sije sonce, ki jo pa tudi zaliva dež in morski valovi, pokazal je tudi istrski kamen in plemenito zelenje. »Ti motivi vplivajo na človeka poetično in vznemirljivo,« zaključuje Luković Aleksander.

Klancema, po vojni pa je napisal več ertic in povesti iz sodobnega življenja. Prevedel je tudi roman Fjodora Gladkova »Cement«. Prva njegova natisnjena knjiga po osvoboditvi pa je prav drobna knjižica, pravljica z naslovom »Vijolica in marjetica«. Pravljice ne prinašajo ničesar novega, pač pa so preproste in zelo prikupne. Ilustriral jih je Gabrijel Kolbič.

Drugi zvezek so turške pravljice, ki jih je urednik Ivan Dolenc zbral pod naslovom »Molčeca princesa«. Polne so standardne pravljicne romantike, vendar pa so mladim bralcem zelo blizu. Prevedla sta jih Mirko Čepič in Lojze Maruško. Ilustracije je prispeval Tošo Primožič.

In še tretji zvezek pravljic, katerih prevod je oskrbel Rudolf Kresal, ilustracije pa Slavko Tihhec. Njihov avtor je znani nemški pisatelj Theodor Storm in nosijo naslov »Bulemanova hiša«. Vsebujejo vse značilnosti grotesknega Stormovega pravljicarstva in so bolj primerne za visokošolsko mladino, kot za majhne otroke. Fantastično - grozljivo vzdušje Stormovega pripovedovanja nima posebnega čara za naše najmlajše, ker meji že na novelistiko.

Prejeli smo:

VESTNIK, štev. 1, brezplačna priloga izdaj Primorske založbe Lipe v Kopru.

V obvestilu pravi založba, da bo izšel Vestnik štirikrat na leto ter bo sproti prinašal gradivo o novih izdajah, članke in eseje, literarne prispevke, poročila o mnenju sodelavcev in vesti o knjižničarstvu na Primorskem.

Vestnik pošilja založba brezplačno vsem osnovnim šolam, gimnazijam, knjižnicam, prosvetnim društvom na Primorskem ter svojim sodelavcem. Vsakdo bo lahko prejel Vestnik ob nakupu knjig Primorske založbe Lipa v knjigarni, no želji pa mu pošiljajo Vestnik tudi na dom.

Prva številka prinaša: Program založbe za prihodnje leto in poročilo s seje založniškega sveta: Franc Beko: O založništvu na Primorskem, Karel Grabeljšek-Gaber: Nekaj besed o partizanski literaturi, Bogomir Magajna: Knjiga: Poezija — Ciril Zlobec, Lojze Kante, Jože Šmit, Trilussa-Gradnik, Rado Bordon, Janez Menart.

Vestnik prinaša še izvlečke iz recenzij založniških izdaj, ki so jih objavili naši časopisi in kratko poročilo o knjigah, ki so v tisku. Iz Vestnika zvemo še, da pripravljajo Primorska založba Lipa za leto 1956 izdajo posebnega Zbornika, ki bo razen rednega letnega poročila o delu založbe prinesel še razno gradivo o Slovenskem Primorju. K sodelovanju je priitegnila založba naše najvidnejše javne, znanstvene in kulturne delavce, ki bodo na določeni znanstveni ravni obravnavali tematično Slovenskega Primorja.

Bratko Kreft: Celjski grofje

izdala

LJUDSKA PROSVETA SLOVENJE

Devota knjiga v Knjižnici ljudskih odrov so Kreftovi »Celjski grofje«, drama iz življenja srednjeveških fevdalcev, katerim so tlačani naši predniki. Usoda celjskih grofov je zanimala mnoge pisatelje, ki so jo različno popisali, različno pa so jo tudi razlagali razni zgodovinarji. »Celjske grofe« igrajo vsi naši poklici, pa tudi amaterski odri.

Razstava je odprta od 1. do 10. novembra.

UMRL JE DR. ANTUN BARAC, ZNAMENIT HRVATSKI KNJIŽEVNIK. V Zagrebu je umrl dne 1. novembra po daljši bolezni dr. Antun Barac, akademik in univerzitetni profesor, eden najpomembnejših hrvatskih predstavnikov znanosti v književnosti. Ukvarjal se je večinoma s hrvatsko književnostjo 19. in 20. stoletja. Svoje zamisli, da bi napisal delo »Hrvatska književnost od poroda do ustanovitve Jugoslavije«, ni utegnil uresničiti, ker ga je ovirala bolezen. Napisal je le prvo knjigo »Književnost ilirizma«. Dr. Barac se je rodil leta 1894 v Kamenjaku v Hrvatskem Primorju, bil gimnazijski profesor v Sušaku in predaval na filozofski fakulteti v Zagrebu. Leta 1947 je bil izvoljen za prvega člana Jugoslovanske akademije v oddelku za jezik in književnost in je bil tajnik tega oddelka.

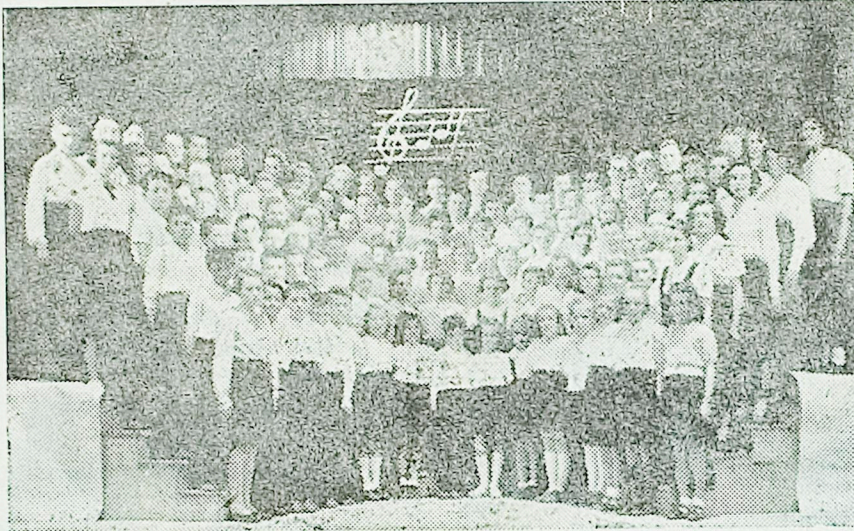
NOBELOVO NAGRADO ZA KNJIŽEVNOST JE DOBIL HALDOR KILIAN LAXNESS, 53-letni islandski pisatelj. Po političnem prepričanju je radikalni socialist in v svetu ga poznajo zlasti po socialnokritičnih romanih iz tridesetih let pred vojno »Salka Valka« in »Neodvisni ljudje«. V slovenščini imamo prevod njegove sage »Islandski zvon«. Znan je še njegov avtobiografski roman »Kašmirski tkalec« in roman iz leta 1952 »Atomska postaja«, ki prikazuje zasedbo Islandije med drugo svetovno vojno po ameriških četah. Potoval je po Ameriki in Sovjetski zvezi ter je bil že več let resni kandidat za Nobelovo nagrado. Govorili so, da je ni dobil zaradi svojega političnega prepričanja in naklonjenosti Sovjetski zvezi. Kljub vsem njegovim popotovanjem tvori ozadje njegovih del izključno domovina Islandija (»Luč sveta«, »Gerpla« in drama »Srebrna mesečina«).

PROGRAM PRIREDITEV V MARIBORSKEM KULTURNEM

TEDNU. Zveza Svobod in kulturnoprosvetnih društev v Mariboru prireja pod pokroviteljstvom okrajnega odbora SZDL od 20. do 27. novembra »Teden kulture in prosvete«. V Slovenskem narodnem gledališču v Mariboru bodo nastopila v tem tednu najboljša dramska društva, mlajši in starejši književniki pa bodo na posebnem večeru brali svoja dela. Nastopili bodo tudi pevski zbori, poseben dan pa bo posvečen mladini in njeni kulturni dejavnosti. Prav tako bo poseben dan posvečen kulturnoprosvetnim delavcem in takrat bodo tudi odkrili spomenik pedagogu Schreinerju in Antonu Tomšiču. V tednu kulture bodo razna slavnostna zborovanja, lutkarske predstave in predstave SNG. Izdali bodo še posebno brošuro, ki bo prikazala deset let dela na kulturno-prosvetnem področju.

NOVOST NAŠIH FILMSKIH PLATEN — VISTAVISION.

Vistavision je sodoben izum francoske filmske reprodukcije in ima velike prednosti pred načinom wide-screen, čeprav zahteva tudi prednosti pred cinemascope, ki zahteva znatne tehnične dopravitve in preureditve dvoran. Prve poskuse po vistavision sistemu so predvajali v kinu Union v Ljubljani. Gledalci so videli reklamne ulomke iz raznih filmov po tem novem sistemu in so bili zelo zadovoljni. Naša odkupna filmska podjetja so sklenila z ameriško filmsko kompanijo Paramount, ki se je specializirala za snemanje po tem novem načinu, pogodbo za odkup več filmov vistavision sistema. Gledati jih bomo lahko prihodnje leto.

Mladinski pevski zbor Glasbene šole v Tolminu.

Mestno Lutkovno gledališče v Piranu

O njem bi vam rad poročal kaj veselega in razigranega, kot so veseli in razigrani otroci, ko odhajajo z uspele predstave. Zal pa sem prisiljen govoriti o križih in težavah te mlade ustanove, ki je pričela s svojim delom šele junija meseca letos.

Ljubitelji otrok in dela pri lutkovnem gledališču so pričeli s svojo dejavnostjo praznični rok, vendar pa z mnogim volje in lepimi načrti. Uresničitev pa je zelo odvisna poleg dobre volje predvsem od inventarja — lutk, kulis, prostorov in od vsega, kar je s tem v zvezi. Iz nič ni nič in pred tem problemom je mlado Mestno lutkovno gledališče v Piranu.

Inventar piranskega lutkovnega odra šteje vsega okrog 10 (deset!) ročnih lutk, skromni oderček, nekaj kulis, nekaj lutkovnih igrice — in to je vse. Dosedanje stroške so krili iz pionirske blagajne, nekaj pa je priskrbel Svet za prosveto in kulturo piranske občine. V Piranu je okrog 500 otrok (predšolski otroci še preštet niso); ti imajo tako radi lutkovne predstave, ki so navsezadnje tudi lepo in hvalevredno vzgojno sredstvo.

Lutkovne predstave so imeli doslej v dvorani kina Garibaldi, ki pa ne odgovarja niti akustičnim niti higienskimi zahtevam (dvorana je brez prepotrebne ventilacije). Razen tega uporabljajo to dvorano v razne namene, pa tudi stranskih prostorov ni, tako da hranijo lutkarji svoje rekvizite po domovih. Radi bi seveda prišli do svojih stalnih prostorov, kjer bi lahko nemoteno vadili za

predstave, ki bi jih radi imeli ob stalno določenih dnevih in času, pa tudi izven določenega časa, če bi se pokazala potreba, ne da bi bili odvisni od drugih.

Vodstvo Mestnega lutkovnega gledališča, ki je torej šele v povojih in ki ga trdno drži v svojih sposobnih rokah prizadevna tov. Koman Elizabeta, učiteljica na italijanski gimnaziji v Piranu, je že predlagala, naj bi lutkarji začasno gostovali v telovadnici slovenske osnovne šole, kjer bi se našli tudi primerni prostori za shranjevanje rekvizitov. Seveda bi bila to resnično le začasna rešitev, dokler pač ne bi dobili v Piranu Pionirskega doma, za katerega se vztrajno poteguje Društvo prijateljev mladine.

Piransko Mestno lutkovno gledališče je imelo doslej tri predstave, medtem ko pravkar pripravljajo četrto. Dejavnost svojega gledališča pa bi pridni lutkarji radi razširili in usposobili tudi za potujoče predstave po naseljih v območju piranske občine, ki je z novo upravno-politično razdelitvijo pridobila na obsegu. Vendar pa o tem lahko trenutno samo premišljujejo in upajo. Če se bo do trdnosti držali svojih načrtov in če jim bo priskočil Občinski ljudski odbor po Društvu prijateljev mladine na pomoč, tako da jim bo priskrbel sredstva vsaj za najpotrebnejše (hlratu tudi primern prevoz gledališča in sodelujočih na teren), se bo seveda lutkovni oder s toliko večjim veseljem oprijel te hvalevredne zamisli.

LoM

sreduje mladim bralcem tudi izvirne slovenske povesti, kar je vsekakor vredno vse pohvale.

IN SE TRIJE ZVEZKI PRAVLJIC

Kar smo ravnokar napisali o »domoljubni« potezi uredništva založbe velja tudi za pravljico »Vijolica in marjetica« mariborskega literata Franceta Borko. Bork je izdal zbirko povesti že pred vojno (1938), napisal povest »Hram nad

NAŠA SODOBNOST, št. 7-8

Izšla je nova, dvojna številka revije »Naša sodobnost«, katere novi urednik je Drago Šega. — Iz vsebine: IN MEMORIAM THOMAS MANN: Filip Kalan. Vztrajati! — JOŽE KASTELIC: Pisatelj in slikar — ANDREJ HIENC: Dvodolna podoba — BOJAN STIH: Čustveni zapiski s poti — BENO ZUPANČIČ: Črno jadro — ROK ARIH: Trofamera — DRAGOTIN CVETKO: Janez Krstnik Novak — MATEJ BOR, JOŽE UDOVIČ, CENE VIPOVNIK, IVAN MINATTI in TIT VIDMAR, pesmi.

OCENE: Mitja Mejak: IVAN VOJK, KAREL GRABELJŠEK; Herbert Grün: JANEZ MENART; France Novšak: BRANKO ČOPIČ; Jože Kastelic: ERNEST HEMINGWAY; Cene Malovrh: Tri geografske publikacije, Marijan Lipovšek: Tri glasbene edicije; Emilijan Čevc: »Pesnitev in resnica« Lojzeta Spacala; Nace Šumi: Ob ureditvi Križank.

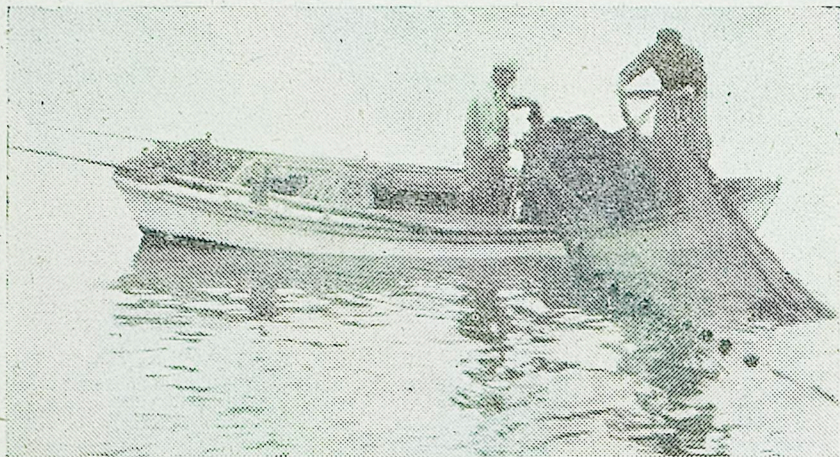
PROBLEMI NAŠE DRUŽBE, RAZGLEDI in POLEMKA: Novo razdobje v razvoju socializma, Rod za mejo (Albert Rejec), Gustav Krtlec (Božidar Borko), Še realizem in fantastika (Tosip Vidmar). Poglavlje o šibkem, upogljivem in skromnem trsu (Bojan Stih),

Drobni vtisi
s praznovanja Dneva
ribičev v Piranu
in Izoli

PRI NAŠIH RIBIČIH NA NJIHOV PRAZNIK

Vse je že urejeno, vse pripravljeno, le nekaj nas skrbi in na nekaj še čakamo: na sonce. Nekje daleč za oblaki je skrito in naše želje ga ne morejo priklicati.

Morje je zavito v megleno mrežo. Rosi. Na tih se solze me spominjajo te drobne in nevidne kapljice in skorajda bi verjel, da jih je utušeno in rahlo nakodrano morje nalašč po-

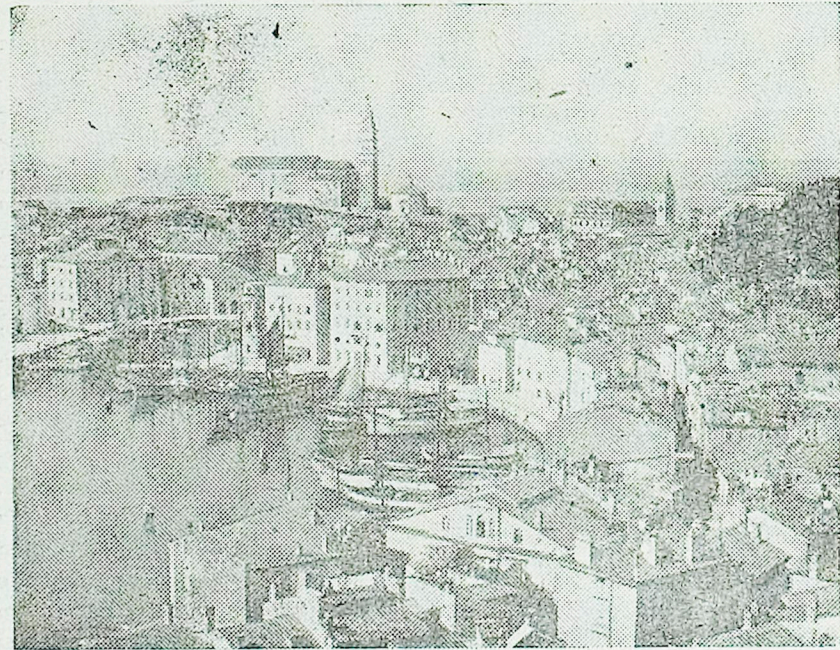
Na ribolovu

vabilo v goste. Kajti morje je žalostno. Žalostno, ker slavijo ribiči Slovenske Istre zmago nad njim. Po-
brali so dobrišni del njegovih zakladov, iskanih med letnim ribolovom v njegovih globinah in zdaj žaluje in teži nad svojo izgubo.

Morje je žalostno — morda se samo pretvarja? — gospodarji njemu iztrganega bogastva pa razigrani in nič jih ne moti, da se je sonce odtegnilo in skrilo za solzavo meglo. Danes je njihov dan, Dan ribičev, in kdo bi ne bil vesel, če ve, da žulji na dlaneh, od vrvi in soli razgrizenih, niso bili zamenjani. In pono- sen — kdo bi ne bil, ki je ribič na ladji, ki na njej brazda po koščku osvobojenega morja in se vrača na rjaj s težkim tovorom, z bogatim lovom rib v domači pristan ob doma-
ci, slovenski obali?

Ribiči Slovenske Istre so veseli in so ponosni in zato je lep njihov dan, čeprav se je sonce skrilo in čeprav rosi iz megle.

Tamkaj nekje so se oglasile po- skočnice in trdil bi, da so se jele vse ribiške ladje, lepo okrašene in tokrat še skrbneje urejene, živahno pozbavati v svoji mehki in brezmej- ni zibel. Nekam nestrpne so, ven- dar mirne in dostojanstvene, kot bi vedele, da bodo danes uprte vanje oči vseh, ki jim pomenijo drugi dom, in še onih, ki vedo, kaj pome- nijo nam vsem. Lepo razvrščene v

Pogled na Piran

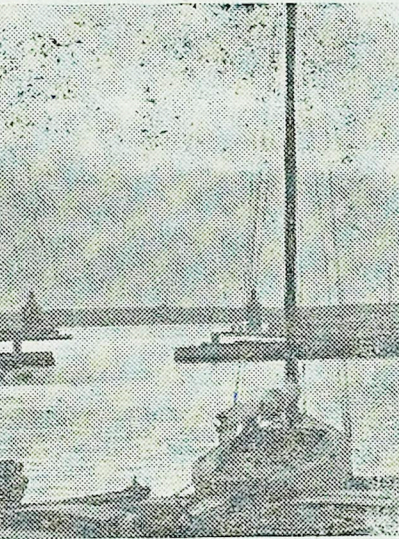
piranskem pristanišču, da bodo iz- plule in pozdravile svoje morje, ki jih hrani, in svojo obalo, ki jim da- je toplo zavetje.

Tam je pristan in ribiške ladje v pričakajočem nemiru, na pomolu ob Tartinijevem gledališču pa se zbira- jo gostje in domačini. Privablja jih godba na pihala rudarjev iz Trbo-

morske srednje šole, in njihova pe- sem nam zatrjuje, da se nam ni ba- ti — mlada slovenska trgovska mor- narica bo imela sčasoma dovolj do- brih oficirjev, ki bodo znali svoj po- sel, predvsem pa sre, ki bodo znala ljubiti naše morje in ga tudi bra- niti pred grabeljavimi prsti pohlep- nežev. Oglasili so se tudi pevc iz Kopra in njihova udarna in mehka pesem se je združila v harmonično celoto, ki je vse do konca ni pre- tugal skromni vendar vsebinsko bo- gati spored, ki je naznanjal, pomen in namen Dneva ribičev. Topla in klena beseda govornika (predsednik OLO Koper tov. Dujce) in borbeno, občuteno zapeta pesem obeh nasto- pajočih pevskih zborov (PSS in DPD Koper) pa še lepo enovito in do po- polnosti dognano izvajanje Ovrče- ve uverture Partizanska (Rudarska godba na pihala iz Trbovelj), kakor tudi lepo podana recitacija Pesni istrskih ribičev (dijak PSS Bratovž), je zblížala srca vseh navzočih in se zčila v novo pesem enakomislečnih in enakobutnih src.

»Provi, plov!...« Tako še odme- va v nas pesem iz dvorane in nas spremlja ob vsej obali Slovenske Istre od Pirana pa do Kopra in na- zaj do Izole.

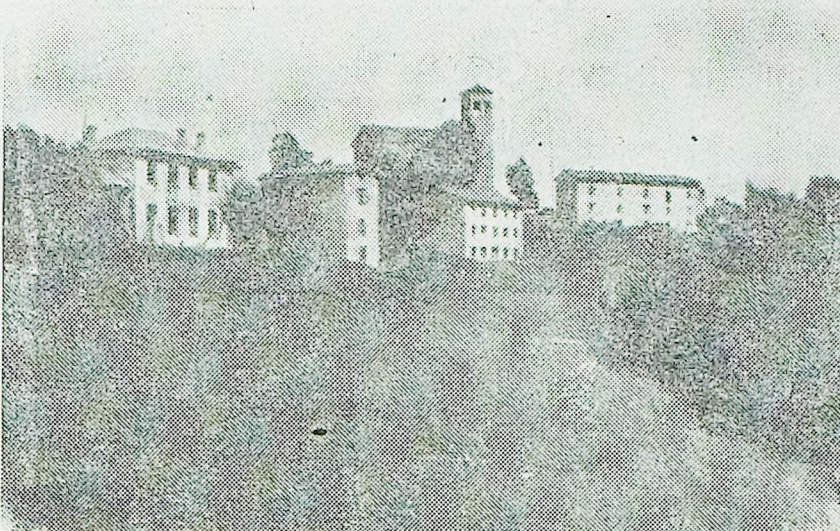
Smo na »Knežaku«, ribiški ladji, ki si jo je izbal komandant ribiške flote, tov. Ernest Kopriva (na ta po- biško mrežo in svetilnikom ob stra-

Piransko pristanišče

ložaj so ga imenovali posebej za da- našnjo parado ribiških ladij, sicer pa je tudi v resnici pomorščak: je poročnik bojne ladje v rezervi in profesor na Pomorski srednji šoli v Piranu). Težko ga je bilo zapeljati v pogovor, s tolikšno resnobo je spremljal izpolnjevanje vseh sodeu- jočih ladij in budno pazil, da se bo vse v redu odvijalo, kakor so pre- videle priprave in izdana povelja. Ribiške ladje so zaplaval v brazdo komandne ladje in ko se je razvila vsa formacija okoli trideset ladij v celoti, sem obžaloval, da nisem sli- kar... Naš komar, zagorel fant z Raba, pa je dopolnil občutek vseh z vzdihom: »Če bi še sonce sijalo!« Pa tudi ni posijalo. Toda morje se je vendarle razgrnilo in obala ni bi- la več ovita z neprodimo meglo. Tamkaj nekje se je odpiralo nebo in se jasmilo.

Ko smo pristali v Izoli potem, ko smo pozdravili glavno mesto Slove- nske Istre — Koper, si komandant flote ni mogel kaj, da ne bi pohvalil posadke nekaterih ladij, posebej je »Belica«, »Postv« in »Riba« in jih nagradil s pohvalo za odlično drža- nje formacije in predpisane medse- bojne razdalje

Vas Srednje — Postopje na lavi je prečevalište ranjenecov

»Fantje, sedaj je točno 15.30 in točno čez eno uro morate pristati. Posadka, ki bo najbolje opravila svojo nalogo, dobi prvo nagrado, na- grajena pa bo tudi druga!« Tako nekako se je pričelo tekmo- vanje dveh ribiških ladij, »Ovrče« podjetja Riba iz Izole, in »Štuke« podjetja Ribič iz Pirana. Motorji so zapela, ribiči so se pripravili in kmalu je izginila v valovih mreža »kočarica«. Potem še kratko križar- njenje — vleka mreže za globinski lov — in ura je pokazala, da je čas izločev in se pripraviti na vr- nitev v pristan. Krevče mišičaste ro- ke so poprijele in kmalu je ležala na palubi mreža z ujetimi ribami, ki so se nemočno premetavale med mišmi, in s stipami, morskimi polčki in zvezdami.

»Tam je pristan. Tam banka čaka na nas. In tako jutraj, tako pod večer odpiramo hišno dver in brez stiska rok gremo v pristan danes, jutri — vsak dan, ko kliče nas pesem morja.

»... duše priklenjene med barko in vale razpenjene, med morje in hišni prag, med sonce in tožni mrak«

kot pravi Pesem istrskih ribičev. Zanj je to življene pesem morja, ki ji pripeljuje, »ko trudni se vračamo z morja domov, ko mreže bogate obračamo in mislimo, kakšen bo jutrišnji lov.«

FRANCE MACAJNA:

IZ POVOJNIH SPOMINOV

Bilo je pred kakimi osmimi ali devetimi leti. V Ljubljano namenje- ni vlak vozi proti Sentpetru (ki se danes imenuje Pivka) in je nabito poln, kakor je bil v tistih dnevih vsak. Oddelki dolgega vagona so natrpani sedečih in stoječih potni- kov in tudi obratniški hodnik ni bil prazen. Vsi so bili v dobri volji, saj je bil to prvi dan po razpadu Italije skupaj z deseti- mi bolničarji. Štab Primorske ope- rativne cone je dal zajeti italijanski sanitetni koloni iz goriskega ae- rodroma na izbiro, da se lahko vpe- jo v Italijo, ali pa ostanjejo s parti- zani. Dr. Antonio, kakor so ga kasneje imenovali partizani in nje- gov bolničarji, se je odločil ostati pri partizanih. On in vsi njegovi bolničarji - antifasisti so ostali v partizanih do konca vojne. Pomoč Dr. Ciccarellija je bila posebno dragocena v dnevnih partizanske ofenzive na Gorico. Bil je edini zdravnik, ki je lahko vsaj za silo opravljal kirurške intervencije, če- prav sam drugače ni bil kirurg. Do konca vojne se je Dr. Ciccarelli na-

gumba. Pri sukanju na desno in le- vo se primorano obrnemo ob mlado Ljubljankanko in tedaj se zgodi, da se eden njegovih okrasnih gumbov na hrbtu zatakne v eno izmed pen- tajl mrežaste torbice. V prihodnji sekundi, preden se je prijazna Ljubljankanka dobro zavedla, že je bila brez nje. Nezanemno Brdva- su je, ne da bi jo to vedel, bingljala zadaj pod hrbtom!

»Hej vi, mož! Slišite vi! Dajte mi mojo torbico nazaj! Oh, surovina! Niti čuje ne! Pridržite ga, ljudje! Lepo prosim. Moje torbo mi je vzel in jeca v njej. Oh, sveta poma- gavka!«

Možakar je že dosegel izhod, sko- nil na tla in v diru stekel proti re- škemu vlaku. Spelzal je nanj in že ga ni bilo več.

Ljubljankanka, ki se ni upala za njim, boječ, da bi ji med temal naš vlak utegnil pobegniti, je joka- la in se skozi solze histerično sme- jala.

»Moja torbica, moja torbica, ki niti moja ni! Sosedu mi jo je bila posodila. Drugo ji bom morala ku- piti, novo! In deset jake je bilo v njej, pomislite! Vsa lepo v papir zavita. In ta neobčutljivi teleban nič ne ve, da jih nosi na zadnji pla- ti! Rada bi vedela, kaj bo rekel, ko bo sedel nanje! Oh, gorje meni! Vse nesreče gredo nanje.«

In se je smejala in jokala vse tja do Borovnice in od tam naprej tu- di.

Marsikdo misli, da je to humore- ska, pa ni. To je tragikomedija, ki se je resnično dogodila, saj sem ji bil sam priča.

PARTIZANSKE BOLNICE

(Nadaljevanje)

Le tisti, ki pozna ta teren, si lahko predstavljajo, kakšen nadležovski na- por so prestali ti ljudje, ko so mo- rali nositi ranjence iz planine Ba- ban preko Uče na Stol in znova na- zaj.

Ni mogóe dobiti primernih besed, ki bi lahko le od daleč izrazili iz- redno požrtvovalnost in junastvo tistih, ki jim je bila zaupana tajnost in skrbi za te sanitetne postaje. Ne- precenljiva je bila pri tem pomoč ci- vilnega prebivalca, brez katere si ni mogóe zamisliti obstoja teh sanitet- nih postaj.

Po razpadu Italije se je okrog 12. septembra formirala na Vogr- skem partizanska bolnica, ki je sprejemala ranjence iz južnega in zapadnega dela goriske fronte. Z razvojem nemške protiofenzive se je bolnica s 30 do 40 ranjeno- premetila najprej v Črniče in nato v Vrtovin. Zaradi ostrih borb okoli Gorice so se število ranjenecv hitro povečalo. Del osebja z dr. So- kolovim je bil poslan v Skrilje, kjer se je formirala nova bolnica za lahke ranjene. Ostali del osebja se je preselil v Lokavec pri Ajdovšči- ni, kjer je bila v šoli ustanovljena »kirurška postaja«. Ko so lahko ranjeni dobili potrebno kirurško po- moč, so bili poslani v bolnico v Skrilje, težje ranjeni pa so ostali na kirurški postaji. Tu so bili ope- rirani tudi ranjenci od nemškega bombardiranja Ajdovščine dne 24. septembra 1943.

Zaradi nemške ofenzive, ki se je približevala Ajdovščini, sta se obe bolnici umaknili v gozd pod Go- lakki nad Predmejo. Tu sta se bo- lnici zopet združili. Število ranjen- cev je naraslo na 100 oseb. Med njimi je bilo nekaj prav težko ran- jenih. Del osebja, med njimi tudi Dr. Sokolov, so se izgubili neznano kam.

Težka preizkušnja je bila to za vse. Bolnica je bila pod velikim italijanskim bolniškim sotorcem. V mrazu in dežju in v neposredni bli- žini borb, ki so bile le nekaj sto metrov nazaj, so bolnico prestelili na vrh Golakov. Lažje ranjeni so hodili sami, ostale pa so prepeljali s sanitetnimi avtomobili vse do mesta, kjer je ostala nehalo. Po ne- kaj dnevih prezebanja se je bolni- ca premestila na Malo goro, dalje v Belo, na Tršanovce in se končno ustavila v novembri pri Tratiniku v

Cekovniku. Ze na Golakih so bili na lastno željo odpušteni vsi lažje ranjeni, ki so se potem po tavanju po gozdu srečno prebili v Vipavsko dolino. Takrat je bilo zelo nevar- no, zadrževati se v večjih skupinah v gozdovih, ker so jih Nemci stal- no preiskovali.

Od ustanovitve bolnice na Vogr- skem, je bolnico vodil Dr. Aleksan- der Gale-Peter. Kot kirurg je v njej delal Dr. Antonio Ciccarelli, aktivni poročnik italijanske vojske, ki se je priključil partizanom takoj po razpadu Italije skupaj z deseti- mi bolničarji. Štab Primorske ope- rativne cone je dal zajeti italijanski sanitetni koloni iz goriskega ae- rodroma na izbiro, da se lahko vpe- jo v Italijo, ali pa ostanjejo s parti- zani. Dr. Antonio, kakor so ga kasneje imenovali partizani in nje- gov bolničarji, se je odločil ostati pri partizanih. On in vsi njegovi bolničarji - antifasisti so ostali v partizanih do konca vojne. Pomoč Dr. Ciccarellija je bila posebno dragocena v dnevnih partizanske ofenzive na Gorico. Bil je edini zdravnik, ki je lahko vsaj za silo opravljal kirurške intervencije, če- prav sam drugače ni bil kirurg. Do konca vojne se je Dr. Ciccarelli na-

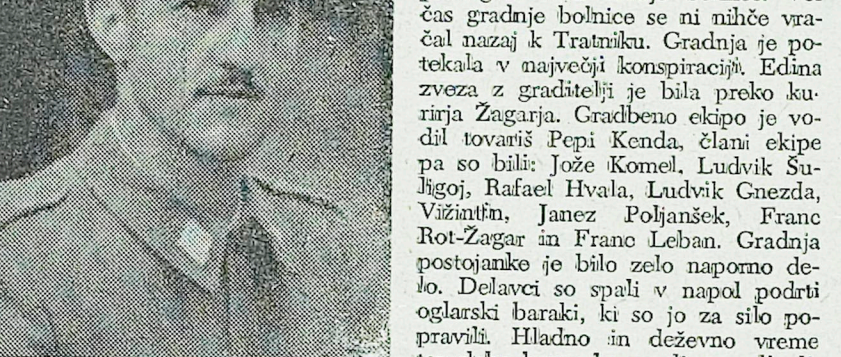
mojski odred. Oba sta imela nalo- ge, da v bataljonih in četah orga- nizirata sanitetno službo.

V septembru 1943 sta bila posla- na iz Idrije v Cekovnik tovariša Ludvik Gnezda in Franc Rupnik. dav gozdu pod Cekovnikom zgradi- ta konspirativno postojanko. Ta naj bi služila za sprejem ranjenecv, v kolikor bi jih bilo treba znova umakniti na varno. Po nemški sep- tembrski ofenzivi e v oktobru in no- vembu na tem sektorju vladalo re- lativno tihotje. Vaska zaščita je do- bro opravljala naloge obveščevanja, ranjenecv je bilo malo. V tem času so bili tisti, ki jim je bila zaupa- na skrb za ranjence, stalno obvešče- ni o kretanju sovražnih patrol. V tem času je bila ustanovljena bol-

SPOMENIKI JUNAŠTVA ZDRAVNIKOV IN BOLNIČARJEV

niča za rekonvalescente »Pri Vinko- tu« pri Zagodu. Oskrbovala je tiste ranjence, ki jim zdravniška pomoč ni bila več potrebna. Zdravnik je bolnico obiskoval vsaj dvakrat na teden. Kadar se je v bližini pojavil sovražnik, se je bolnica umaknila na Malo goro. Za prehrano in varnost

Tako je z odredbo štaba III. Alpske Operativne cone z dne 2. de- cembra 1943 obstoječa bolnica pri Tratiniku v Cekovniku prerasla v centralno vojno bolnico SVPB. Za šefa bolnice je bil postavljen dr. Aleksander Gale-Peter. Do novega leta 1944 je moral biti zgrajen prvi del bolnice, ki bi lahko sprejel naj- manj 50 ranjenecv, ostali del pa do konca januarja 1944. Oseboje za grad- njo bolnice je bilo vzeto iz delav- skega bataljona, ki je bil takrat v Copovnu, deloma pa je pri gradnji pomagalo tudi osebje bolnice. Ves čas gradnje bolnice se ni nihče vra- tical nazaj k Tratiniku. Gradnja je po- tekala v največji konspiraciji. Edina zvezca z graditelji je bila preko ku- rirja Zagorja. Gradbeno ekipo je vo- dil tovariš Pepi Kenda, člani ekipe pa so bili: Jože Komel, Ludvik Su- žgoj, Rafael Hvala, Ludvik Gnezda, Vižintin, Janez Poljanšek, Franc Rot-Zagar in Franc Leban. Gradnja postojanke je bilo zelo naporno de- lo. Delavci so spali v napol podrti oglarski baraki, ki so jo za silo po- pravili. Hladno in deževno vreme ter slaba hrana brez soli so vplivali, da so delavci često dobili grižo. Sta- nje se je izboljšalo, ko so prišli prvi ranjenci.

Dr. Aleksander Gale-Peter

ranjenecv je skrbel tovariš Vinko, v čigar hiši je bila bolnica. Tov. Vin- ko je kasneje padel.

Vse do decembra 1943 je postojan- ka štela kakih 12 ranjenecv. Bilj so še vedno tisti, ki o bili prepeljani iz Vipave preko Golakov. Le od ča- sa do časa so v bolnico sprejeli ka- kega novega ranjenca iz okolice Idrije. Več ranjenecv je prišlo v drugi polovici novembra, ko se je 15. XI. z bolnišico združila bivša sa- nitetna postaja št. 1. Število ranjen- cev se je še povečalo v decembru, ko je iz te bolnice nastala centralna vojna bolnica III. Alpske operativ- ne cone.

Iz tistih časov hrani dr. Peter v svojih spominih sledeča imena: Lud- vik Vižintin iz Renč pri Gorici, ranjen v nogi, Mirko Cibic iz Kriza pri Trstu, ranjen v nogi, Stanko Vadaln in Julij Špacapan iz Kriza pri Trstu z amputirano nogo pod kolenom, Majko iz Podnanosa, ran- njen v ramo (ta je kasneje, decembra 1943 padel, ko je iz Vojskega hotel obvestiti bolnico »Tratiniku, da gredo Nemci), Partizan Jelen iz Ka- nonije, ranjen v stegno in še več drugih ranjenecv.

Zadnje dni novembra 1943 je bil dr. Peter poklican na štab III. Alp- ske operativne cone. Komandant Novljam mu je dal nalog, naj orga- nizira novo večjo konspirativno bol- nico za okrog 100 ranjenecv na sek- torju »Vojsko«. Komandant cone je odobril potrebno osebje za graditev bolnice in tudi, da prevzame dolžnost komandiranja tega osebja to- variš Pepi Kenda, ki je bil takrat v neki operativni enici. Najprimer- nejši prostor za novo bolnico bi bil metvi kot med cestami Cekovnik- Mrzla Rupa—Posušanje—Mala gora. Preko tega ozemlja se sovražne enice niso kretale, ali pa so se ze- lo poredkoma. Teren je bil poln raznih grad in zato za sovražnika zelo nepregleden. Za dohod v postoj-anko pozimi se je lahko izbralo pot po potoku. V primeru nevarnosti sovražnega napada na postojanko je obstajala možnost umika. Ob- veščevalna služba je s patrolami imela možnost kontrolirati teren vse do bližnjih sovražnih postojank in močnih dobodov preko Trnovskega in kretanju sovražnih patrol. V tem času je bila ustanovljena bol-

niča za rekonvalescente »Pri Vinko- tu« pri Zagodu. Oskrbovala je tiste ranjence, ki jim zdravniška pomoč ni bila več potrebna. Zdravnik je bolnico obiskoval vsaj dvakrat na teden. Kadar se je v bližini pojavil sovražnik, se je bolnica umaknila na Malo goro. Za prehrano in varnost

Tako je z odredbo štaba III. Alpske Operativne cone z dne 2. de- cembra 1943 obstoječa bolnica pri Tratiniku v Cekovniku prerasla v centralno vojno bolnico SVPB. Za šefa bolnice je bil postavljen dr. Aleksander Gale-Peter. Do novega leta 1944 je moral biti zgrajen prvi del bolnice, ki bi lahko sprejel naj- manj 50 ranjenecv, ostali del pa do konca januarja 1944. Oseboje za grad- njo bolnice je bilo vzeto iz delav- skega bataljona, ki je bil takrat v Copovnu, deloma pa je pri gradnji pomagalo tudi osebje bolnice. Ves čas gradnje bolnice se ni nihče vra- tical nazaj k Tratiniku. Gradnja je po- tekala v največji konspiraciji. Edina zvezca z graditelji je bila preko ku- rirja Zagorja. Gradbeno ekipo je vo- dil tovariš Pepi Kenda, člani ekipe pa so bili: Jože Komel, Ludvik Su- žgoj, Rafael Hvala, Ludvik Gnezda, Vižintin, Janez Poljanšek, Franc Rot-Zagar in Franc Leban. Gradnja postojanke je bilo zelo naporno de- lo. Delavci so spali v napol podrti oglarski baraki, ki so jo za silo po- pravili. Hladno in deževno vreme ter slaba hrana brez soli so vplivali, da so delavci često dobili grižo. Sta- nje se je izboljšalo, ko so prišli prvi ranjenci.

(Nadaljevanje)

Gospod advokat je pokleknil pred skrinjo, z njim pa vsi bratje z vdovo vred. Pri vratih so kulele v sobo snah in otroci.

»Zdaj!« Ključavnica je rezko zahrčala, pokrov se je stresel in z njim vsi navzoči.

»Bog mu daj večni mir!« je zbegano zavpila vdova.

»Molči! Molči!« so zarezali bratje.

Advokat je vzdignil pokrov in se vzravnal: »Zdaj pa- zite! Jaz in ta dva moža smo zdaj uradne osebe.«

»Tako rekoč oblasti!« je rekel sosed.

»Stopite bliže in pogledite, kaj je notri!«

Bratje so vstali in vsi hkrati pogledali v skrinjo.

Advokat je zgrabil naročaj zelenih papirjev.

»Menice, same kmečke menice in nič več!«

»Nič več!« sta kakor odmev ponovila sosed.

»A zlato?« so hkrati zahropili bratje.

»Ni ga!« je mirno odgovoril advokat.

»Ga ni!« sta škodoželjno ponovila sosed.

Menic pa so našli za grozno vsoto.

»To pa tudi nekaj velja. Bomo pa te menice razdelili,« so rekli bratje.

»No, prav!« je rekel advokat. »Toda vsi ti papirji nič ne veljajo. Vidim, da ne znate brati, sicer bi vedeli za novi zakon o kmečkih dolgovi. Dvajset let lahko čakate dolž- nika in skoraj nič ni obresti!« je počasi, besedo za besedo poudarjal odvnetik.

Bratje so pobledeli.

»Tako! To je razbojništvo!«

»Mislite trgovino svojega pokojnega brata?« je strupeno vprašal sosed.

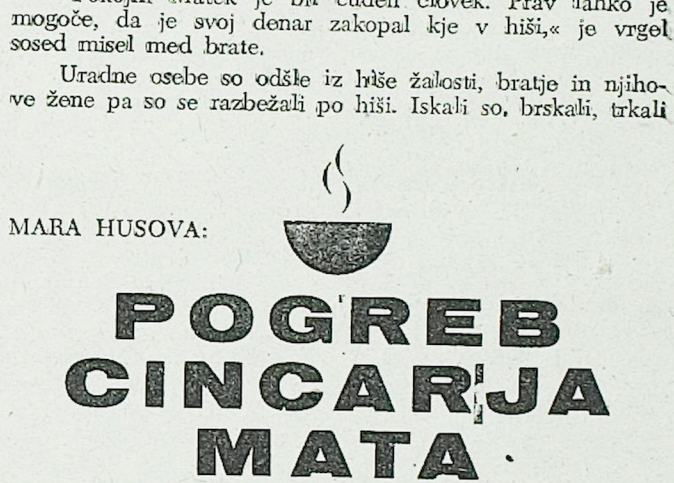
Starejši brat si je grizel brke.

»Toda vemo, da je naš pokojni brat imel denar, suho zlato!« je ves, da je naš srednji brat in divje gledal vdovo poleg sebe. »Kaj, če ga je ta ukradla?«

Vdova si je zakrila oči s predpasnikom in tako ušla strašnemu pogledu.

»Pokojni Matek je bil čuden človek. Prav lahko je mogóe, da je svoj denar zakopal kje v hiši,« je vrgel sosed misel med brate.

Uradne osebe so odšle iz hiše žalosti, bratje in njihove žene pa so se razbežali po hiši. Iskali so, brskali, trkali

(Odlomek iz makedonske črtice »Smrt in pogreb Cincarja Mata«, ki je izšla v zbirki črtic »Po odgonu« in izdaji Primorske založbe Lipa v Kopru)

po zidovih in po podu, premetali vse na podstrešju in v kleti, obrnili in prepalili vse skrinje in vse žepce v pokoj- nikovih oblekah. Ves dan do mraka je trajalo mučniško iskanje. Naposled je lopata mlajšega brata zadel na votlo mesto.

»Kramp, kramp! Prinesite hitro!« je vpil mlajši v kleti, da je odmevalo do podstrešja.

Starejša sta se zadrevila v klet. Zasopli in vsi mokri od potu so trkali z nogami po tleh.

»Ali ste ljudje ali ste zverji?« je zavpil na vratih nekaj daljni sorodnik. »Brat leži na mrtvaškem odru, duhovnik je prišel, da zmoli za naš mrtvaške molitve. Pustite iskanje za jutri!«

Bratje so se mrko spogledali in nekaj kakor zadrega je blisknilo v njihovih očeh. Molče so odšli k mrtvi. Prej je še starejši brat zapahnil klet in dal ključ v žep.

Spet je minila dolga noč brez spanja, polna potulnje- nih, zalezujočih pogledov.

Drugi dan je bil pogreb. Bratje so bili vsi svečani v svojih črnih oblekah. Obrazi so jim bili resni in mračni. Kljub divji gonji svoje zlahte je vdova oskrbela dostojen pogreb.

Trije duhovni s častljivimi bradami so čakali pred hišo žalosti. Njihove kadilnice so spuščale oblake dima. Spreved je med glasnim petjem staroslovenskih molitev krenil v cerkev. Za krsto so šli bratje in vdova, za njimi sosedi in sosede ter cel trop veselih dolžnikov.

V cerkvi so dolžniki pobožno molili za mir Matove duše in navdušeno prižigali tanke lojenke v njegov spomin.

»Bog ti odpusti, Bog ti odpusti!« so šepetali drug za drugim in z vedrini obrazi gledali na pokrito krsto.

Med molitvami, ko so vsi klečali in se križali, je opazil mlajši brat, da je starejši brat izginil iz cerkve. Kakor blisk mu je šimila v glavo misel: »Kopat je šel! Saj je si- noči vzel ključ s seboj.«

V silnem strahu je potegnil drugega brata za rokav in mu povedal svoj strah. Sredi presunljivega cerkvenega petja so se pogrbeni v cerkvi vznemirili in razgibali kakor voda, če vrže kamen vanjo. Našli so pranjevanje, peha- nje, bežanje, zmeda.

»So sviatimi v pokolj!« je zapel duhovnik pred prazno ladjo. V cerkvi so ostali le trije duhovniki, mrtve in oba cerkvenika.

Brata sta se spustila v beg za bratom. Drugi, ki niso vedeli, kaj se je zgodilo, so se čudili in teli za njima. Pred cerkvijo je stal pogrebni voz s kočijažem.

Oče prota je hitro odmolil zadnje molive in razburjen biagoslovil mrljica.

Kaj pa se je zgodilo?« je vprašal kočijaža.

»Kaj vem, kaj jim je,« se je zgražal voznik.

»Ah, mrlje!« se je spomnil duhovnik in velem pognati proti pokopališču.

Duhovniki so že odšli in grobarja sta že opravila svoje delo, ko je na pokopališču pridrhal koleseč z žalostno vdovo. Droben dežek je padal na svežo gomilo.

(Nadaljevanje na 11. strani)

Tudi v Kopru bomo dobili okrajni Gospodinjski center

Iniciativni odbor Zveze ženskih društev okraja Koper je predlagal Okrajnemu ljudskemu odboru ustanovitev Gospodinjkega centra in je preko Sveta za prosveto in kulturo OLO predložil tudi proračun za leto 1956.

Gospodinjke centre ustanavljajo po vseh okrajih in v zvezi s tem je iniciativni odbor ZZZD v Ljubljani priredil posvetovanje, na katero so povabili vse tovarišice, ki bodo vodile bodoče centre, kakor tudi predsednice ZZZD. Na posvetovanju so tovarišice poslušale referat o pripravi za ustanovitev gospodinjških centrov. Tako so zvedele, da že imajo tak center v Novem mestu, kjer dela že eno leto, v Murski Soboti in v Ptuj, v najkrajšem času pa bo začel z delom v Ljubljani, Mariboru in Celju. Sredstva za gospodinjške centre so dali okrajni ljudski odbori, izdatno pa so pomagali tudi zadruga in zadrugne poslovne zveze, zlasti v Mariboru, kjer so dali razen materialnih sredstev tudi prostore.

Namen okrajnega gospodinjkega centra je, da skupno z različnimi organi ljudske oblasti, gospodarskimi in množičnimi organizacijami načrtno dela na izboljšanje življenjskega standarda prebivalstva na območju okraja. V zvezi s temi svojimi nalogami ima gospodinjški center predvsem te naloge: pospeševalne, izobraževalne in propagandne.

POSPEŠEVALNE NALOGE

Na področju občin je treba organizirati gospodinjstvo pospeševalno službo, ki bo po načrtnem programu širila znanje o izboljšavah v gospodinjstvih med prebivalstvom ter s svojim delom pomagala, da se bo vse, kar bi koristilo prebivalstvu za izboljšanje življenjskih pogojev, dejansko tudi postopoma sprovajalo v individualnih in v kolektivnih gospodinjstvih, kakor tudi v različnih komunalnih, zadrugnih in drugih ustanovah. V ta namen je treba tudi preizkušati izsledke znanosti s področja sodobnega gospodinjstva, jih prilagajati in priporočati ter skrbeti za njihovo uvajanje v vsakodnevno življenje.

Okrajni gospodinjški center proučuje na svojem področju prehrane, stanovanjske in druge življenjske prilike, ki so povezane z gospodinjstvom. Ljudski oblasti svetuje določene ukrepe in izboljšave ter daje strokovno pomoč pri njihovem sprovajanju. Posebno važna naloga gospodinjkega centra je skrb za zdravo prehrano v mestih, industrijskih naseljih in na podeželju. Obenem svetuje, kakšna naj bi bila organizacija trgovske mreže, da bi bilo potrošno blago čim boljše kvalitete in da bi šlo čim hitreje v promet.

V zdravstvenih, socialnih, mladins-

skih ter drugih domovih in internatih, kakor tudi v menzah in drugih kolektivnih gospodinjstvih dela center za boljšo organizacijo dela, za sodobnejšo opremo in strokovno izpopolnjevanje zaposlenega osebja, ne da bi se po tem spremenile dosežene cene prehrane kljub zboljšanju celotne oskrbe in boljše kvalitete. Za ustanavljanje obratnih šol, školi in mlečnih kuhinj ter bifejev po šolah in obratih daje gospodinjški center predloge in pomaga s strokovnimi nasveti.

S pristojnimi forumi skbi za strokovne nasvete pri vseh novih stanovanjih in gradnjah, kakor tudi pri obnavljanju starih hiš. Pri tem upošteva sodobna načela, ki olajšujejo stanovanjem gospodinjstva opravila. Prav tako skbi za uvajanje sodobne opreme ter gospodinjških tehničnih naprav in pripomočkov.

Preko pospeševalne službe, izobraževanja in propagande navaja okrajni gospodinjški center potrošnike in gospodinjke na pravilno gospodarjenje z dohodki in izdatki, na pravilno in racionalno delo v gospodinjstvih, na ekonomičnost pri uporabi goriva, pri nabavi in uporabi opreme, tekstila in obutve, prehranbenih artiklov itd. Obenem pa daje pobudo in strokovno pomoč družbenim organizacijam, društvom in organom ljudske oblasti za ustanavljanje vseh vrst uslužnostnih ustanov, ki služijo za razbremenitev gospodinjstev: gospodinjški biroji, kapalnice, čistilnice oblek itd.

IZOBRAŽEVALNE NALOGE

Naši otroci in mladina morajo dobiti potrebno znanje s področja sodobnega gospodinjstva. Zato pomaga okrajni gospodinjški center v uvajanju tega predmeta v splošno-izobraževalne šole, v knetiško-gospodarske šole in drugam. S sodelovanjem sveta za šolstvo izdeluje in potrjuje učne programe vseh gospodinjstev na področju okraja in nadzoruje strokovni gospodinjški pouk v šolah. Za sistematično strokovno izpopolnjevanje vseh gospodinjstev strokovnih kadrov s svojega področja organizira okrajni gospodinjški center redna delovna posvećevanja, seminarje, kratke izpopolnjevalne tečaje, praktična prikazovanja itd. Tu ne gre samo za kadre, ki poučuje gospodinjstve predmete v splošno-izobraževalnih in nadaljevalnih šolah, ampak tudi za osebe raznih menz, zdravstvenih in drugih institucij ter internatov, kakor tudi za osebe obratnih in šolskih kuhinj.

PROPAGANDNE NALOGE

Okrajni gospodinjški center pomaga razširati razno strokovno literaturo, knjige, časopise, revije, brošure, letake itd. Nekatere od teh tudi sam izdaja. Preko časopisov in ra-

dia obvešča javnost o gospodinjstvi dejavnosti in o problemih, ki jih mora še rešiti. Na področju okraja organizira center predavanja, široke diskusije in skbi za prikazovanje filmov z gospodinjkega področja. Pri propagandi se poslužuje tudi praktičnega prikazovanja s posameznih področij gospodinjstve dejavnosti in jih organizira v vseh večjih krajih okraja. In končno je med propagandnimi nalogami centra tudi organizacija raznih stalnih začasnih in potujočih gospodinjstev razstav.

Predlog iniciativnega odbora Zveze ženskih društev v Kopru predvideva za naš gospodinjški center tri ljudi, in sicer upravni in dve strokovni učiteljici. Potrebne pa seveda tudi prostore in demonstracijski center. Ta center za praktično delo naj bi bila srednja gospodinjška šola v Kopru, zato bi bilo potrebno, da šola tudi ostane v središču okraja, kjer je gospodinjški center.

UMETNO MLEKO ZA DOJENČKE. V Ameriki v zadnjem času umetno sestavljajo mleko za dojenčke, ki ne prenašajo kravjega mleka. Sestavili so ga iz sladkorja, moke iz tapioke, maslobo, mineralnih soli in vode. Posebno presenetljivo je, da dodajajo temu umetno pripravljenu mleku zelo fino zmleto goveje ali svinjsko meso.

Trije plašči. Prvi je dežni iz neprobojnega blaga s prav takim klo-bukom. Drugi je plašč ravne kroja, s skritimi, notranjimi gumbi in našitimi žepi. Po istem kroju si lahko omislimo tudi tritetrtnsko jopo. Zadnji model pa je rahlo zvonaste oblike z velikim ovratnikom in rezanimi žepi.

ŽENE PO SVETU

Iz sodobnega življenja Kitajk

(Nadaljevanje in konec)

NAŠA LAST

Leta 1948 je bila pri nas agrarna reforma. Moški in ženske, vsi so dobili svoj delež. Za nas je bil dogodek, ko smo videli svoja imena črno na belem v katastrski knjigi. Po-ročena ali samska, žena je imela pravo odločati o svoji zemlji, lahko jo je prodala, obdržala ali podarila komu drugemu. Moški se niso mogli več ravnati po starem pregovoru: »Če prideš, te bom hranil. Če greš, ne moreš vzeti ničesar s seboj.«

Toda prehitro smo se veselili. Čeprav smo bile lastnice zemlje, še vedno nismo bile resnično enakopravne. Moški so še vedno govorili: »Deset zvezd na nebu ni sveti tako močno kot en sam mesec!« S tem so hoteli reči, da deset žena ni vredno toliko, kot en sam moški. Njihovo

najmočnejše orožje je bilo, da žene ne moremo toliko delati kot oni.

Seveda moram priznati, da so bile tudi nekatere žene same vzrok za tako govorjenje in mišljenje. Posebno tiste iz boljših in bogatejših slojev niso hotele biti »emancipirane« in so bile zadovoljne, ker so jim moške dali dobro hrano.

Toda tiste, ki so bile navajene dela, so bile prepričane, da je delo rane ob rane z močnim prav tisto, kar je potrebno, da bi bile res enakopravne. Ko sva o tem govorile s sosedo Han Cun-šan, mi je rekla: »Me smo tudi prej delale in lahko bi delale do konca življenja, pa nam ne bi ničesar ničesar priznal. Zdaj imamo možnost, boriti se moramo za priznanje in za enakopravnost.« Vse smo bile prepričane, da je to res, toda še dolgo nismo našle za uredništev tega prave poti.

ŽENE V ZADRUGI

Zdaj vam bom povedala, kako se je uredila naša prava emancipacija. Zgodilo se je takrat, ko smo organizirali v naši vasi obdelovalno zadrugo. Bilo je pozimi leta 1951. Vedeti morate, da pri nas ni zemlja posebno dobra in da za naše življenje ni dovolj samo to, da jo obdelujemo, ampak da moramo rediti tudi čim več živine in gojiti sadno drevje. Naša zadruga je imela sestanke, da bi izdelala petletni obdelovalni načrt. Če smo hoteli urediti svoje želje, smo morali povečati delovno silo vsaj za tretjino. Naša rezervna sila pa so bile edinole gospodinjke.

Pozneje je predsednik naše zadruge Li Šun-ta temeljito »obdeloval« naš moke. Rekel jim je tudi, da bodo morali pomagati svojim ženam, če hočejo, da iz njih nekaj postane in da se bodo navadile tudi strokovnih del. »Žene moramo naučiti našega dela,« je govoril, »sicer, bomo ostali v zadruzi brez motike ali voza. Naše žene pa bodo hodiš v krogu, iz katerega ni izhoda.«

Žene, ki smo že bile vajene dela v polju, smo šle po vasi, da bi pridobile za to delo tudi druge. Pojasnjevale smo jim, kaj je zadruga, kakšno delo bodo opravljale in da bo njihovo delo zabeleženo v knjigo na njihovo ime. Vse to bodo potem upoštevali ob žetvi. To je bilo marsikateri gospodinjki všeč in prišla je na delo.

Seveda jim sprva ni bilo lahko. Niso bile vajene tega dela in tudi niso bile tako spretno kot nekateri moški, ki so mislili, da dobivajo s tem potrdilo o svoji nadmoči. Dolgo so delovni dan žene računale: samo za pol delovnega dneva. Zpet smo se morale boriti, da so to spremenili. Spomnim se še, ko je na sestanku

vstal Čang Fang-jun, močan mladenič in dober delavec. Bil je vodja skupine žena, ki so delale na polju, kjer je raslo proso. Ko je videl, da je ženam uspelo narediti prav toliko kot njemu, je bil jezen. »Uporabil bom novo motiko,« je rekel in se oddaljil. Vzel je orodje, ki ga do takrat še nismo poznale. Toda moja prijateljica Čang Hsueh-hua mu je sledila in pogumno rekla: »Tudi jaz bom poskusila!« Na njegovo veliko jezo je prav kmalu zelo spretno sukala novo orodje.

NAŠA ZMAGA

Končno je na nekem sestanku o tem spregovorili starejši mož, dober kmet. Vstal je in vprašal: »Ali čistijo žene prav tako dobro plevel kot moški?« »Ravno tako,« so odgovorili drugi. »Kaj ni res, da žene mnogo hitreje razredčujejo proso kot moški? Ali veste kak vzrok, zakaj potem ne bi dobile žene tudi enako plačilo kot moški?« Moškim je bilo nerodno priznati, toda povedati niso mogli nič določenega. Tako je bilo to vprašanje rešeno.

Ko so po žetvi prinesle žene domov žito, ki so ga same zaslužile, so končno tudi še zadnji moške razumeli, da so zares enakopravne, tako v družini kot v zadruzi. Kmet, ki vodi eno naših delovnih skupin, mi je priznal: »Res je še nekaj del, ki so za žene pretežka. Toda ko dobimo še stroje in traktorje, bodo tudi žene lahko delale prav vse.«

Tako smo dokončno spoznale, da je delo ključ do enakopravnosti. Zdaj imamo tudi me besedo pri vseh odločitvah doma in v zadruzi. Stara teta Wang je postala tako dobra delavka, da zasluži več kot njen mož. Razen tega se je izvežbala kot babica in zadolžila so jo za zdravstveno delo v zadruzi. Kakšna razlika v njenem življenju od preteklosti.

Ni dolgo tega, ko nas je oblast pozvala, naj bi višek žita prodali državi. Imeli smo sestanek, kjer so nam razložili, kaj pomeni za našo deželo nujno potrebna industrializacija. Prva med vsemi je vstala Ma Cun Čao, žena, ki je imela nekoč zvezane noge in na katero je gledala njena rodbina zviška, ker si jih je odvezala. Rekla je, da razume, zakaj država potrebuje žito in da ji ga bo prodala. Vsi smo bili zelo začudeni in nekdo je rekel: »Govorila je kot moški!« Kakor vidite, so še vedno nekoliko starokopitni.

Iz revije »China Reconstructs«

KAKO OČISTIMO MADEŽ OD RDEČILA. Madež od rdečila očistimo, če ga namažemo z gorčico in pustimo eno uro. Nato ga izperemo z mlačno vodo.

Zdravniški kotiček

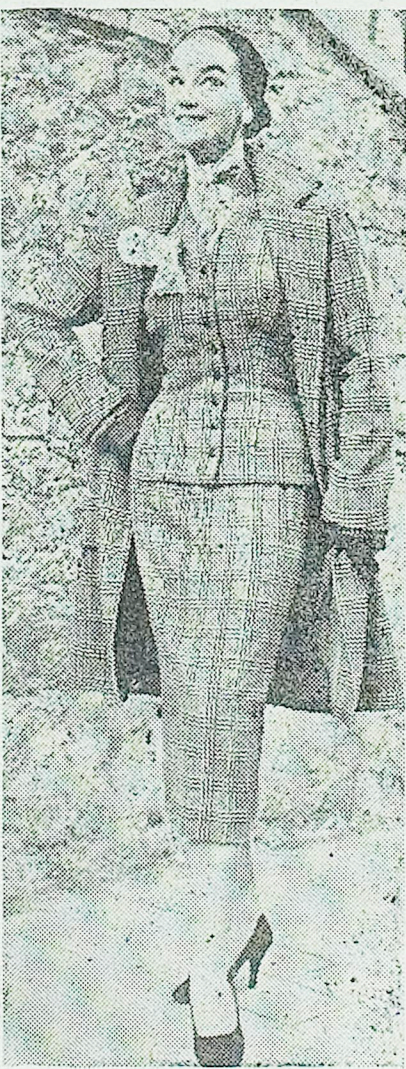
ISHIAS - Obolenje najmočnejšega in najboljčutlivejšega živca

Skoraj za pnt debeli živec ishiaticus, ki leži na upogibni strani stegna, je najmočnejši živec človeškega telesa in obenem tudi prav posebno občutljiv. Čeprav so nekoč mislili, da povzročajo močne bolečine v predelu ishiaticusa le razna vnetja živca samega, vemo danes, da so lahko vrok neznosnim bolečinam tudi motnje v presnovi.

Ishialgija — kot pravimo obolenju tega živca — se izraža v topi bolečini v ledjih in v okolici križnice. Bolečina se razteza na zgibno stran stegna in na zunanjo stran kolena prav do stopala. Vzrok bolezn je lahko ali revmatizem, ki nastane, če nas je dež premočil, ali pa zaradi tako zvane žariščne infekcije, to je zaradi vnetja na zobnih koreninah, bezgavkah, v čelni votlini ali žolčniku. Isti bolezenski pojav lahko nastopi tudi kot posledica drugih bolezn. Nekatere infekcijske bolezni vplivajo na živec ishiaticus in ga poškodujejo. Dostikrat vplivajo na ishiaticus tudi bolezni v mednici in v območju hrbtenice. Tipičen znak je bolečina, ki jo čutimo, kakor da bi nam nekaj nategovalo živec.

Raznolikost vzrokov, ki lahko dovedejo do ishiasa, zahteva za posamezne primere bolezn točen pregled in točno diagnozo, kajti le razpoznava pravega vzroka nastanka bolezn pripomore do ozdravljenja. Pri revmatičnih oblikah moramo najprej odstraniti žarišča, ki so vzrok obolenja. Če so boljše medenični organi, moramo najprej ozdraviti te.

Za zdravljenje nam je na razpolago cela vrsta uspešnih metod. Zelo priporočljivo je zdravljenje z vodo, posebno s parnimi prhami; tudi zdravljenje s šibkim tokom je uspešno, medtem ko nas zdravljenje s kratkimi valovi pogosto razočara. Uspešno zdravimo tudi: z infrardečimi žarki, prav tako tudi z masažo, zlasti še posameznih odsekov. S tem razburimo v določenih delih in v odsekih kože na hrbtenici ter kožo na stegnu, končnice čutnih živcev. Na ta način pridejo dražljaji s površine kože na čutnih živcih do obolelega ishiaticusa. Tako pride do povečanega krvnega obtoka živca, kar ima za posledico, da privedemo po krvi živcu čim več stvari, ki škoduje vnetju. To privede do pojemanja vnetja in do omiljenja bolečin.

Kostum s tritetrtnsko jopo iz volnenega tweeda. Kostum je iz tanjšega, jopa pa iz bolj degega blaga istega vzorca.

Kmetijsko združništvo na Kobariškem

Vse do sedaj niso bili v združništvu na Kobariškem doseženi pomembnejši uspehi, ker so se kmetijske zadruge ukvarjale v največ primerih le z drobno potrošniško trgovino. Vseh osem kmetijskih združ, ki so v Breginju, Borjani, Kredi, Starem selu, Idrskem, Livku, Trnovem in v Drežnici, ni moglo imeti posebnega vpliva na dvig kmetijstva, ker so bile gospodarsko prešibke. Vse kaže, da bodo tudi zadruge na Kobariškem morale ubrati pot, ki so jo zadruge v nekaterih občinah goriškega okraja že začele hoditi. Ta pot je združevanje splošnih kmetijskih združ v močnejše gospodarske enote, ki bodo lahko uspešneje opravljale važno gospodarsko vlogo pri izboljševanju in dviganju kmetijske proizvodnje.

Na Kobariškem je najbolj razširjena in najvažnejša kmetijska stroka živinoreja. Tu ima mlekarstvo že stare tradicije. Nujno bo treba misliti na ustanovitev medzadružnega odbora, ki bi tesno sodeloval z upravnim odborom mlekarstva obrata v Kobaridu. Tak medzadružni odbor bi živinorejcem dajal nasvete in pobude za izboljšanje mlečnosti živine. Važno vlogo bi odbor imel tudi pri proizvodnji mlečnih izdelkov.

Na Kobariškem bo treba misliti na ustanavljanje kmetijsko-pospeševalnih, živinorejskih, sadjarskih in planšarskih odsekov pri kmetijskih združah. Posebno močni bi morali biti živinorejsko-pospeševalni odseki, ki bi dajali pobudo za uvedbo rodovnikov, selekcije živine, razpisovanje natečajev za popravila hlevov, gradnjo gnojšč in gnojničnih jam in bi skrbeli za prirejanje živinorejskih razstav. Namestiti bi bilo treba mlečne nadzornike, ki bi živinorejcem dajali nasvete za odbiro živine za zakol in o boljšem načinu krmljenja mlekaric za izboljšanje mlečnosti.

Prav tako važno vlogo bodo po

reorganizaciji združ imeli poljedelski in sadjarski odseki, ki jih sedaj ni, ali pa so le na papirju. Znano je, da so na Kobariškem vedno pridelovali dober semenski krompir in kvalitetno sadje, za kar so v tem visokogorskem kotu zelo ugodni pogoji. Sedanje gospodarsko šibke zadruge niso mogle kmetom dati prave pomoči, kot bi bilo želeli, da bi lahko razvili in izboljšali ti dve donosni kulturi.

Poljedelski odseki bi morali prevzeti pobudo za pravilno uporabljane umetnih gnojil, za okopavanje in čiščenje sadnega drevja ter zatiranje rastlinskih in živalskih škodljivcev.

Še eno važno vprašanje je: izsuševanje tako imenovanega kobariškega blata, ki meri okrog 240 hektarjev. Za izsuševalna dela so že predvideli nekaj denarnih sredstev.

Kulturno-prosvetna dejavnost v Sečovljah

Letošnja dolga turistična sezona se je dobro obveljala tudi v Sečovljah. Naša »Svoboda« je imela kar predolge počitnice.

Končno smo le začeli. Članski sestanek je zbral upraviteljski odbor in vse sekcije. Na novo je prebudil »Ljudsko univerzo« in »Tamburaški zbor«.

Dramska sekcija pod vodstvom tov. Paternosta že marljivo vadi lepo igro »Pesem s ceste«.

Pevce in pevke je zopet zbral pod svojo taktiko tov. Mahnič Marijan. Škoda je, da so se pevke nekako zgubile, čeprav je v Sečovljah mnogo žensk. Na pomoč bo prihajal enkrat tedensko prof. Lovce iz Kopra kot inštruktor zboru.

Knjižničarka tov. Ogrižkova pridno urejuje knjižnico, ki je sicer dobila nov, a še vedno neprimeren prostorček za razvijajoče se Sečovlje. Za obogatitev knjižnice gre zahvala tudi Okrajnemu odboru »Ljudske prosvete« v Kopru.

Šahiste je zopet zbral v areni tov. Vastič Jule. Turnir so začeli kar preveč masovno in skoraj dvomino, da bo 36 šahistov in pol-šahistov vztrajalo do konca. Dvoboj s Šmarjem smo nesrečno izgubili. Pri nekaterih, ki so zastopali barve rudarjev, je bilo premalo resnosti, a tudi postava moštva je bila manj posrečena. Upajmo, da bo letošnja sezona uspešna in plodna za sečoveljske šahiste.

Tudi »Ljudska univerza«, ki jo vodijo ing. Štular, dr. Jurman in prof. Jevševar, bo začela z delom. Le naslove predavanj skrivajo ter jih še niso izdali občinskemu odboru Ljudske univerze v Piranu, ki bo napravil načrt predavanj za vso počečano občino za l. 1955/58.

Na veliko so se spravili na delo neumorni tamburaši. Nabavili so si nove instrumente v vrednosti nad 100.000.— din. Njihove vaje so zaenkrat še tihe, a vodi jih tov. Vid-

Bodo v Ajdovščini izdelovali testenine?

Mlinsko podjetje v Ajdovščini je eno največjih tovrstnih podjetij na Primorskem. Po svojem solidnem delu je znano skoraj po vsej državi, tako da ne more ugoditi vsem povpraševalcem. V podjetju pa imajo vedno zalogo najfinejše bele moke, po kateri ni takega povpraševanja. Zaloge te moke se v podjetju z dneva v dan večajo. Zaradi tega so v Ajdovščini sprožili zamisel, da bi v sklopu mlinskega podjetja postavili tovarno testenin. Kot menijo, bi taka tovarna v Ajdovščini uspevala, ker bi to bila edina tovarna testenin na Primorskem. Vodstvo mlina že pripravlja v to svrhu potrebne elaborate, tako da ostaja odprto še samo vprašanje investicijskih sredstev in časa. Zaloge moke bi tako predelovali v razne testenine, ki gredo lažje v prodajo.

Pridne roke mnogo zmorejo

V vasi Zatočmin na Tolminskem so kmetovalci zelo delovni, menda lahko rečemo najbolj delovni od vseh drugih vasi. Velika redkost je že to, da zemljišča na svojih planinah gnojijo, kar ne delajo na nobeni drugi planini v okolici. Na planino Sleme so napeljali letos tudi nov vodovod ter popravili hleve na planini Nedrije. Menda je znano, da je zatolminski sir prvovrstne kvalitete, da kmetovalcem to uspe, pa je odvisno tudi od higijene na planinah, za kar je to od poskrbljeno. Menda je najvažnejše sicer to, da so zgradili prebivalci vasi z delovno pomočjo gradbenega podjetja iz Tolmina ter

seveda z finančno podporo občine novo cesto do Sela, to je del poti do planin Sleme in Nedrije. Mnogo kmetovalcev se je pred nedavnim vpisalo v KZ, ki daje članom mnogo prednosti. Tako odkupuje sicer sir od vseh, vendar pa od članov z 2 dinarskim dobičkom za kg, za kar se nečlani hudujejo, saj so pri vsakem kg za 2 dinarja na izgubi. KZ prodaja članom tudi mnogo škroplilnic za škropljenje trte in krompirišč. Razen tega imajo kmetovalci skupno mlatilnico in stroj za žaganje drv, kar prištedi mnogo delovne sile. KZ nudi prebivalcem vse gospodinske potrebnosti, česar so najbolj vesele gotovo gospodinjice, saj jim ni treba dvakrat dnevno v Tolmin.

Drugeče pa se po vasi opravljajo »robote«, ki so značilne samo za to vas. To so popravila kanalizacije ter cest, nehihijskih gnojšč in razpadlih zidov. Ta dela opravljajo kmetovalci sami, vsak določeno število ur na leto. Pozimi je cesta Zatočmin—Tolmin počistena prva in čisto so delovne roke pridnih kmetovalcev hitreje od stroja za odpravo snega in do Tolmina je večkrat počistena prej kot ulice mesta Tolmina.

Tudi drugače so kmetovalci agilni. To so pokazali predvsem ko so poiskali živinozdravniku stanovanje. Stvar je bila namreč taka, da živinozdravnik in njegova žena zdravničar nista mogla dobiti stanovanja in sta morala stanovati v hotelu. Seveda sta bila prisiljena, da zapustita Tolmin, ker stanovanja baje ni bilo mogoče dobiti. Kmetovalci vasi Zatočmin so se prestrašili: »Kaj bomo brez živinozdravnika?« Takoj drugi dan je skupina petih odšla v Tolmin, našla živinozdravniku stanovanje in mu celo opremo znosila v šobe.

Tudi druge organizacije delujejo, le mladinska je nekako »okrnjena«, ker je mladina po službah in šolah drugod. Vaška KP se sestaja na rednih mesečnih sestankih, DZ na se izkazuje ob raznih slovensnostih, kakor so dan padli borci, Novo leto.

Torej so kmetovalci vasi Zatočmin delovni? Seveda! V javnosti, to je časopisju pa se vas Zatočmin gotovo omenja premalo, saj je ena najbolj naprednih vasi na levem bregu Soče.

— ANDA —

Žabčce na Cerkljanskem

Na razširjeni seji SZDL za vasi Bukovo—Kojica so razpravljali tudi o postavitvi spominske plošče na Hramarjevo hišo v Žabčah. V tej hiši so v juniju 1944 Nemci sežgali tovarnišče — obveščevalke, od katerih ena je bila mati štirih otrok. Ljudje v vasi in okolici so to namero z zadovoljstvom sprejeli in pričakujejo, da bo zamisel čimprej uresničena. Take plošče naj bi postavili povsod, kjer so padali naši ljudje kot žrtve nacifašističnega divjanja.

— Pt

Vrsno pri Kobaridu

Lani so na Vrsnem začeli graditi novo šolo. Dela so potem zastala zaradi pomanjkanja denarja. Letos so za nadaljevanje gradnje dobili več milijonov din. Gradbena dela dobro napredujejo in bodo kmalu postavili na dograjeno zidovje strešni stol in ga pokrili z eternitom.

Nova šola bo 33 metrov dolga in 8 metrov široka. Nad glavnim vhodom bo imela podaljšek. Pod tem podaljškom bodo uredili poseben prostor, kjer bodo postavili doprni kip pesnika Gregorčiča, ki mu bo ta nova šola dostojen spomenik. Predvidevajo, da bodo gradbena dela končana prihodnje leto in bodo šolo slavnostno odprli ob 50-letnici pesnikove smrti.

F. Č.

Razne vesti z Goriškega

Na Goriškem je med mladimi dekleti veliko zanimanja za zdravstveno-prosvetne tečaje. V te tečaje, ki so ponekod že začeli, se je vpisalo 1029 deklet. Tečajji bodo trajali do konca marca prihodnjega leta. Zdravstveni in prosvetni delavci bodo na teh tečajih predavali o zaščiti nosečnic, novorojenčkov in dojenčkov, o zakonu in družini, o negi bolnikov in prvi pomoči, o alkoholizmu, o asanacijah vasi in domov, o vlogi zdravstvene službe in pomo-

nu organizacije Rdečega križa.

Zamisel o izvedbi tečajev je treba toplo pozdraviti, saj je znano, kako potrebna je zdravstvena izobrazba na podeželju.

—ak

Volitve v vaške odbore Zveze borcev na področju okrajnega ljudskega odbora Gorica dobro potekajo. V bivšem goriškem okraju so do sedaj izvolili že 32 krajevnih odborov, v bivšem tolminskem okraju pa so volitve že končali. Predvidevajo, da bodo do konca tega leta volitve zaključili. Organizacija Zveze borcev bo potem štela 140 vaških odborov in bo imela okrog 22.000 članov.

V sedanjem goriškem okraju zavzema kmetijstvo 50,5% celotne površine in preživlja 48 odstotkov prebivalcev. To kaže, da se polovica vsega prebivalstva ukvarja z obdelovanjem zemlje. Novi okrajni ljudski odbor bo potemtakem moral posvetiti vso skrb razvoju kmetijstva, ki ima v vsem okraju še velike možnosti izboljšanja. Člani okrajnega komiteja Zveze komunistov v Novi Gorici so v ta namen že predlagali ustanovitev Sveta za kmetijstvo in gozdarstvo pri okrajnem in občinskih ljudskih odborih.

L—Š.

Izboljšanje mlinske službe na Vipavskem

Letošnja letina je tudi na Vipavskem pripomogla, da so ljudje namlatili več žita kot prejšnja leta. Skoraj ne bi verjeli, vendar je resnica, da je zaradi tega valjni mlin v Ajdovščini preobremenjen z mletjem žita. Na Vipavskem je še en manjši mlin v Vrtovinu. Sklenili so, da bodo mlin v Vrtovinu preuredili s sredstvi amortizacijskega sklada mlina v Ajdovščini. Po preureditvi se bo dnevna proizvodnja tega mlina povečala za več ton. Oba mlina bosta imela skupno upravo.

L—Š.

VICENTE BLASCO IBAÑEZ

26

MOČVIRJE SMRTI

CAÑAS V BARRO

Ob neki priliki se mu je celo zazdelo, da je odkril skrivnost svoje bolezni. Če je namreč preveč jedel, tedaj je težje dihal in v želodcu so ga začeli grabiti krči. Da, nedvomno je bil bolan na želodcu. Zato se je začel zdraviti v to smer.

Komaj je bil gostilničar izgnal Toneta, že je Sammaruca njegova strašna svakinja, poskušala, da se mu približa. Vedno se mu je nastavljala na popoldanskih sprehodih. Klicala ga je iz gostilne, ker se je bala stopiti vanjo zaradi Nelletta, ki bi jo nedvomno poglala. Hinavsko je s Pacom sočustvovala, ko ji je tožil o bolečinah. Pa zakaj ni raje ostal vdovec? Saj bi bil lahko ostal vdovec! On pa ne, prav poročiti se je moral in povrh vsega še s tako mlado ženo. Tu je bila kal vsega njegovega trpljenja in bolečine. Zalost je izpodkopala njegovo zdravje. Bogu se ima zahvaliti, če je še malo pri življenju! Ko ji je še potožil o bolečinah v želodcu, tedaj si je brihtna ženska takoj nekaj izmislila. Plašno je začela begati s pogledom, ko bi njene možgane prebodla usodna misel. Prav želodec? ... Da mu le ni dala kake pijače, da se ga enkrat za vselej reši? ...

Toda mož je opazil v satanskih punčicah stare prekanjenke zloben naklep proti Nelletti, bil je jasen in tako zahrbtn, da je planil v jezo in bi kmalu prišlo do osebnega obračunavanja.

— Poberi se, lažnivka!

Da bi podvomil o Nelletti! Podel bi moral biti, da bi storil kaj takega. Saj mu je pokazala, da ga ljubi ko je zanj tako skrbela. Oblačila ga je kot otroka, stalno ga je spremljala v mesto ko je šel k zdravniku na pregled, govorila je namesto njega in ga kot mati ljubeznivo svarila, naj bi se držal navodil, ki so mu jih dajali zdravniki.

Ti so ugotavljali, da je njegova revma neke posebne vrste; rešil bi se je morda, če bi se veliko gibal in delal. Najstrožje pa mu je bilo prepovedano sleherni razburjenje. Vina sploh ne bi smel piti ... pa tudi drugače ...

Tu so zdravniki znižali glas in končali stavek z gihom roke, ki je pomenil podrobnosti, katerih ne bi bilo pamejno pojasnjevati pred žensko.

Ko sta se vračala, je bil Canamel ves pripravljen, da se bo do pičice natanko držal zdravniških nasvetov. Toda komaj je stopil v gostilno, so se vsi sklepi razpršili kakor dim. Prirojena lenoba, ki ji je bil že kar strastno vdan, se ga je nagon v njem razžarenil in se tako poostril, da je postal bolečinah. Cele dneve je predsedel ob ognjišču in pil silce za šilcem ... Saj, končno, ne bo en sam kozarček kriv njegove smrti! ...

Mučna bolečina ga je tlačila. Včasih se je zdelo, da se je nagon v njem razžarenil in s etako poostril, da je postal neznošen.

Nelletina družina mu je to do neke mere lajšala ... Lahko bi jo primerjal udarcu z bičem, ob katerem so zabrnele vse strune v njegovem telesu. Po tem udarcu pa so se njegovi živci ponovno umirili. Resno ga je zavrnila. Ali se je hotel prav res umoriti? ... Ali je pozabil zdravnikove nasvete? ... Canamel se je tedaj izgovarjal; en kozarček več ali manj ...

Tedaj se je vsa pokorna vdala, medtem pa se je v njenih mačjih zenicah nekaj zlobnega zalesketalo, kot bi v svoji najbolj skriti noiranosti občutila nedoločen užitek zaradi vihrave močve strasti, ki ga je zanašala v objem smrti.

Vedno je stikal, kadar ga je napadalo to poželjenje. Saj je bila to njegova edina sreča, ki ga je neprestano preganjala v njegovi tako mučni negibnosti. Na posteljo ni mogel leči, ker ga je dušilo. Tako je moral predsediti vse noči na nalačnjaču zraven okna, skozi katero so prodirali prvi prameni zore. Ta ga je našla vedno težko hropečega.

Cez dan se je njegovo stanje izboljšalo. Ko se je vsega naveličal, je šel, loveč se na nogah v zadnjo sobo.

— Nelletta! ... Nelletta! ... — je vpil s poželjivim naglasom.

Zena mu je vdano sledila in prepuščala teti pult. Tako je minula ura, preden se je spet prikazala v gostilni.

Sammaruca je zatrjevala, da je Nelletta hudodelka, tega na čarovnica, če morita ubogega Paca. Prav gotovo sta ga s čim opijali ... uročili sta ga. In ali ni nobene pravice več na svetu, ki bi kaj takega kaznoval.

Vse to opravljanje je imelo svoj namen, ker je gostilničar stalno slabel. Neprestano je sedel pri ognju, neobčutiliv za roje muh, ki so ga napadale. V sončnih dneh se je zavijal v sviter in jokcal kakor otrok zaradi ostrega mraza. Njegova usta so posinela, v obraz je bil mlahav in otekel; na njem se je odražala modrikasta bledica umirajočih. Oči, na široko odprte so bile obrobline s temnimi kolobarji. Podoben je bil ogromni tresoč se prikazni, ki je vzbujala usmiljenje obiskovalcev gostilne.

Ko so mu noge čez mero otekle, tedaj je ubogal Nelletin nasvet. Oddaljil se bo od te zle albuferske vlage, spremenil bo zrak.

Odpravil se je v Ruzafo. Toda po desetih dneh, ko so se okline v silo unahnile, se je že hotel vrniti v Palmar, prepičan, da je ozdravel.

Brez Nellette ni mogel živeti.

Vrnil se je v svoje staro življenje in tako je obiskovalce gostilne še naprej žalostila prisotnost te v bolečinah toneče prikazni.

Prišla je jesen in Canamel je še bolj oslabil. Vrnil se je v Ruzafo. Nelletta ga je spremljala do pošne ladje.

Ko se je tisto noč Nelletta slačila, je zaslislala rahel žvižg, ki je prihajal am od kanala. Bil je Tonet. Spoznala ga je in odprla okno: bil je tam. Prihajal je in odhajal kakor blodeč pes z nedoločnim upanjem, da mu bo kdo le odprl. Bilo je blazno.

Nelletta je zaprla oknice in legla. Tako lahkomiselna še ni bila, da bi zaradi trenutne slasti zastavila vse, kar je imela nekega dne dobiti po možu.

Splošne bolnice v Vipavi

V soboto zvečer je bila v Vipavi pomembna slavnost. Na proslavo desetletnice obstoja splošne bolnice so se zbrali številni zdravniki, zastopniki zdravstvenih ustanov in ljudske oblasti. Slavnostni govor je imel predsednik Sveta za zdravstvo okrajnega ljudskega odbora Gorica dr. Franc Marušič, ki je orisal razvoj zdravstvene službe v Slovenskem Primorju od osvoboditve do danes. Od osvoboditve do danes so zdravniki kirurškega oddelka izvršili 20.965 operacij, na internem oddelku pa 48.000 rentgenskih pregledov. V bolnici je bilo sprejetih 21.000 bolnikov, eskrbovalnih dni pa je bilo nad 290.000. Ker zmogljivost splošne bolnice v Vipavi ne zadostuje potrebam prebivalcev goriške komunalne skupnosti, delu Krasi in Pivke, so precej bolnikov zdravili ambulantno. Kirurški oddelki je ambulantno zdravil nad 23.000 bolnikov, interni oddelki pa 25.000.

O delu kolektiva bolnice je poročal ravnatelj primarij dr. Ivan Keršič. Nagradili so sedem uslužbencev, ki so v bolnici vse od ustanovitve. Te pomembne slavnosti so se ude-

ležali med drugimi tudi sekretar republiškega sveta za zdravstvo in socialno politiko Lojze Piškur, zastopnik medicinske višje šole in predstojnik kirurške klinike v Ljubljani univerzitetni profesor dr. Božidar Lavrič, predsednik socialistične zveze goriškega okraja Tine Remškar, vodpredsednik OLO Gorica Franc Skok, zastopnik JLA podpolkovnik Dušan Trbovič, direktor ljubljanskih kliničnih bolnic Jože Koračin in drugi. Med številnimi zdravstvenimi delavci so bili tudi slovenski zdravniki iz Trsta.

Sprejem gostov in povablencev je bil v bolnici ob 17. uri. Po sprejemu so si gosti ogledali bolnico in zanimivost Vipave, nakar je v domu LJA sledila proslava. —ak

Zima trka na vrata. Treba je pripraviti dovolj suhega listja, da bo živina ležala na mehkem

Lokev pri Divači

V torek zvečer smo imeli v naši vasi zanimivo predavanje o živinoreji. Predavali so kmetijski strokovnjaki iz Ljubljane in Kopr. Strokovnjaki so govorili o napredni živinoreji in posebno poudarili potrebo graditve silosov za krmno, gradnje gnojšč in gnojnih jam ter pripravljanju komposta. Omenili so tudi možnosti razširitve prašičereje.

V Lokvi imamo okrog 120 gospodarstev, ki redijo 540 glav živine in 70 glav drobnice. Dnevno oddamo v sežansko mlekarino od 10 do 11 hl mleka. S številnim porastom živine in boljšim krmjenjem bi lahko oddali še več mleka.

Naša vas je izrazito živinorejska. Naloga kmetijske zadruge bi bila, da bi temu vprašanju posvetila več pozornosti kot do sedaj, ko se je pre-

malo zanimala za živinorejo in tudi za kmetijsko problematiko na splošno. V zadrugi dobro deluje le trgovina. Moramo pa poudariti, da so vsi kmetje, razen treh, člani kmetijske zadruge. Prav zato bi bila dolžnost upravnega odbora, da bi se pozanimal za postavitev nekaterih pospeševalnih odsekov, predvsem pa živinorejskega. Le tako bo lahko napravili korak naprej v izboljšanju živinoreje.

V Lokvi še nimamo vodovoda, zato zelo občutimo pomanjkanje dobre pitne vode. Živino napajamo v štirih kalih, pa še od teh je eden pokvarjen. Poleti so vsi ti kali skoro brez vode in polni blata. Poskrbeti bo treba za dograditev napajališča. Prav tako bo treba misliti na gradnjo silosov, da bi tudi v zimskem času lahko pokladali živini dobro krmno. Dobra pitna voda in krmna iz silosov bi nedvomno vplivala na povečanje in izboljšanje mleka.

— ner

Uspešni zbori volivcev v občini Pivka

Že po vseh vaseh na območju občine Pivka so imeli zbor volivcev, na katerih so občani izvolili 28 vaških odborov s 130 člani. Na teh zbora pa niso volivci samo izbrali svoje predstavnike, ampak so na njih razpravljali tudi o življenjskih vprašanjih svojih vasi. Tako so med drugim razpravljali v Dolanah in Košanah o pojavu nalezljive bolezni plemenske živine. Kot so živinozdravniki ugotovili, je to tako imenovana bolezen trihomonas, ki povzroča plemenskim kravam prezgodnjo oploditvev in je nalezljiva. Zaradi tega je v teh krajih ogroženih nad tisoč plemenskih krav sivojavne pasme. Znano pa je, da daje prav živinoreja na tem področju osnovne dohodke večini kmečkega prebivalstva. Zato ni čudno, da so volivci razpravljali o tej bolezni in sklenili, da bo živinozdravniška komisija pregledala vso živino v vaseh, kjer se bolezen razširja. Predvsem pa so ugotovili, da bi bilo prvenstveno treba menjati bike.

Nov kamnolom v Materiji

Še do nedavnega so izdajali v Brkinih mnogo denarja za prevoz potrebnega peska in gramoza za popravilne tamkajšnjih cest. Samo za prevoz enega kubičnega metra takega materiala iz kamnoloma v Razdrtem so morali plačati okrog dva tisoč dinarjev. Zato se je kmetijska zadruga v Materiji zavzela za to pereče vprašanje in ga nedavno tudi rešila z otvoritvijo novega kamnoloma v bližini vasi. Med drugim orodjem je zadruga nabavila tudi drobilce za kamenje. Dnevno zmlejejo v tem kamnolomu nad 20 kubičnih metrov odličnega peska (»kristale«), po katerem je tudi v gradbeni dejavnosti veliko povpraševanje. Zanimati je v kamnolomu zaposlenih le deset ljudi. Če pa bodo potrebe narasle, ga bodo brez dvoma razširili. Za Materijo in bližnje vasi bo v bližnji prihodnosti reševal

ta kamnolom tudi zelo pereče vprašanje zaposlitve razpoložljive delovne sile.

Novice iz Tolmina

V Tolminu se tudi mnogo gradi. Posebno so v okras mestu tri stanovanjske hiše, ki so jih pravkar dogradili ob cesti proti Tolminu. Tudi v samem središču mnogo obnavljajo in lepšujejo. Čevljarsko podjetje Jelen je obnovilo prostore svoje stare prodajalnice v res lepo trgovino. Marsikoga privlači njena velika izložbena okna z lepo izdelano obutvijo.

*

Že več let zaporedoma je v Tolminu bil gospodinjski tečaj, v katerega so zahajala rada tudi okoliška dekleta. V njem so slišala poleg navodil v gospodinjstvu in učnih delih tudi mnogo koristna predavanja o

Jesenske pridelke smo pospravili in smo z letino zadovoljni. Le sadja je bilo zelo malo. Koruza je dozorela, čeprav smo se vse leto bali, da bo ostala zelena. Pričakujemo, da bo vreme dopustilo, da bomo pripravili še drva in stelje za zimo.

Vaščan

O ureditvi obalnih mest na Koprskem

Na zadnji seji okrajnega sveta za urbanizem so razpravljali o urbanističnih načrtih mest ob obali in določili lokacije za nekatere gradnje. Pri ureditvi Portoroža je do sedaj glavna ovira še ne izdelati načrt nove ceste, ki ne bo šla skozi Portorož. V Portorožu bo nujno čimprej pripraviti načrte prostorov za parkiranje vozil. Za Koper bodo glede gradnje stanovanj še naprej skušali adaptirati nekatere stare zgradbe, istočasno pa bodo gradili stanovanjska naselja. Nekatere zgodovinsko zaščitene zgradbe bodo uporabili za upravna poslopja. Novo centralno bolnico bodo gradili na škocijskem hribu. Prostore za gradnjo koprškega kina, Doma Partizana in še nekaterih drugih stavb bodo določili in odobrili kasneje. Na seji so razpravljali tudi o potrebi zaščite obalnega pasu od Strunjana do Lucije.

Pevski zbor mladink na višji gimnaziji v Idriji

V preteklem šolskem letu je zbor vodil tov. Znidaršič, ker pa je moral letos na odsluženje vojaškega roka, se je mislilo, da bo ženski pevski zbor prenehal s delom. Škoda bi bilo, saj je bil zbor zelo dober, na tekmovalju šolskih aktivov v Kopru je odnesel aktiv LM Idrija celo prvo mesto. Iz zagate je pevke rešil tov. Pirmik, ki poučuje na učiteljski in glasbeni šoli v Tolminu. Mladinke so bile zelo vesele, da zbor ne bo razpadel in so sklenile, da se bodo z vso mmo in poštvovalnostjo učile in s tem razveselile tov. Maksa Pirmika, kajti zavedajo se, da pomeni zanj sprejem uka zbor veliko žrtev, saj ima mnogo, premnogo dela že v Tolminu. Posebno so vesele tudi zato, ker je s tem rešil vprašanje, kako nastopati na veliki prireditvi ob koncu šolskega leta ob prvi maturi v Idriji po 30-tih letih brez pevskega zbora. Zato se mladinke tovarišu profesorju najtopleje zahvaljujejo.

— ADA —

zdravilstvu in kmetijstvu. Želja mnogih tolminskih žena je, da se tak tečaj organizira tudi letos.

*

Predvsem pa Tolminci pogrešamo — zobozdravnika. Že dolgo časa smo brez njega. Pričakujemo in želimo, da Zdravstveni dom kaj ukrene, da bo Tolmin imel zobarja. Sonja

Gojače v Vipavski dolini

Na zadnjem zboru volivcev smo po izvolitvi vaškega odbora razpravljali o graditvi primernega napajališča na gmajni, kamor skozi vse poletje gonimo živino na pašo. V naši vasi imamo nad 150 glav goveje živine in bi bilo tako napajališče zelo potrebno. Novoizvoljeni vaški odbor je obljubil, da bo poskrbel za načrte, s sredstvi pa nam bo pomagala tudi okrajna zadruga zveza. Prav tako smo na tem zboru sprožili vprašanje prodaje našega mleka. Mlekarna v Podnanosu namreč nima dovoljne zmogljivosti, pri nas pa imamo vedno več mleka, ker skrbimo za napredek živinoreje. Zato smo mnenja, da bi naše mleko lahko odkupne postaje odvažale v večja industrijska mesta, kot na Jesenice in v Kranj.

Zaspala pa je z mislijo na Kubanca. Čas nikdar ne razočara. Kdove? Morda bo ponovno zacvetela njena uničena sreča, tedaj ko bo nanjo najmanj mislila.

Tonč se je medtem pobotal z očetom in delal na laguni, ki so jo bili že osušili.

V Dehesi ni bilo več kaj početi. Stražniki so neprestano lazili ponj, pa tudi dopovedali so mu, da bi ob prvem strelu prišli za puške. Kubanec je opomin sprejel, ker je vedel, da stražniki niso ravnali kakor lovski čuvaji.

Puško je obesil v koči na steno in se zaklel, da bo začel z novim življenjem. Ubogal bo očetove nasvete in se obnašal kakor resen mož. Tono je ginjen objel sina in oba sta sklenila, da končata z izsuševanjem močvirja.

Nekega dne se je Nelletta nenadoma odpravila v Ruzafo. Poštne ladje ni hotela čakati in je raje prosila Paloma, naj bi jo odpeljal v Saler ali Catarrojo, odkoder bi takoj nadaljevala pot na Ruzafo.

Gostilničar je resno oslabil; bil je skoraj na koncu.

Toda vzrok za tako hitro odločitev je bil neke druge. Teta je bila prinesla tisto jutro v Palmar kaj čudne novice, ki so jo silno razburile.

Sammaruca da je bila v Ruzafo že štiri dni in kot sorodnica prišla do Canamela, ne da bi se teta emu mogla upreti. S seboj je pripeljala tudi nečaka, ki ga je ljubila kot lastnega sina. To je tisti fant, katerega je Tonč nabil v tisti noči, ko so peli podoknico. Iz pogovorov, ki jih je bila Nelletta teja ujela ob bolnikovi postelji, je bilo razvidno, da je svakinja hotela gostilničarja prepričati, da je bila njena in vnukova ljubezen edina, ki je bila resnična in odkrita. Še več! Trdila je, da je potem, ko je bil on odšel iz Palmara, Nelletta prespala marsikatero noč s Kubancem. Nazadnje pa še to: tisti dan preden je prišla teta v Palmar, sta prišla v bolnikovo sobo dva gospoda, spremljala sta ju Sammaruca in vnuk. Eden izmed njiju je nastavljal gostilničarju natihome precej vprašanj, medtem ko je drugi beležil.

Nelletta so te novice razburile. Njen tenak in komaj

slišen glas se je hipoma spremenil, postal je oster in ukazovalen. Njene oči so se bliskale in smrtna bledeca je zajela njeno obličje.

— Recordons! — je zaklela kakor kak ribič na jezeru. Ali je za to poročila Canamela, prenašala njegovo večno bolehanje in samo sebe kotila, da je zgedala ponižna in ljubezniva? V njenih besedah je trepetala lakomnost kmetja, ki utaji bitje srca zaradi perišča zlata.

Hotela se je znesti nad žensko, ki jo je komaj sedaj obvestila, ko je bila škoda morda že nepopravljiva. Toda s tem bi izgubljala samo čas, čas, ki je bil neverjetno dragocen. Stekla je k Palomu, da se bo borila, kakor se bori duša v hudičevih krempljih.

Proti večeru je kot meteor planila v hišo v Ruzafo. Prepadena Sammaruca se je umaknila proi vratom, toda ko je hotela izstopiti, tedaj ji je Nelletta prisolila klofuto. Zenski sta se spoprijeli, besneji od jeze in sovraštva. Metali sta se ob zidove, prevrnili pohištvo in se z rokami, ki so bile kakor kremplji, vlekli za lase, spletene v kite in zvite v klobček na glavi.

Sammaruca so vsi imeli za močno in sosedje iz vasi so se je bale, toda gostilničarka je pod nedolžnim smehom in otroškim glaskom skrivala pravcato zversko gibčnost in neusmiljeno grizla nasprotnico v obraz.

— Kaj se godi? ... je izpraševal Canamel z oslabetim glasom iz svoje sobe, ves presenečen zaradi takega truxa. — Kaj se godi? ...

Zdravnik, ki ga je pregledoval, je prišel iz sobe in z vnukovo pomočjo mu je uspelo ločiti ženski; pri tem pa je tudi ujel nekaj prask.

Sosedje, ki so prišli na vrata, ki jih nihče ni zaprl, so občudovali divjost obsedenih žensk in se muzali plavalaj, ki je ihtela, ker so ji bili vzeli sovražnico iz rok.

Canamelova svakinja se je takoj odpravila, fant pa ji je sledil. Vrata so se zaprla in Nelletta je stopila v Canamelovo

sobo. Imela je razmršene lase in po obrazu je bila vsa opraskana.

Canamel je bil v takem stanju, da je vzbujal sočutje. Bil je še bolj otekel. Sedel je na naslanjaču, glava mu je sedla prav na ramena. Zaradi bolečin je bil popolnoma otrpel. Le z največjo težavo se je zdrnil iz te otopenosti. Nič več ni vprašal za truš, ki ga je bil slišal pred nekaj trenutki, kot bi se ga več ne spominjal.

Ko je opazil ženo, se je razveselil in je zašepetal:

— Slabo se počutim ... zelo slabo ...

Ni se mogel premakniti.

Nelletta je sklenila, da se ne oddalji. Poskrbeti je morala, da bi sovražnica ne poskušala vnovič. Ni se mogla znebiti misli na ona dva gospoda, ki sta zabeležila moževe izjave.

Bolnikova zmudenost, ki ni hotela popustiti, jo je zaskrbel. Hotela je vedeti za njegovo zadnjo voljo in zato je vsako toliko stresla negibne roke.

Zazdalo se je, da se je za trenutek prebudil, in odgovarjal je vedno z istim besedami. Vse je uredil, kakor mu je velevala dolžnost. Natanko tako. In če ga zares ljubi, kakor mu je bila šestdesetkrat prisegla, je lahko mirna in se nima ničesar bati.

Dva dni pozneje je mož, sede na naslanjaču umrl, zadušen od nahuhe.

Nelletta ni dolgo jokala. Imela je druge, resnejše skrbi. Komaj so mrtvega pokopali in je ostala sama, je takoj poiskala notarja, ki je bil pisal testament, da bi do podrobnosti spoznala zadnje Canamelove želje.

Takoj je dobila pojasnila. Gostilničar je res, kakor je trdil v zadnjih trenutkih, vse pošteno zapisal.

Nelletta je podedovala vse, brez najmanjše omejitve. Vendar je bila zraven izrečena želja, da če bi se vdova ponovno omožila, ali bi se obnašala tako, da bi bilo jasno, da je v intimnih odnosih z moškim, tedaj bi del zapuščine takoj prešel svakinji in vsem sorodnikom njegove prve žene.

TELESNA VZGOJA

snort - sah

LJUBLJANSKO PRIMORSKA NOGOMETNA LIGA

V jesenskem delu najuspešnejši Koper

V nedeljo so odigrali zadnje kolo jesenskega prvenstva v ljubljansko primorski nogometni ligi. Na vrhu se je prepričljivo utrdil Grafičar, ki ima tudi največ praktičnih izkušenj za končno osvojitve prvega mesta. Vsa štiri primorska moštva so se znašla na repu tabele. Glede na krizo, v kateri so primorski klubi zaradi pomanjkanja igralcev, smo to tudi pričakovali. Vendar je bilo v zadnjih kolih tudi nekaj svetlih trenutkov, ki dajo upati, da bo pomladi bolje. Predvsem velja to za Koper, ki je bil v začetku le sredstvo za izboljšanje goldiference svojih nasprotnikov, zdaj pa je na tabeli trenutno najbolje plasirani primorski klub.

Tradicija, da mora biti v vsakem kolu ljubljansko primorske nogometne lige kakšno presenečenje, se je nadaljevala tudi preteklo nedeljo. Kranjski Triglav, ki je favorit za eno prvih mest, je doživel nepričakovani poraz od domačega rivala — Mladosti. Da je žoga okrogla, je moral priznati tudi ljubljanski Slovan, ki je v Izoli oddal ves izkupicek domačinom. Poraz je še toliko bolj grenek, ker je Slovan preteklo nedeljo z odlično igro premagal Ilirijo. Izola se je tokrat predstavila domačemu občinstvu z dobro in borbeno igro in njeni zmagi ni kaj oporekati. Gole za domače moštvo sta dosegla v prvem polčasu Borojevič, v drugem pa Černe.

V koprskem okraju je povpreček organiziranih šahistov najmanjši

V Kopru je bilo te dni posvetovanje predstavnikov vseh šahovskih društev v okraju, ki se ga je udeležil tudi sekretar Šahovske zveze Slovenije, Ernest Kapuš. Na posvetovanju so ugotovili, da je povpreček organiziranih šahistov v koprskem okraju najmanjši v Sloveniji. V prihodnje se bodo morala šahovska društva bolj truditi za razširitev svojih vrst, saj zanimanje za šahovsko igro na Primorskem iz leta v leto narašča. Seveda pa ne gre samo za formalno vključevanje, temveč bo treba za novince organizirati turnirje brezkatégorikov, brzoturnirje, simultanke in poljudna predavanja.

Po vseh novih občinah bodo imela vsa društva do 15. novembra občne zbornice, na katerih bodo izvolili nove okrajne šahovski odbore. V vseh društvih bodo do konca leta organizirali društvena tekmovanja, Koper, Sežana.

VELEBLAGOVNICA »TRGOVSKI DOM« V KOPRU

sprejme v službo s takojšnjim nastopom

trgovskega pomočnika

Ki je verziran v manufakturni stroki z najmanj 5-letno prakso. Opravljaj bi posle kot namestnik poslovođa in bil pomoč komercialni službi. Ponudbe je poslati na upravo podjetja z priloženimi izprijčevali o dosedanjih službah

Naročilnica za nove naročnike

Naročam tednik »Slovenski Jadran« na naslov:

Ime in priimek

Bivališče

Pošta

Naročnino bom plačal, ko prejmem vašo položnico!

Dne

(lastnoročni podpis)

stojnčanov smo sicer pričakovali, vendar ne v tako izdatni meri.

V jesenskem delu prvenstva bodo odigrali še dve zaostali tekmi. V Izoli se bosta srečala še kranjska Mladost in Izola (prvo srečanje med njima so razveljavili), v Postojni pa Postojna in Krim. To tekmo so pred štirinajstimi dnevi odložili zaradi neprimerne igre šča v Posojni.

Tabela jesenskega prvenstva pa je trenutno naslednja:

Grafičar	9 7 2 0 32:12 16
Krim	8 5 2 1 19:15 12
Triglav	9 4 2 3 29:10 11
Ilirija	9 5 0 4 23:20 10
Mladost	8 4 1 3 13:11 9
Slovan	9 4 0 5 15:15 8
Koper	9 2 2 5 12:42 6
Izola	8 2 1 5 13:20 5
Postojna	8 2 1 5 10:23 5
Tabor	9 1 2 6 15:20 4

DRŽAVNO PRVENSTVO V HOKEJU NA KOTALKAH

Nova Gorica je najbližje naslovu prvaka

V tretjem kolu državnega prvenstva v hokeju na kotalkah je Nova Gorica premagala svojega največjega konkurenta Pulj na njegovem igrišču z 8:5. Tako so Novogoričani osvojili prvo mesto v prvem delu prvenstva, hkrati pa imajo tudi največ izkušenj za končno zmago. V srečanju s Puljem so igralci Nove Gorice pokazali visoko tehniko, predvsem pa so prekašali nasprotnika v hitrosti akcij. Najuspešnejši strelec pri gostih je bil Skok, ki je dosegel štiri gole, pri domačinih

pa Steppi in Ipsa, ki sta bila uspešna po dvakrat.

Drugo srečanje tretjega kola je bilo na Reki, kjer je puljski Cement prepričljivo premagal reški Viktor Lenac s 13:3. Vse kaže, da je kvaliteta Rečanov v primeri z drugimi tremi klubi precej nižja, saj vsako srečanje izgube z dvoštevilnimi rezultati.

Po tretjem kolu je tabela državnega prvenstva v hokeju na kotalkah naslednja:

Nova Gorica	3 3 0 0 26:14 6
Pulj	3 2 0 1 31:15 4
Cement	3 1 0 2 25:18 2
Viktor Lenac	3 0 0 3 7:42 0

Barba Vane pravi...

Kje naj pa danes začnem? Blizu ali daleč? Menda bo najbolj prav, če se najprej obrnem po Kopru, nato pa pogledam malo še drugam.

Zmotil me je zlojez in sem malo zavil tudi v restavracijo ali kavarno Triglav. Pravzaprav ni bil zlojez, bil je le prijatelj, ki me je povabil na kozareček — saj sem Vam že pravil, kako je sicer z menoj po drugem v mesecu, če mi Juca usmiljeno ne odobri poseben kredit (kar pa se zelo redko in prav izjemoma zgodi). Sedla sva torej s prijateljem, ki ve, da sem ga včasih potreben (ne vreden), za mizo in pred njo je bilo obloženo postavljen prelesto kapljico iz buteljke. Nalašč me je povabil, da bi lahko ugotovila, če je res, kar je »ta vikš« pravil po telefonu: »Jaz sem vino že podražil, da se v naprej zavarujem, ker se že govori da bo dražje in ga bom moral pozneje res dražje plačati!«

Ugotovila sva, ko je tovariš v pitju in moj gostitelj moral »odrajtati solde«, da je vse to le prebrida resnica.

Ker smo že pri »prešanem grozdju«, naj povem še o težavah, ki sem jih ujel na uho ob tej priložnosti v Triglavu, krivi pa so jih drugim »merkantom« v Sloveniji naši vinski trgovci. Hitro so se namreč znašli in ker je istrsko vino letos v Sloveniji zaradi slabega vremena še najboljši in menda edino odgovarja za izvoz, so mu hitro »navili« ceno in jo še navijajo. To ne bi bilo samo po sebi nič tako hudega in pohujšljivega, če ne bi bili že poprej s pogodbo obvezani na prodajo tega vina po neki določeni ceni, ki pa jo zdaj spreminjajo. Prizadeti se tožiti ne utegnemo, ker so vezani na rok za dobavo inozemskim kupcem, zato morajo plačati in biti lepo tiho. Vinski Koprčani pa si manejo roke in sanjajo o — trgovski morali.

OD 20. DO 27. NOVEMBRA BO

TEDEN TISKA IN RADIA

OBISCITE PODROČNE PRIREDITVE V TEM TEDNU. PRISPEVAJTE V TISKOVNI SKLAD. NAROČAJTE IN SIRITE NASE CASOPISE!

Iniciativni odbor Društva profesorjev in učiteljev koprskih občine sklicuje za soboto 12. t. m. ob 9. uri USTANOVNI OBČNI ZBOR

ki bo v dvorani italijanske gimnazije v Kopru.

Vabimo učitelje in profesorje, da se tega pomembnega sestanka zagotovo udeležijo.

Iniciativni odbor
Društva učiteljev in profesorjev

OPOZORILO

Ustanove, podjetja, graditelje, hišne lastnike in sploh vse potrošnike električne energije opozarjamo na Pravilnik o splošnih pogojih za preskrbo z električno energijo iz javnega omrežja LRS (Obj. v Ur. listu LRS št. 1-4/53) in sporočamo, da bomo odslej začeli postopek napram vsem, ki bodo kršili omenjena pravila.

Zlasti pa ne moremo dopuščati, da bi se izvrševali priključki brez našega privoljenja in delali samovoljni priklopi na naše omrežje.

»ELEKTRO-KOPER«

SE NEKAJ NOGOMETNIH DOGODKOV

V okviru nogometnega prvenstva primorske podzveze je dekanski Jadran presenetljivo premagal na svojem igrišču Primorje iz Ajdovščine z 1:0. Domačini so igrali delj časa le z desetimi igralci, vendar jim je uspelo z dobro obrambno taktiko ohraniti svojo mrežo nedotaknjeno. V protinapadu pa so celo dosegli zmagoviti gol, ki ga je zabil B. Gregorič.

V Izoli je Izola B visoko premagala Piran B s 6:1, v Piranu pa je Piran A osvojil obe točki s Koprom B (3:0 p.f.).

V koprskem nogometnem centru so Smarčani premagali Koper C z 2:0. Padna in Skitije pa sta se razšli z neodločenim rezultatom 2:2.

Pogreb Cincarja Mata

(Nadaljevanje s 7. strani)

Lena se vrgla na grob in zavaljala tako pretresljivo, da je šlo skozi ušesa.

»Dež pada, Lena, kar potolaži se!« jo je tolažila sestra.

»Bog jemlje in Bog daje!« je pomisljivo rekla druga.

»Njegova volja naj se zgodi!« je rekel glasno grobar, ki je čakal na denar. Lena je odvezala ruto in spustila v raskavo dlan obilno plačilo. Grobar se je v zahvalo poklonil do zemlje.

»Dež rosi,« je zopet opozorila sestra.

»Dobra letina se obeta,« je zaključil grobar in vrgel lopato čez rame.

Doma so medtem pridno kopali. Če ne bi bilo drugih pogrebcev, bi se bili bratje pobili. Tako so le renčali drug na drugega in kopali, kopali, da jim je pot tekla v sragah po telesu.

»Vzdigni!« je zavpil mlajši. Velika plošča je popustila in gosta, smrdljiva brozga je bušila na dan. Pod hišo je tekla star odvodni jarek, ki je zdaj našel oddušek v Matovi kleti.

Bratje so se stregli in osramočeni zbežali pred tem blatom, smradom in brozgo. Za njimi so se krohotali in žvižgali škodoželjni ljudje.

Vdova Lena pa se je mirmo preoblekla in nesla potem kokošim. Na dnu kurnika je stala čudna, stara posoda. Pod njeno nenavadno težo so se upogibale deske. Po vrhu so bili potreseni otrobi, zmešani z olupki in kuhinjskimi odpadki.

»Tako!« je rekla Lena, ko je pahnila poln lonec zlata med kokoši. »Še nocoj ga varujte, dobre moje pite. Jutri pa se bodo že pobrali od tod,« je zaključila vdova in zaprla kurnik.

imajo posebno veselje, da ob predstavah ropotajo s stolicami, žvižgajo, delajo spolzke opazke in bedaste grimase in močno uživajo nad jezo igralcev in drugih gledalcev, ki so prišli v dvorano zaradi kulturnega užitka. Zato so prizadeti vaščani sklenili, da v prihodnje prepovedo vstop motilecem, zanje pa naročijo v vas cirkus, v katerem si bodo lahko med klovnji našli spodobne in enakovredne vrstnike — morda pa še službo.

V Postojni se je na neki šoli pojavila med nekaterimi profesorji močna struja, ki skuša odpraviti naziv tovariš in uvesti zase pri učenjih in dijakih spoštovanja vreden nadimek »gospod«. Pravijo, da mladinci te težnje tako zelo podpirajo, da bi rajši videli, če bi ti »gospodje« res šli nekam med gospodo, na šoli pa naj bi ostali res samo tovariši.

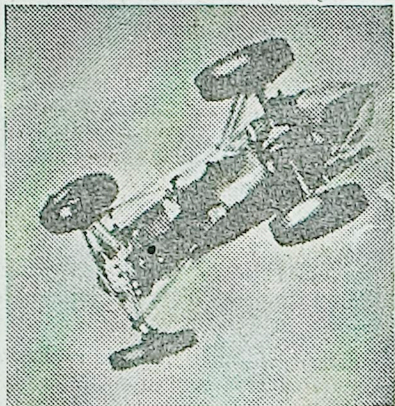
In spet moj prijatelj iz Begunj Topot se je spravil pa nad zapuščene svinjake nekdanjega ekonomista, ki utegnejo prinesiti nekemu še veliko slavo. Pravi, da je tam še 15 vreč žlindre, ki gnoji svinjake, kar je še ostalo od Pufa. Tam je še tudi preša za sadje, ki je pa oropana nežnih čutil, so še štirje sodi, ki spominjajo na to, da se je nekoč tam pilo — ni pa več mline za sadje, ki si ga je nekoč »izposodil«. Po čistilnici se sprehajajo miši in iščejo izgubljena zrna. Po preostalem gospodarju rja, nekaj orodja in vozov pa je bilo prodanih raznim prijateljem pod geslom »Kdo da manj«. Tam so samo še razbita okna, polomljena miza, stoli in podobno. Vse zdihuje po lepših časih, ki še niso tako daleč, ko je bila stavba zgrajena in je stala okrogel milijonec.

Do prihodnjice lepo pozdravljeni
Vaš Va 12.

Motorizirani gladiatorji

Na avtomobilskih dirkah je vedno več tekmovalcev in vedno več gledalcev. Računajo, da je na svetu že 25 milijonov zagovornikov tega športa. Vedno več tovarni sodeluje na dirkah in vedno večje so nagrade za tekmovalce.

Dirko »24 ur« v Le Mansu gle-

Taki prizori so vsakdanji na avtomobilskih dirkah. Šofer Jim Rigsby se je v Daytonu (ZDA) pognal s hitrostjo 200 km na uro kar enajst metrov visoko. Kaj je ostalo od njega in avtomobila, ko sta priletela na zemljo, si lahko predstavljate.

da vsako leto 250.000 ljudi. Na italijansko cestno tekmo pride tudi do pet milijonov gledalcev. Tudi druge cestne dirke privabljajo milijone in milijone gledalcev.

V Evropi so najvažnejše tekme »Grand Prix« raznih držav, ki predstavljajo najtežje preizkušnje za vozače in avtomobile. To so tekme na 500 in več kilometrov, največkrat v zaključnih krogih na dirkališčih, kjer je proga izredno težka. Mednarodna proga »Nurburgring« je najnevarnejša. Na krogu, dolgem 22 km, je 172 zavojev vsemogočih oblik: kot ženska zaponka, črka S, pravokotnih in podkvastih zavojev. Avtomobili so redko težji od 820 kg (tipični ameriški luksuzni avtomobil tehta nad 1.300 kg), njihova cena je tudi dostikrat večja od luksuznega avtomobila. Gume na takih avtomobilih so odpornejše od navadnih, a se že pri navadni, 3-urni dirki porabijo tudi dvojne. Vozač, ki svoj avtomobil preveč poganja, ga lahko pokvari že pri prvih petdesetih kilometrih. Na vsak avtomobil, ki pride na cilj, odpadeta prav gotovo dva, ki cilja ne dosežeta. Neko leto so prišli na cilj »Grand Prix de Reims« od 22 avtomobilov le 4. Zmaga po navadi oni, ki najtežjeje ravna s svojim železnim konjičkom.

V 24 urah, kolikor traja dirka v Le Mansu, potrošijo gledalci nad milijardo frankov. Deset velikih restavracij in nad 30 buffetrov skrbi za ogromno množico. Na prostoru za parkiranje je tudi do 22.000 privatnih avtomobilov, na bližnjem letališču na stotine potniških in oskornih letal. Okoli 1000 policajev in žandarjev je stalno v službi, 10 postaj prve pomoči, 40 zdravnikov, 10 ambulančnih voz in celo mrtvašnica.

Na start pridejo vozači opasani s

širokimi usnjenimi pasovi na pokriti s čeladami, ki naj jim rešujejo življenje. Vožnja v dirkalnih avtomobilih je vse prej kot prijetna. Šofer mora biti zelo močan in zdržen, da lahko ure in ure menjava hitrost in upravlja volan. Tekma zahteva skrajni fizični napor. V trurni tekmi lahko izgubi tekmovalce tudi tri kolograme svoje telesne teže.

Ko zamahne starter z zastavico, zdrvi avtomobil kakor topovske granate. Samo nekaj sekund, in že gredo s hitrostjo 100 in več kilometrov na uro. Ti meteorji na kolesih imajo pet histrosti: prva 125 kilometrov na uro, druga 160 in tako dalje vse do pete.

Avtomobil, ki se začne ustavljati na cesti, lahko izzove težko katastrofo. Pred leti je na neki tekmi v Bruxellesu vozač na čelu nekoliko zaustavil. Trčilo je 11 avtomobilov in vsi so se vneli. Vozači vozijo v prvih krogih še drug poleg drugega, a že hitijo da bi lahko razvili polno hitrost. Potem postane tekma le boj dveh, treh avtomobilov, vsi drugi ostanejo daleč zadaj.

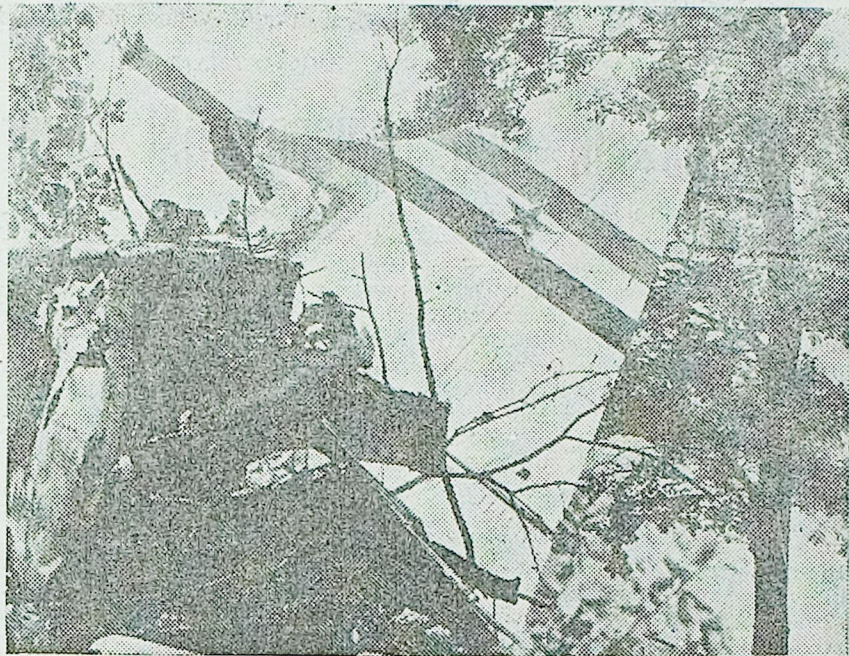
Moč in izkušnje vozačev pridejo najbolj do izraza na zavojih. Na neki tekmi so snemali na filmski trak

enega od najboljših avtomobilistov sveta, Italijana Ascarija in ugotovili, da je petnajstkrat prevozil isti ovinek do milimetra enako, kot bi vozil po tračnicah. Na tekmah »Grand Prix« lahko vzamejo vozači novo količino goriva samo enkrat. Zanimivo je gledati, s kakšno hitrostjo se vse odigra. Še preden skoči vozač iz avtomobila, mu dva mehanika vbrizgata v rezervoar 120 litrov benzina, 4 litre olja, zamenjajo vsa štiri kolesa, drugi pa mu medtem očistijo očala in potisnejo v usta že prižgano cigareto. Vse to traja le nekaj desetih sekund.

Letos so skoraj na vseh avtomobilskih dirkah zmagali Nemci z avtomobili »Mercedes-Benz«, ki že od leta 1952 osvajajo prva mesta na vseh važnejših tekmah.

Skoraj vsak poznani tekmovalce je moral v bolnišnico, da so ga zdravniki »zakupali«, skoraj ravno toliko jih je, ki so se na tekmah smrtno ponesrečili.

Resnično, pri tem športu preži smrt na vsakem koraku. Ne samo na dirkališču ampak tudi na tribuni. To je jasno pokazala zadnja dirka v Le Mansu, ko se je Levegh zaletel v množico s hitrostjo 250 kilometrov na uro.

Pri letališču Schwechat blizu Dunaja se je dne 10. oktobra ponesrečilo jugoslovansko letalo tipa »Conqair«, ko je letelo na svoji redni progi Beograd—Dunaj. Od 29 ljudi, ki so bili v letalu, je bilo 5 potnikov na mestu mrtvih, prav tako glavni pilot, 5 je bilo težko ranjenih, od teh je eden umrl v bolnici. Ostali so se rešili. Do nesreče je prišlo zaradi goste megle nad Dunajem. Pilot Romeo Adam je že imel radijsko zvezo z dunajskim letališčem in pripravil je zračne zavore ter kolesa za spuščanje. Pod letalom pa je bilo vse belo in brez sleherne svetlobe. Nenadoma se je letalo močno streslo in čez nekaj sekund se je vse spremenilo v strašen tresk; luč v letalu je ugasnila in za trenutek je nastala grobna tišina. Letalo je padlo v gozd, tako da so drevesne krošnje ublažile padec. Pilotova kabina se je zapirila v mehka gozdna tla, rep letala je bil odtrgan. Potniki v zadnjem koncu so se odvezali in poskakali ven. Rešili bi se vsi, če ne bi bili nekateri brez zavesti in če ne bi po padcu prišla do eksplozije, tako da se je letalo vnelo. Na kraj nesreče so takoj prihiteli gasilci, policija in ekipe reševalcev. Naše ponesrečence so prepeljali s posebnim letalom IAT v domovino in jih doma pokopali.

Solze podaljšujejo življenje

Med zdravniki je prevladalo mnenje da jok prijetno vpliva na človeški organizem. Solze, ki jih žene prelivajo in jim kar »vro iz oči«, osvobodijo živce prevelike napetosti, ki so največkrat vzrok različnim boleznim. Nekateri zdravniki trdijo, da je neumno, ko moški ne morejo oziroma nočejo jokati, saj tako samo škodijo svojemu zdravju.

»Smejte se in jokajte, ko čutite za to potrebo!« Tako pravijo zdravniki. Prav gotovo je kaj resnice v njihovih tezah.

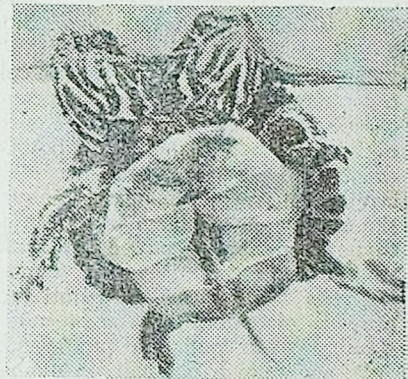
Krajša sekunda

Na kongresu mednarodne atmosfere zveze v Dublinu so se astronomi vsega sveta zedinili, da skrajšajo sekundo za 0,0000018% njene sedanje dolžine. To je na videz zelo malo, toda leto bo zato za eno minuto krajše od prejšnjega. Prej je sekunda predstavljala določen del dneva; odslej pa bo del sončnega leta, t. j. časa, ki ga porabi Zemlja, da gre okrog Sonca. Dosedanja dolžina minute učenjakov ni zadovoljevala, ker se Zemlja ne vrti enakomerno, ampak se ta hitrost spreminja sicer neznatno, a vendar dovolj, da se razlika občuti.

Z letala je padel

Ko se je 800 metrov nad Florido spuščalo potniško letalo na letališče, je iz njega padel 20-letni Mark Gallati. Kako se je to zgodilo? Ko je odšel na zadnji del letala in se prijel za vrata, so se ta odprla. Avtomatična ključavnica je popustila.

Ko se je tega zavedel, je bilo že prepozno, ker je izgubil ravnotežje. Padel je, a se je z nogo ujel v špranjo med vrati letala in stopnicami ter nekako visel pod letalom, vse dokler ni pristalo. Samo za las je ušel smrti.

Zelva z dvema glavama, imenovana »Ditto«, je gost znanstvenega muzeja v Bostonu. Ulovila jo je enajstletna deklica Anne Prentiss v Massachusettsu. Zelva je že dosegla starost enega leta in znanstveniki upajo, da bo še nadalje živela. Obe glavi sta popolnoma neodvisni druga od druge in morajo jih krmiti istočasno, da ne bi druga drugi trgala jedi iz ust. Ni prvič, da se je rodila zelva z dvema glavama, vendar še nobena od teh ni preživela prvih tednov življenja. Zelo težko bi prosto živeli v naravi, njena ranljivost je namerč zelo velika, ker ne more potegniti obeh glav v oklep. Prednost pa ima v tem, da se lažje postavi na noge, če jo kdo prevrne.

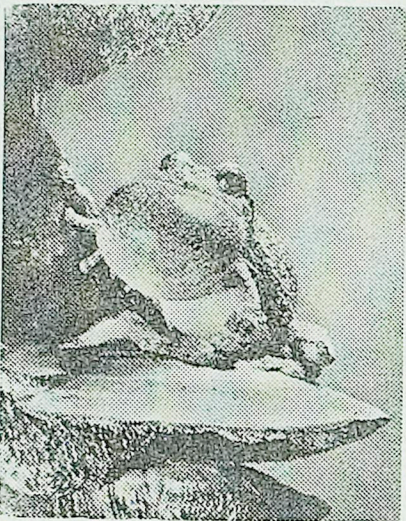
PILOTSKE AKROBACIJE

V povojnih letih se je letalstvo tako močno razvilo, da so se morale nujno izpopolniti tudi letalske varnostne naprave. Ena takih je priprava, ki odvzame letalca iz letala, ako se to poškoduje, ker pilot sam, zaradi prevelikega pritiska, letala ne more odpreti.

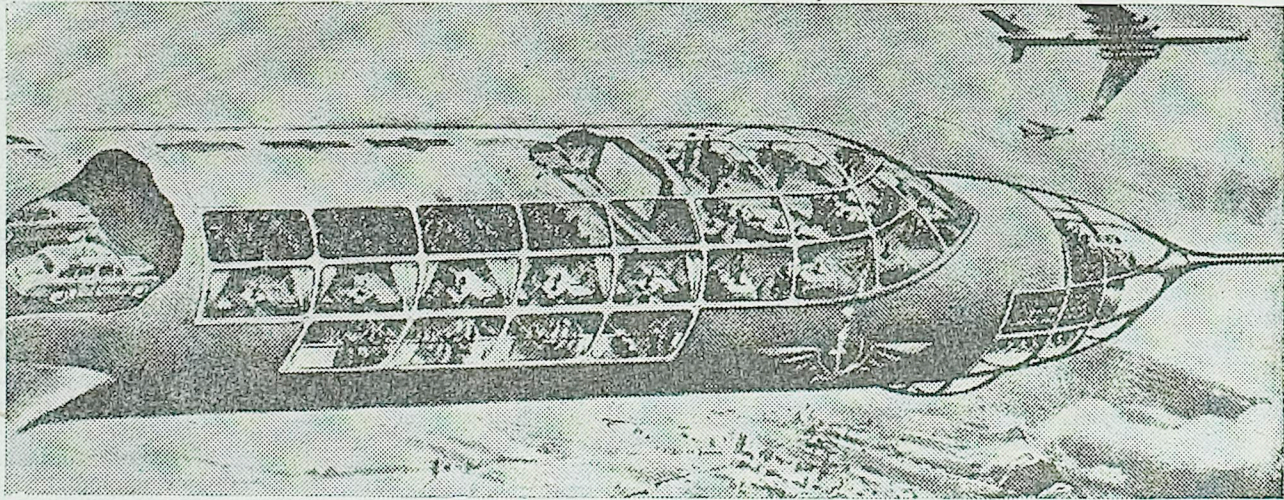
Ta priprava je zgrajena tako, da močna eksplozivna snov odvzame letalca skupno s sedežem iz letala 10 metrov visoko. Tedaj se odpre padalo, posebna priprava odvzame sedež in pilot počasi pada. Seveda se je ta priprava lahko obnesla le na velikih višinah, kjer je imelo padalo dovolj časa, da se je odprlo, toda večina nesreč se pripeti ravno blizu tal, torej pri vzletu in pristajanju letala. Tu pa so bile te priprave popolnoma brez moči.

Angleži so sedaj preizkusili napravo, ki reši letalca tudi pri tleh. V junaškem podvigu jo je preizkusil pilot John Stuart Fifield na nekem letališču blizu Londona. Z letalom svojega prijatelja je zdrvel po letališču s hitrostjo 251 km na uro. Tedaj je zletel skupno s sedežem iz letala 15 metrov visoko. Tam ga je eksplozivna snov oddvojila od sedeža in ga pri tem dvignila še za 10 metrov visoko, kjer sta dve mali padali izveliki večje in s pomočjo vseh treh je Fifield počasi padel na tla.

Ves prizor od tedaj, ko je zletel iz letala, pa do tedaj, ko je pristal, je trajal le nekaj sekund.

Ko govorimo o žabah, si jih navadno predstavljamo v kakšni umazani mlaki. Vendar imamo tudi posebno vrsto žab, ki žive na drevju. To so regice. Njihova barva je listnato zelena, in se prilagodi barvi lista, na katerem čepi. Na krakih ima nekatere blazine, ki se tesno oprijejo lista. Ker se tako tesno prilepi na list in ker je njena barva listu tako prilagojena, jo navadno težko opazimo. Zelo prijetno in tudi zelo rada poje. Srečamo jo v Evropi, Aziji, severni Afriki itd. Zlahka prenaša jetništvo. Zadržuje, da jo damo v navadno stekleno vazo in po knijemo z gazo. Poglavitno je, da jo dobro hranimo in to z raznimi muhami, črvi, metulji in podobno. Če je grizljaj prevelik, si pomaga z enim prednjih krakov. S priprtimi očmi in s smešnim izrazom blaženstva nato prebavlja. Na sliki vidimo, kako ni prav nič lepa, kadar prepeva.

Znanstveniki pravijo, da bo nastopila doba atomskega blagostanja na zemlji in doba spoznavanja vesolja. Velike države (Amerika, Rusija in Anglija) tekmujejo v izgradnji vozil na atomski pogon, kakor tudi raket in letal za medplanetarni polet. Na neki razstavi so pokazali Sovjeti model letala bodočnosti. Objavili so članek znanega sovjetskega tehnika prof. Pokrovskega, ki razlaga, kako deluje to letalo na atomski pogon. Po njegovih zagotovilih ni več daleč dan, ko bodo atomska letala z nadzvočno hitrostjo odrinila v vesolje. S svojim modelom je konstruktor pokazal, kakšno bo transportno atomsko letalo. Podobno je »letečemu svinčniku«, dolgemu približno 180 m. Prostor za prtljago in za potnike je v sprednjem delu, zadaj pa je pogonski del letala. Pokrovsky se je odločil za ta način zato, da čim bolj zavaruje potnike pred radijskim izžarevanjem. Na sliki vidimo razdelitev v prvem — potniškem in tovarnem delu letala. Od desne proti levi vidimo tri glavne dele: oddelek za pilote, potem za potnike (v štirih nadstropjih) in zadnji za blago in prtljago (med katero so lahko tudi avtomobili).

Upravi

Znamka
10.— din

SLOVENSKEGA JADRANA

K O P E R

Santorjeva 26 - Poštni predal 2